ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

UNESCO'DA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Nizamettin KORKMAZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ BİLİM DALI

EKİM 2023

ankara
HBM

UNESCO'DA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Nizamettin KORKMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EKİM 2023

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nizamettin KORKMAZ

19/10/2023

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Türk Halk Bilimi Programı Nizamettin Korkmaz öğrencisi tarafından hazırlanan Unesco'da ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Başlıklı tez çalışması 19/10/2023 10:30 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak **KABUL** edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Metin Ekici Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Bölümü	X	
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. M. Öcal Oğuz Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Bilimi Bölümü	X	
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel	X	

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Bilimi Bölümü

UNESCO'DA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

(Yüksek Lisans Tezi)

Nizamettin KORKMAZ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekim 2023

ÖZET

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Birleşmiş Milletler tarafından çıkarılmış bir koruma yöntemidir. İnsanın ve dünyanın geleceğine dair endişeler etrafında oluşturulan hedeflerin uluslararası düzeyde korunması istenmiştir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin oluşmasında ise Birleşmiş Milletler bünyesinde 1972 yılından itibaren çıkarılan raporlar ve bildirgeler etkili olmuştur. Raporların ve bildirgelerin bekleneni karşılayamamış olması 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne zemin hazırlamıştır. Söz konusu rapor ve bildirgeler yine insan ve dünyanın geleceği hakkındaki endişelerden kaynaklanmakta ve kalkınmayı ekonomik olarak görmektedir. Ekonomik olarak kalkınma sağlandığında ise insan ve dünya üzerindeki endişenin yok olacağı düşüncesi hâkim olmaktadır. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ise sadece ekonomik kalkınma değil sosyal ve çevresel kalkınmayı da koruma yolu olarak benimsemiştir. Hem 1972'den itibaren çıkarılan rapor ve bildirgeler hem de 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kültürel bir koruma modeli ortaya koymamıştır. Bu noktada halk biliminin ilgilendiği alanları da korumaya çalışan UNESCO, kültürün kalkınmanın bir sağlayıcısı olduğunu belirtmekte ve kalkınma açısından yapılan çalışmalarda kültürün de eklenmesini söylemektedir. Kültürün korunmasının kalkınmayı sağlayacağını örnek metinler ve çalışmalarda da belirtmektedir. UNESCO hazırlamış olduğu sözleşmelerde kalkınmaya da yer vermiştir. Bu yönüyle kalkınmanın kültürle olan sıkı bağına dikkat çekmiştir. UNESCO insanlığın ortak mirası olan unsur dosyalarında ise unsurun sürdürülebilir kalkınmayla olan ilişkisini istemektedir. Birleşmiş Milletlerin aksine UNESCO kalkınmayı sadece ekonomik, sosyal, çevresel değil bunların yanında kültürel bir koruma modeli benimsemiştir. Kültürün yaşatılması, aktarılması ve yeniden canlandırılması yani kültürün korunması kalkınmayı da beraberinde getireceği düşüncesini sürekli yenilemiştir. Bu bağlamda öncelikli 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne giden yol verilmeye çalışılmış, kültürün kalkınmanın sağlayıcı olduğunu söyleyen UNESCO çalışmalarına odaklanılmış ve son olarak 2016-2022 yılları arasında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesine sunulan aday dosyalarda sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile ilgili veriler taranmıştır.

Bilim Kodu : 31003
Anahtar Kelimeler : UNESCO, somut olmayan kültürel miras, sürdürülebilir kalkınma hedefleri, sözleşmeler, temsili liste, vaka çalışmaları
Sayfa Adedi : 101
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UNESCO AND THE CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGİBLE CULTURAL HERİTAGE

(M. Sc. Thesis)

Nizamettin KORKMAZ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

October 2023

ABSTRACT

The 2030 Sustainable Development Goals are a method of protection issued by the United Nations. It was requested to protect the goals created around concerns about the future of human beings and the world at the international level. The formation of the 2030 Sustainable Development Goals was influenced by the reports and declarations issued by the United Nations since 1972. The fact that the reports and declarations failed to meet the expectations laid the groundwork for the 2030 Sustainable Development Goals. These reports and declarations again stem from concerns about the future of human beings and the world and see development in economic terms. When development is achieved economically, it is thought that the concern for people and the world will disappear. The 2030 Sustainable Development Goals, on the other hand, have adopted not only economic development but also social and environmental development as a way of protection. Both the reports and declarations issued since 1972 and the 2030 Sustainable Development Goals have not put forward a cultural protection model. At this point, UNESCO, which also tries to protect the areas of folklore, states that culture is a provider of development and says that culture should be included in the studies carried out in terms of development. It also states in sample texts and studies that the protection of culture will ensure development. UNESCO has also included development in the conventions it has prepared. In this respect, it has drawn attention to the close connection of development with culture. In the files of elements that are the common heritage of humanity, UNESCO wants the element to be related to sustainable development. Unlike the United Nations, UNESCO has adopted a cultural conservation model in addition to economic, social and environmental development. It has constantly renewed the idea that the survival, transmission and revitalization of culture, in other words, the protection of culture will bring development along with it. In this context, the path to the 2030 Sustainable Development Goals was tried to be given first, UNESCO studies that culture is the enabler of development were focused on, and finally, the data related to sustainable development goals in the candidate files submitted to the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity between 2016-2022 were scanned.

Science Code	:	31003
Key Words	:	UNESCO, intangible cultural heritage, sustainable development goals, conventions, representative list, case studies
Page Number	:	101
Supervisor	:	Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinde ve tezin oluşum sürecinde fikirleriyle yolumu aydınlatan, maddi manevi desteğini esirgeyemeyen tez danışmanım Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ'a; tez jürimde bulunan Prof. Dr. Metin EKİCİ ve Doç. Dr. Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL hocalarıma; lisans eğitimimde ve yüksek lisans eğitimimde büyük katkıları olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü hocalarına teşekkür ederim. Son olarak, her zaman yanımda duran ve bana olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyen aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

1. GİRİŞ 1

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE UNESCO SÖZLEŞMELERİ İLE İLİŞKİSİ 5

2.1. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Tarihsel Süreci 5

2.2. UNESO ve Kültür Koruma Yaklaşımlarında Sürdürülebilirlik 20

2.3. UNESCO Sözleşmelerinde ve Programlarında Sürdürülebilirlik 22

2.3.1. UNESCO 1954, 1970 ve 1972 Sözleşmelerinde Sürdürülebilirlik 22

2.3.2. 1973'ten 1989'a Folklorun Korunması Tavsiye Kararı 28

2.3.3. 1994 Programı, 1997 Programı ve Sürdürülebilirlik 32

2.3.4. 2003, 2005 Sözleşmeleri ve Sürdürülebilirlik 33

3. UNESCO'DA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA 41

3.1. UNESCO ve Sürdürülebilir Kalkınma 41

3.2. UNESCO Bünyesinde Çıkarılan Çalışmalarda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi 43

3.3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 72

4. SONUÇ 91

KAYNAKLAR 97

ÖZGEÇMİŞ 101

1. GİRİŞ

Günümüzde, kültürel çeşitlilik ve kültürel mirasın korunması ile sürdürülebilir kalkınma, stratejik olarak önem taşıyan konular arasında yer almaktadır. Bu iki kavram, insanlığın geçmişi ve geleceği arasında bir denge kurma hedefini taşımaktadır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması söz konusu olduğunda ise UNESCO, bu alandaki en önde gelen uluslararası kuruluşlardan biri olarak, dünya çapında bir dizi önemli girişimde bulunmuş ve bu girişimlerle birlikte uluslararası toplumu bilinçlendirmeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma, UNESCO'nun 2003 yılında kabul ettiği Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve sürdürülebilir kalkınma kavramları arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. UNESCO, somut olmayan kültürel mirası koruma çabalarını uluslararası alanda destekleyerek ve yönlendirerek, bu mirası gelecek kuşaklara aktarmayı ve böylelikle kültürel çeşitliliği korumayı hedeflemektedir. Sürdürülebilir kalkınma ise ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri dengede tutmayı amaçlayarak, mevcut ve gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılayacak yaşanabilir bir dünya yaratmayı hedeflemektedir. Bu iki kavramın kesişim noktası, kültürel mirasın korunmasının, sürdürülebilir kalkınmanın ana unsurlarından biri olabileceği gerçeğidir.

Tez çalışmasının Giriş bölümünde araştırmanın konusu, önemi, amacı, sınırlılıkları, teknik ve yöntemleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Birleşmiş Milletlerin hazırlamış olduğu 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine giden yol aktarılmıştır. Bunun yanı sıra UNESCO'nun oluşturduğu kültür sözleşmeleri ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin temel prensipleri ve uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma kavramıyla nasıl ilişkilendirildiğini, bu ilişkinin kültürel mirasın korunması ve toplumların kalkınması açısından nasıl bir öneme sahip olduğu konusu anlatılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde UNESCO’nun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında çalışmalarına yer verilmektedir. Kültürü kalkınmanın sağlayıcısı olarak gören UNESCO, bu alanda bir dizi çalışmalar yayınlamıştır. UNESCO’nun üzerinde durduğu en önemli nokta ise Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve bu sözleşmenin sürdürülebilir kalkınma ile olan

ilişkisidir. Bu noktada UNESCO, taraf devletlerden İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne girmek üzere hazırlamış oldukları aday dosyalarda, söz konusu unsurların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini de belirtmelerini istemektedir. Bu bağlamda tezin bu bölümünde UNESCO tarafından 2016-2022 yılları arasında sunulan dosyaların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirilip ilişkilendirilmediği konusu verilmiştir.

Tezin son bölümünde, önceki bölümlerde ele alınan konular ile ilgili elde edilen veriler sonuca ulaştırılmıştır.

Araştırmanın Konusu

UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın ilişkisini ele alır. Ayrıca söz konusu sözleşme, somut olmayan kültürel mirasın korunmasını teşvik etmek ve aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine de katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme, çevresel koruma ve sosyal adaleti dengede tutmayı amaçlar. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel kimliklerini sürdürmelerine yardımcı olabilir ve bu da sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olabilir. Sözleşme, somut olmayan kültürel mirası koruma ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi hedefler ve bu iki alan arasındaki uyumu teşvik eder.

Sürdürülebilir kalkınma çalışmaları, somut olmayan kültürel mirasın korunmasıyla ilgili politika, uygulama ve stratejilerin, toplulukların refahını artırmaya ve çevreyi korumaya nasıl katkı sağlayabileceğini inceler. Bu çalışmalar, kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak nasıl bütünleştirilebileceğini ve bu süreçte toplulukların nasıl daha fazla katılımını teşvik edebileceğini ele alır.

Bu çalışma, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu iki alanın birlikte nasıl çalışabileceği, kültürün ve kültürel çeşitliliğin korunması, toplulukların refahının artırılması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin desteklenmesi bakımından büyük önem taşır.

Araştırmanın Önemi

UNESCO, kültürü, kültürel çeşitliliği korumayı ve böylece sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeyi amaç edinmiştir. Bu bağlamda, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, UNESCO'nun sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmadaki önemli bir vasıtadır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, somut olmayan kültürel mirasın korunmasını, yaşatılmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını amaç edinmiştir.

Sonuç olarak, UNESCO'da ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde sürdürülebilir kalkınma odaklı tez, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının sürdürülebilir kalkınmaya doğrudan etki ettiğini göstermektedir. Sözleşme, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve yaşatılması için önemli bir araçtır ve bu mirasın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmaya katkılarını ve UNESCO'nun bu konudaki politikalarını incelemektir. Çalışma, somut olmayan kültürel mirasın ne olduğu, UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasa verdiği önemi ve bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmaya etkisini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Yapılan çalışmada, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin alt yapısını oluşturan bildirge ve raporlar hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgiler ışığında kalkınma hedeflerinin sadece bugünün değil aynı zamanda geçmiş zamanın endişelerinin de ürünü olduğu açıklanmak istenmiştir.

Birleşmiş Milletler 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar gelen kalkınma planlarını, ekonomik, sosyal ve çevresel düzlemde ilerletmiştir. UNESCO, sürdürülebilir kalkınmanın sadece ekonomik, sosyal ve çevresel değil aynı zamanda kültürel bir koruma modeli geliştirerek ulaşılmasını hedeflemekte ve kültürü kalkınmanın itici gücü olarak görmektedir. Böylelikle UNESCO, oluşturduğu kültür sözleşmelerinde kalkınmanın önemine atıfta bulunarak; kalkınmanın kültür ile sağlanmasını da hedeflemektedir.

Çalışmanın kapsam alanı: Birleşmiş Milletlerin dünya kaynaklarının giderek azaldığı ve bunun sonucunda da insan yaşamının olumsuz yönde etkileneceği sorununa çare aradığı rapor ve bildirgeler, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve UNESCO'nun sürdürülebilir kalkınma konusuna bakış açısı ve çalışmaları ve koruma yöntemi tezin kapsam alanını oluşturmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman taraması yapılmış, veriler içerik analizi yapılarak betimlenmiştir. 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Çevresi Konferansı bildirisinden itibaren yayınlanan ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin oluşturulmasına öncülük eden rapor ve bildiriler incelenmiştir. Daha sonra UNESCO'nun kültürü koruma kapsamında çıkardığı sözleşmelerde sürdürülebilir kalkınmanın yer alıp almadığı incelenmiştir. Son olarak, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi anlatan çalışmalar ve İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Temsili Listesi'ne sunulan unsur dosyaları incelenmiştir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE UNESCO SÖZLEŞMELERİ İLE İLİŞKİSİ

2.1. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Tarihsel Süreci

Sürdürülebilir Kalkınma Birleşmiş Milletler tarafından "bugünün ihtiyaçlarının gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" (United Nations, 11) olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin getirmiş olduğu bu tanım, dünya kaynaklarının hızla yok olduğu düşüncesinin ve tüm dünyaya nasıl yeteceği düşüncesinin ürünüdür. Evrim Ölçer Özünel ''İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı'': Somut Olmayan Kültürel Miras ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım adlı eserinde şunları söylemektedir: "Kalkınma konusunda 1970'li yılların öncesinde dünya kaynakları tükenmeyecekmiş gibi davranılması ve tüm kaynakların ekonomik büyüme için sınırsızca kullanılması fikri 70'li yıllarda tehlike çanlarının duyulmasına neden olmuştur" (Ölçer Özünel, 2017: 20). Böylelikle dünya kaynaklarının ve dünyanın aynı şekilde kalmasının imkansızlığı sürdürülebilir kalkınma fikrinin oluşmasına olanak sağlamıştır.

Dünya kaynaklarının yok olacağına ve gelecek nesillere aktarılamayacağına dair oluşan endişe, özellikle sanayileşme ve dünyada giderek artan nüfusla birlikte farklı çevrelerce tartışılmıştır. Birleşmiş Milletler bu düşünceler doğrultusunda "İnsan çevresine ilişkin problemlere dikkat gösterilmesinin ekonomik ve sosyal kalkınma için zorunlu olduğunu" vurgulayarak (United Nations), 1972'de Stockholm Bildirgesi olarak da bilinen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nı gerçekleştirmiştir. Söz konusu konferans insanın ve doğanın uyumlu bir şekilde yaşaması ve kalkınmanın sadece insanlar tarafından değil devletler tarafından da önemsenmesi gerektiğini 26 ilkeyle bildirmiştir. Söz konusu bildirgenin tamamına bakıldığında çevre ve iklim koruma politikasında kültürden faydalanılmamakta, çevre ve iklimi kültürle birlikte korumaya yönelik herhangi bir madde yer almamaktadır. Çevre ve iklimin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sadece ekonomik ve sosyal bağlamda korumak olarak algılamak, böylelikle kalkınmanın bu sistemle sağlanacağını düşünmek, insan deneyim ve birikimlerinin meydana getirdiği kültürel ögeleri dışarıda bırakmak, söz konusu bildirgenin eksik yönünü ortaya koymaktadır. Bildirgenin her ne kadar eksik yönü olsa da çevre ve iklimin korunmasına yönelik sunulan ilkeler oldukça önemlidir.

Bildirgenin ilk ilkesi şöyledir: "Özgürlük, eşitlik ve kaliteli bir çevrede onurlu ve yeterli yaşam şartları sağlanmış olarak yaşamak insanların temel haklarıdır. İnsan, aynı zamanda, bugünkü ve gelecek kuşaklar için çevreyi koruma ve iyileştirmenin ciddi sorumluluğunu da taşır." (United Nations, 1972). İlk ilkenin insan temel haklarına vurgu yapması sadece iklim ve çevrenin korunmasına değil aynı zamanda insanın özgürlük, eşitlik, kaliteli bir çevrede yaşamasını da istemektedir. Kâğıt üzerinde eksiksiz bir şekilde ilkelendirilen madde, insanların özgürlük, eşitlik ve kaliteli bir çevrede yaşayıp yaşamadığının sonucunu rapor olarak sunmamaktadır. Bildirgenin ikinci ilkesinde şu ifadeler yer almaktadır: "Dünyanın hava, su, toprak, bitki ve diğer canlılar gibi doğal kaynakları ve özellikle doğal ekosistemlerin özgün örnekleri, bugünkü ve gelecek kuşaklar için gerektiği şekilde yönetilerek korunmalıdır" şeklindeki ilke bugün adı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olarak bilinen koruma planının alt yapısını oluşturmaktadır (United Nations, 1972). Bildirgenin ikinci ilkesinde yer alan doğal kaynakların gelecek kuşaklara aktarılması şeklinde yönetilmesi gerektiği ifadesi, kültürel koruma modelinin içerisinde yer almadığı ve bu yönüyle de eksik bir koruma yöntemine işaret etmektedir. Özellikle doğa ve evrenin korunmasında insan bilgi ve deneyimlerinin ilkeler içerisine yerleştirilmemesi ve çok yönlü bir koruma modelinin benimsenmemesi Birleşmiş Milletlerin koruma yönteminin eksik yönlerini içerisinde bulunan yıllarda göstermektedir. Söz konusu bildirgenin 19. ilkesi ise özellikle eğitimin önemine dikkat çekmektedir.

> Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için kişilerin, kurumların ve toplulukların aydınlatılması ve davranışlarının bu amaca uygun hale getirilmesi gerekir. Bunun için hem yetişkinler hem de çocuklar için ve kötü şartlarda yaşayanlara öncelik verilerek çevre eğitimi yapılması şarttır. Medya da çevrenin bozulmasına değil korunmasına ve iyileştirilmesine hizmet edecek biçimde eğitim ve haber yayını yapmalıdır (United Nations, 1972).

Söz konusu ilkede hem yetişkinlere hem de çocuklara şartlarının iyileştirilmesi için eğitim verilmesinden söz edilirken hangi eğitim modelinin benimseneceği ve benimsenen eğitim modelinin içeriği belirtilmemiştir. Bildirgenin tamamına bakıldığında eğitim modelinin klasik bir eğitim modelinin benimsendiği açıkça görülmektedir. Bu noktada doğa, evren ve kaynaklarının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında kültürel birikimden faydalanılması gerektiği konusuna değinilmemektedir. Çevre, doğa ve iklimin korunması ve doğadaki kaynakların

gelecek kuşaklara aktarılması noktasında kültürel birikimden faydalanılmama durumu ilerleyen yıllarda yeni bildirgelerin çıkmasına sebep olacağı açıkça görülecektir.

Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı dünya kaynaklarının giderek azaldığı gerçeğiyle yüzleşildiğinin ve gelecek kuşakların bu kaynaklara ulaşamayacağının, böylelikle insan refahının ve kalitesinin düşeceğinin, sonuç olarak bu sorunlara çözüm aranması gerektiğinin ürünüdür. Bu yönüyle aslında sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin bugünün ürünü olmadığının da kanıtıdır. Bildirge var olan sorunlara uluslararası bir çözüm üretmek istemiş ve devletlere düşen sorumluluğu ilkeleri içerisine almıştır. Bildirgenin 22. ilkesinde geçen "Devletler kendi hâkimiyet sınırları dışındaki devlet ve bölgelere verdikleri çevre zararı ve yaydıkları kirlilikten dolayı sorumlu tutulmaları ve tazminat ödemeleri için uluslararası hukukun gerektiği şekilde genişletilmesi için iş birliği yapacaklardır" ifadeleri oldukça önemlidir (United Nations, 1972). Bu ifadeler Birleşmiş Milletlerin "zihinlerde barışı inşa etme" misyonuna özellikle iş devletlerin gerektiği durumlarda iş birliği yapma noktasında gönderme yapmaktadır (United Nations). Böylelikle ülkeler sadece kendi sınırlarını ya da ihtiyaçlarını değil aynı zamanda çevresindeki ülkelerin ve insanların ihtiyaçlarını koruma anlayışına sahip olacaklardır. 1972 İnsan Çevresi Konferansı'nın temel düşüncesi dünya kaynaklarının giderek azaldığı ve gelecek kuşaklara aktarılamaması endişesidir. Koruma modelinde eğitimden söz etmekte, bildirgenin ilkelerinin haricinde hareket eden devletlere yaptırım uygulamaktan bahsedilmektedir. Eğitim yoluyla ve uluslararası bir koruma modeliyle önemli ilkelere imza atılan bildirgenin insan deneyimlerinin ve birikimlerinin koruma modeline entegre edilmemesi, söz konusu bildirgenin eksik kalacağının ve böylelikle ilerleyen yıllarda farklı bir konferans ve bunun sonucunda yeni bir bildirgenin yayınlanmasına neden olacaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin bugünkü oluşumuna kaynaklık eden bir diğer gelişme 1980 yılında Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) Dünya Koruma Stratejisini yayınlamasıdır. İrem Alpaslan Unesco, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kültür: Somut Olmayan Kültürel Miras (Soküm) Örneği adlı eserinde şu ifadelere yer vermektedir: "Rapor milyonlarca insanın fakirlik ve sefaletini ortadan kaldıracak bir kalkınma sağlanmadan doğanın korunmasının mümkün olmayacağını; diğer yandan kalkınma ve korumanın birbirine bağlı olduğunu

ve dolayısıyla kalkınmanın sağlanmasının da dünyanın ve doğal kaynaklarının korunmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir" (Alpaslan, 2015: 23).

Raporun amacı:

> Dünya Koruma Stratejisi'nin amacı, canlı kaynakların korunması yoluyla sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktır. Strateji:
>
> 1. Canlı kaynakların korunmasının insan yaşamına ve sürdürülebilir kalkınmaya katkısını açıklar;
>
> 2. Öncelikli koruma sorunlarını ve bunlarla başa çıkmak için temel gereksinimleri belirler;
>
> 3. Stratejinin amacına ulaşması için etkili yollar önerir. Strateji, canlı kaynakların korunmasına yönelik daha odaklı bir yaklaşımı teşvik etmeyi ve bunun nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda politika rehberliği sağlamayı amaçlamaktadır. Strateji, koruma hedeflerine ulaşılmasını doğrudan etkileyen ana sorunlara ve koruma yoluyla bu sorunlarla nasıl başa çıkılacağına odaklanmaktadır. Strateji özellikle, hem koruma verimliliğini artırmak hem de koruma ve kalkınmayı entegre etmek için gereken eylemleri tanımlamaktadır (United Nations World Conservation Strategy, 1980).

Raporun amacındaki ilk madde sürdürülebilir kalkınma kavramına yer vermektedir. Böylelikle rapor sürdürülebilir kalkınmanın öncüsü olarak görülmektedir (Uniteted Nations Conference for Sustainable Development, 2011). Raporun "Executive Summary" (Yönetici Özeti) kısmında amaçların maddeleri açıklanmaktadır. İlk amacın "A" maddesinde "İnsanın hayatta kalması ve gelişmesinin bağlı olduğu temel ekolojik süreçleri ve yaşam destek sistemlerini (toprağın yenilenmesi ve korunması, besinlerin geri dönüşümü ve suların temizlenmesi gibi) sürdürmek;" ifadeleri yer almaktadır (United Nations World Conservation Strategy, 1980). Buradaki temel düşünce ilk maddenin işaret ettiği gibi insan yaşamının korunmasına yöneliktir. İnsan yaşamının korunması ise toprağın yenilenmesi ve korunması, besinlerin geri dönüşümü, suların temizlenmesine bağlı olarak görülmektedir. Yine ilk amacın "B" maddesinde;

> Yukarıdaki süreçlerin ve yaşam destek sistemlerinin çoğunun işleyişine bağlı olan genetik çeşitliliği (dünya organizmalarında bulunan genetik materyal aralığı), kültür bitkilerinin, evcil hayvanların ve evcilleştirilmiş hayvanların korunması ve iyileştirilmesi için gerekli yetiştirme programlarının korunması. mikroorganizmaların yanı sıra bilimsel ve tıbbi ilerlemeler, teknik yenilikler ve canlı kaynakları kullanan birçok endüstrinin güvenliği; ifadelerine yer verilmektedir (United Nations World Conservation Strategy, 1980).

Raporun ilk amacının “C” maddesinde ise “Milyonlarca kırsal topluluğun yanı sıra büyük endüstrileri de destekleyen türlerin ve ekosistemlerin (özellikle balık ve diğer yaban hayatı, ormanlar ve otlak alanları) sürdürülebilir kullanımını sağlamak.” (United Nations World Conservation Strategy, 1980) ifadeleri yer almaktadır. Raporun ikinci amacı ise “Bu hedeflere acilen ulaşılmalıdır çünkü” şeklinde başlamaktadır ((United Nations World Conservation Strategy, 1980). Bu maddeyi ise;

> a. Gezegenin insanları destekleme kapasitesi hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde geri dönülemez biçimde azalıyor:
>
> -Ormansızlaşma ve kötü arazi yönetimi nedeniyle her yıl binlerce milyonlarca ton toprak kaybediliyor;
>
> -Yalnızca gelişmiş ülkelerde her yıl en az 3.000 km2 birinci sınıf tarım arazisi binaların ve yolların altında kayboluyor;
>
> b. Gelişmekte olan ülkelerdeki 500 milyonu yetersiz beslenen ve 800 milyonu yoksul olmak üzere yüz milyonlarca kırsal insan, kendilerini açlık ve yoksulluktan kurtarmak için gerekli kaynakları yok etmek zorunda kalıyor:
>
> -Köylerinin etrafındaki genişleyen alanlar, kırsal kesimdeki yoksulların yakıt olarak ağaç ve çalılardan mahrum kalmasına neden oluyor; böylece artık pek çok toplulukta yemek pişirmek veya ısınmak için yeterli odun bulunmuyor;
>
> -Kırsal kesimdeki yoksullar ayrıca her yıl toprağı yenilemek için fazlasıyla ihtiyaç duyulan 400 milyon ton gübre ve ürün artıklarını yakmak zorunda kalıyor;
>
> c. Mal ve hizmet sağlamanın enerji, finansal ve diğer maliyetleri artıyor:
>
> -Dünya çapında, ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde, siltasyon, su ve hidroelektrik sağlayan rezervuarların ömrünü genellikle yarıya kadar kısaltır;
>
> -Sel baskınları yerleşimleri ve mahsulleri harap ediyor (Hindistan'da selin yıllık maliyeti 1 40 milyon dolardan 750 milyon dolara kadar değişiyor);
>
> d. Büyük endüstrilerin kaynak tabanı daralıyor:
>
> -Tropik ormanlar o kadar hızlı daralmaktadır ki, bu yüzyılın sonuna gelindiğinde, kapatılmayan verimli ormanların geri kalan alanı yarıya inmiş olacaktır;
>
> -Birçok balıkçılığın kıyı destek sistemleri yok ediliyor ya da kirleniyor (ABD'de bu kayıpların yıllık maliyetinin 86 milyon dolar olduğu tahmin ediliyor) şeklinde açıklamaktadır (United Nations World Conservation Strategy, 1980).

Raporun üçüncü maddesi ise korumayı başarmanın önündeki engelleri açıklamaktadır. Korumanın önündeki engeller;

a. Canlı kaynakların korunmasının tüm sektörleri kesen ve tüm sektörler tarafından dikkate alınması gereken bir süreçten ziyade sınırlı bir sektör olduğu inancı;

b. Bunun sonucunda korumayı kalkınmayla bütünleştirmedeki başarısızlık;

c. Çevresel planlamadaki yetersizlikler, rasyonel kullanım tahsisi eksikliği ve daha geniş uzun vadeli çıkarlar yerine dar kısa vadeli çıkarlara aşırı vurgu nedeniyle genellikle esnek olmayan ve gereksiz yere yıkıcı olan bir kalkınma süreci;

d. Yetersiz mevzuat ve uygulama eksikliği nedeniyle koruma kapasitesinin olmayışı; zayıf organizasyon (özellikle yetkileri yetersiz ve koordinasyon eksikliği olan devlet kurumları); eğitimli personel eksikliği; ve öncelikler, canlı kaynakların üretken ve yenileyici kapasiteleri ve bir yönetim seçeneği ile diğeri arasındaki dengeler hakkında temel bilgilerin eksikliği;

e. Korumanın yararları ve çoğu durumda hükümetler de dahil olmak üzere canlı kaynakları kullanan veya bu kaynaklar üzerinde etkiye sahip olanlar arasında koruma sorumluluğu konusundaki farkındalık eksikliği (en yüzeysel düzey dışında) nedeniyle koruma desteğinin olmayışı;

f. Korumaya dayalı kalkınmanın en çok ihtiyaç duyulan yerlerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarında sağlanamaması: (United Nations World Conservation Strategy, 1980).

Raporun maddelerine bakıldığında dünyanın içerisinde bulunduğu durumu ve kaynak sorununu dile getirmektedir. Bu kaynakların yok olması insan yaşamını etkileyip, gelecek kuşakların yaşamsal standartlarının düşmesine neden olacak düşüncesi hakimdir. Bu düşünceler doğrultusunda da çeşitli koruma stratejileri geliştirilmiştir. Rapor daha çok ekonomik yönden bir kalkınmanın hedeflendiği ve bu hedeflere ulaşıldığında dünya ve doğanın korunmuş olacağını ifade etmektedir. Raporun koruma stratejilerine bakıldığında yine kendinden önce çıkan 1972 Çevre ve İnsan Konferansı gibi kültürel bir korumaya başvurmadığı açıkça görülmektedir. Özellikle maddeler içerisinde yer alan yetersiz kullanım, uzun vadeli değil kısa vadeli çözümler üretilmesi ve kırsal yaşam ihtiyaçlarının dahi korunamaması konusunda başvurulması gereken kültürel bir koruma modelinin benimsenmesi gerektiği olduğu açıktır ancak kültürel koruma modeli bu raporda da göz ardı edilmiştir. Rapor, 1973 Bolivya Deklarasyonu tartışmalarını hiç okumamış ve koruma stratejisine entegre etmemiştir. Bu yönüyle kalkınmanın sadece ekonomik olarak düşünülmesi, söz konusu rapor ve bildirgelerin başarısızlığının temelini oluşturmaktadır.

1982'de Dünya Koruma Stratejisi'nin inisiyatifiyle BM Genel Kurulu Stockholm Bildirgesi'nin onuncu yıl dönümünde gerçekleşen 48. Oturumunda ortaya

Dünya Doğa Şartı'nı kabul etmiştir. Şart "insanlığın doğanın bir parçası olduğunu ve yaşamın doğal sistemlerin devamlı işlevine bağlı olduğunu" belirtmiştir (Alpaslan, 2015: 24). İnsanın ve çevrenin korunmasına dair çıkarılan raporlar birbirinin devamı niteliğinde olup başarısızlıkla bir yenisinin çıktığı da açıktır.

> Stockholm Bildirgesi umulanı tam olarak karşılamayınca çevreciler ve bilim adamları yeniden bir denemede bulunmaya karar verdiler. Bir çevresel dünya şartı hazırlamak için ikinci girişim, Zaire'yi, konuyu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun gündemine getirmesi için ikna eden Dünya Koruma Birliği'nden (lUEN) geldi. Nairobi'de, 1982'de, Stockholm Konferansı'nın 10. yıldönümünde Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)Yürütme Kurulu'nun özel statülü toplantısında Zarie Devlet Başkanı Mobutu, girişiminin Birleşmiş Milletler GeneI Kurulu'nun benimsediklerine yakın olduğunu belirterek hükümet temsilcilerine aşağıdaki konuşmayı yaptı: "Orman Kanunu'nun" geçerli olduğu günler bitti. Dünyadaki tüm sorumlu insanların, kişisel çıkarları adına dünyayı kirletmek ve tahrip etmek için duraksamayacak doymak bilmez akbabalara karşı, yaşadıkları yer kadar küresel mirası savunmak görevi de vardır (Pallemaerts, 1997: 615).
>
> BM Genel Kurulu tarafından, BM Çevre Programı'nın özel bileşiminin birkaç ay sonrasında kabul edilen Dünya Doğa Şartı, devletlerin ve bireylerin genel eylem ilkelerini belirleme açısından bir diğer övgüye değer çabayı oluşturur; ama Şart genelde korumacılık ve doğal kaynakların kullanılması ile ilgilidir, üstelik Stockholm Bildirgesi'nden daha büyük bir hukuksal etki yaratmak amacını da gütmemiştir. BM Genel Kurulu, "Şarttaki ilkelerin uluslararası düzeyde olduğu kadar her ülkenin hukuk yapısına ve uygulamalarına da yansıtılması" gerektiğini belirtmesine karşın, Şart'ın türlü hükümleri, bireylerin ödevlerini, tutumlarını açıkça ortaya koyamayan ve sorumluluklarını açık bir biçimde belirleyemeyen devletlerinki kadar vurgulamıştır (Pallemaerts, 1997: 615).

Dünya Doğal Şartı da yine kendisinden önce çıkan raporlar gibi korumayı tek yönlü olarak algılamaktadır. 1972'den 1982'ye gelinen 10 yıllık süreçte dünya ve kaynaklarının korunması ve gelecek kuşakların yaşamının kaliteli bir şekilde devam etmesi konusunun kültürel bir koruma modeli geliştirilmeden hazırlandığı açıkça görülmektedir.

1983'te ise Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) kurulmuştur. Bu komisyonun temel misyonu "değişim için küresel gündemin oluşturması" olarak belirlenmiştir (United Nations Conference for Sustainable Development, 2011).

1987'de ise WCED, Brundtland Raporu (Ortak Geleceğimiz) başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Söz konusu rapor sürdürülebilir kalkınma için oldukça önemlidir. Rapor sadece ekonomik temelli olmayıp çok yönlü bir yapıya sahiptir. "Brundtland Raporu

olarak da bilinen bu belge sosyal, ekonomik, kültürel, doğal meseleleri ve küresel çözümleri bir arada değerlendirmiştir" (Alpaslan, 2015: 24). Rapor bu haliyle kendinden önce çıkan raporlardan daha dinamik bir konumdadır. "Brundtland Raporu sürdürülebilir kalkınmanın günümüzde kullanıldığı şekliyle tanımını yapan belgedir" (Alpaslan, 2015: 24). "Bu rapor özellikle gelecek kuşaklar fikrini ortaya atması bakımından önemlidir. Raporda sürdürülebilir kalkınma, ''gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeksizin, günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan bir kalkınma" modeli olarak tanımlanır." (Ölçer Özünel, 2017: 20).

> Sürdürülebilir kalkınma kavramı bugüne kadar pek çok açıdan tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlardan en yaygın kullanılanı Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsünün Ortak Geleceğimiz adlı Bruntland Raporu'nda yer alır. Bu tanıma göre sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılamasına mâni olmayacak biçimde, şimdiki kuşağın kendi ihtiyaçlarını karşılamalarını hedefleyen bir kalkınma biçimidir. Yine bu raporda çok yönlü bir bakış açısıyla oluşturulmasına rağmen önceki raporlarda da olduğu gibi daha çok ekonomik temelli bir kalkınmadan söz etmektedir (Ölçer Özünel, 2013: 18).

Evrim Ölçer Özünel'in ''İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı'': Somut Olmayan Kültürel Miras ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım adlı eserinde "Rapor gelecek kuşaklar fikrini ortaya atmakla beraber gelecek kuşaklar fikrini yalnızca bugünle ilişkilendirir. Ayrıca gelecek kuşakların atalarından aldığı kültürel miras ve geleneksel bilgi gibi unsurları dikkate almamıştır" ifadeleri ortaya konulan sonuç açısından oldukça önemlidir (Ölçer Özünel, 2017: 20). Brundtland Raporu ve önceki raporlarda eksik kalan ve rapor üzerine rapor çıkarılmasını sebep olan şey sürdürülebilir bir kalkınma için kültürün hiç hesaba katılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu düşünce UNESCO tarafından ancak 21. yüzyılda dile getirilecektir.

Brundtland Raporundan sonra 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) düzenlenmiştir. Bu konferans Rio de Janeiro'da düzenlenmiş ve Sürdürülebilir Kalkınma için Eylen Planı belgesi yayınlamıştır. Yine çevre ve kalkınmayla ilişkili olarak da Rio Deklarasyonu ve Orman Prensipleri Açıklamaları yayınlamıştır. "Rio Deklarasyonu "her milletin sosyal, ekonomik gelişme hakkını tanımakta ve devletlere sürdürülebilir kalkınma modelleri benimseme sorumluluğunu yüklemektedir" (United Nations Conference for Sustainable

Development, 2011). Bu dönemde ayrıca Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi de kabul edilmiştir (Alpaslan, 2015: 25).

> Kalkınma eskiden yalnızca ekonomik olarak görülürken, Gündem 21 sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel bileşenlerinin kabul görmesine katkı sağlamıştır. Diğer yandan sürdürülebilir kalkınmayı bu üç bileşenin entegrasyonuyla da sınırlandırmıştır. Böylece sürdürülebilir kalkınmanın gelecek çerçevesi bu üç bileşen üzerinden çizilmiştir. Daha sonra belirlenecek kalkınma hedefleri ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik bütün çalışmalar üç bileşenli çerçeveye oturtulmuştur (Alpaslan, 2015: 25).

UNCED'in genel ruhu Rio Deklarasyonu'nun birinci prensibinde yansıtılmaktadır: "İnsanlar sürdürülebilir kalkınma kaygılarının merkezindedir. Onlar doğayla uyum içinde sağlıklı ve üretici bir hayat yaşamaya kabildir" (United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janerio, 1992). Rio Deklarasyonunun ikinci prensibinde devletlerin yapması gerekenler söylenmektedir:

> Devletler, Birlemiş Milletler Tüzüğü ile ve uluslararası kanun ilkeleriyle uyumlu olarak kendi çevresel ve kalkınmacı politikaları izinde kendi kaynaklarını kullanma egemen hakkına ve yargı alanları veya kontrolleri dahilindeki faaliyetlerin diğer devletlerin çevresine veya ulusal yargı alanı sınırları ötesindeki alanlara zarar vermemesini sağlama sorumluluğunu taşımaktadırlar (United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janerio, 1992).

Rio Deklarasyonu'nun birinci prensibine bakıldığında insanların sürdürülebilir kalkınmanın merkezindedir düşüncesi hâkim olmakla birlikte onların doğayla uyum içinde sağlıklı bir şekilde yaşaması düşüncesi koruma için bir çağrı niteliği taşımaktadır. Deklarasyonun ikinci prensibi korumada devletlere düşen görevler hatırlatılmaktadır. Rio Deklarasyonu kendinden önce çıkan raporlardan ayrılmaktadır. Bu ayrım Rio Deklarasyonunun sürdürülebilir kalkınmayı yinelenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin oluşmasına öncülük edecektir. Rio Deklarasyonu'nun geneline bakıldığında korumanın temelinde insan ve çevre vardır. İnsanların eşit ve kaliteli bir şekilde yaşaması, çevrenin korunması ve insanın bu çevreyle uyum içerisinde olması istenmektedir. Bunun için de devletlerin görevleri vardır. İnsanın ve çevrenin korunması devletlerin yapacağı politikalardan ve birbirleriyle barış içerisinde yaşamalarından geçmektedir. Rio Deklarasyonu'ndan önce çıkan raporlar da bu yönde direktifler vermişler fakat başarılı olamamışlardır. Diğer raporlarda olduğu gibi Rio Deklarasyonu'nun eksik yönü benimsenen koruma yöntemidir. Deklarasyonun birinci prensibinde yer alan "İnsanlar

sürdürülebilir kalkınma kaygılarının merkezindedir. Onlar doğayla uyum içinde sağlıklı ve üretici bir hayat yaşamaya kabildir" ifadelerinin atıfta bulunması gereken yer koruma modelidir ancak daha ikinci maddede devletlere düşen maddi görevler yer almaktadır (United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janerio, 1992). Deklarasyonun geneli bu düzlemde ilerlemektedir. Rio Deklarasyonu sürdürülebilir kalkınmanın üzerinde durması açısından başarılı olmakla birlikte kendinden önceki raporlar gibi kültürel bir koruma modeline işaret etmemesi yönünden de bir o kadar eksiktir.

> Sonraki yıl içinde UNCED Gündem 21'in takibi için Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonunu (CSD) kurmuş; CSD'nin çalışmalarıyla 1997 yılı Haziran ayında BM Genel Kurulu 19. Özel Oturumunu "Gündem 21'in Gelecekte Uygulanması Progamı"nın tasarlanmasına ayırmıştır. 183 devletin katılımıyla gerçekleşen oturum on bir toplantısında ülkelerin uygulamalarını değerlendirmiş ve 1998-2002 yılları için CSD'nin çalışma yöntemlerini belirlemiştir (Alpaslan, 2015: 26).

Rio Deklarasyonu'ndan 10 yıl sonra 2002'de bir takip toplantısı sürdürülebilir kalkınmaya küresel bağlılığı yenilemek üzere Johannesburg'da gerçekleştirilmiştir. Konferans Johannesburg Eylem Planı'nı kabul etmiş ve Komisyona sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasını takip etme görevi vermiştir (Alpaslan 2015: 26). Nihayet, 24 Aralık 2009 günü BM Genel Konferansı A/RES/64/236 kodu kararla 2012 yılında BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nı düzenlemeyi kabul etmiştir (Alpaslan, 2015: 26). Böylelikle sürdürülebilir kalkınma için gerekli adımlar atılacaktır.

Rio+20 sürdürülebilir kalkınma sürecinde yaşanan gelişmelerden en önemlileri arasındadır. Sürdürülebilir kalkınma terimini yaygınlaştıran, konferans ve sonuç belgeleri olmuştur. Konferansın çıktısı "İstediğimiz Gelecek" Raporu sürdürülebilir kalkınma politikalarının temel belgesi olarak kullanılmaktadır (Alpaslan, 2015: 26).

Tüm bu gelişmelerden sonra 2000 yılında Binyıl Kalkınma Hedefleri ortaya çıkmıştır. Bu hedefler için ulaşılması düşünülen zaman 15 yıldır. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin amaçları:

Amaç 1: Mutlak Yoksulluk ve Açlığı Ortadan Kaldırmak

Amaç 2: Herkesin Temel Eğitim Almasını Sağlamak

Amaç 3: Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirmek

Amaç 4: Çocuk Ölümlerini Azaltmak

Amaç 5: Anne Sağlığını İyileştirmek

Amaç 6: HIV/AIDS, Sıtma ve Diğer Salgın Hastalıklarla Mücadele Etmek

Amaç 7: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması

Amaç 8: Kalkınma için Küresel Ortaklıklar Geliştirmek (United Nations, Millenium Development Goals, 2000).

Binyıl Kalkınma Hedefleri de diğer raporlar ve bildirgeler gibi bir soruna işaret etmekte ve bu sorunun giderilmesinde amaçlar belirlemektedir. Genellikle gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerin açlık, yoksulluk, eğitim eksikliği, kadınların toplumdaki yeri, hastalıklar, çocuk ölümleri gibi sorunların giderilmesi küresel ortaklıklar sayesinde giderilmeli düşüncesi hakimdir. Gelişmiş ülkelerin refah seviyesine de bu şekilde ulaşılacağı ve böylelikle eşit imkânlara sahip bireylerin barış içerisinde yaşayacağı düşünülmüştür. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin son gelişmeleri, hedeflerin ne kadar karşılandığı gibi sonuçları 2014 yılında raporlandırılmıştır. Bu rapora göre:

> Bu rapor Binyıl Kalkınma Hedefleri'ndeki son gelişmeleri inceliyor. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin insanların hayatlarında önemli değişiklikler yaptığının altını tekrar çiziyor. Küresel açlık, hedef tarih olan 2015'ten 5 yıl önce yarı yarıya azaltıldı. Gelişmekte olan bölgelerdeki çocukların yüzde 90'ı şimdi ilkokul eğitimi alıyor ve ilkokula giden kız ve erkek çocuklarının sayısındaki eşitsizlik azaltıldı. Tüm sağlık göstergelerindeki ilerlemenin yanında sıtma ve tüberküloza karşı mücadelede de kayda değer bir ilerleme görüldü. Bir çocuğun beş yaşından önce ölme olasılığı son yirmi yılda neredeyse yarı yarıya azaldı. Bu, her gün 17 bine yakın çocuğun kurtarıldığı anlamına geliyor. İyileştirilmiş su kaynaklarına erişimi olmayan insan sayısını yarı yarıya indirme hedefine de ulaştık.
>
> Hükümetlerin, uluslararası kurumların, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün birlikte gayret göstermesi dünya çapındaki insanların umudunun ve olanaklarının artmasını sağladı. Ama süreci hızlandırmak için daha fazlası yapılmalı. Önemli eksikliklerin ve eşitsizliklerin olduğu alanlarda daha cesur ve hedefe odaklı hareket etmemiz gerekiyor.
>
> Üye ülkeler şimdi 2015 sonrası küresel kalkınma hedeflerinin odak noktası olacak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni belirlemek için görüşmeler yapıyor. Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmaya yönelik çabalarımız, kalkınma çabalarımızın 2015 sonrasında da istikrarlı bir temele oturması için önemli bir yapı taşı olacaktır (United Nations Development Programme, The Millennium Devolopment Goals Report, 2014).

Binyıl Kalkınma Hedeflerinin öne çıkan sonuçları;

> Aşırı yoksulluk oranı yarı yarıya azaldı ancak büyük zorluklar devam ediyor,
>
> 2000'li yılların başlarında kayda değer ilerleme kaydedilse de, okulu bırakan çocuk sayısını azaltma konusundaki ilerlemeler belirgin şekilde yavaşladı,

Cinsiyet eşitsizliği eğitimin üst düzeylerinde daha yaygın,

Önemli gelişmeler yaşanmasına rağmen, dünya hala çocuk ölüm oranının azaltılması konusundaki Binyıl Kalkınma Hedefinde geride kaldı,

Anne ölüm oranını azaltmak için çok daha fazla ilerleme kaydedilmesi gerekiyor. Yoksulluk ve eğitimsizlik ergenlik çağında doğum oranının yüksek kalmasına neden oluyor,

Hala çok sayıda HIV enfeksiyonu vakası görülüyor,

Milyonlarca hektar ağaç her yıl yok oluyor ve bu değerli varlığı tehdit altında bırakıyor. Küresel sera gazı salımı artmaya devam ediyor,

Resmi kalkınma yardımları en yüksek seviyeye ulaştı ve geçen iki yıldaki gerilemeyi tersine çevirdi (United Nations Development Programme, The Millennium Devolopment Goals Report, 2014).

Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin sonuç raporunda belirlenen hedeflere ulaşıldığı verilerle açıklansa da rapor içerisinde "başarısızlık" kelimesi yerine "daha fazla çalışılması gerek" denilmektedir. Bu yönüyle yukarıda verilen öne çıkan sonuçlar kapsamında sadece son maddede ciddi bir ilerleme olduğu kaydedilmiştir. Diğer maddelerde ise sorunun devam ettiği açıktır. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde daha çok ekonomik bir kalkınma modelinin belirlendiği görülmektedir. Birleşmiş Milletler kalkınma=ekonomi düşüncesinden burada da vazgeçmemiştir. Kalkınmanın gelişmiş ya da gelişmemiş ülke fark etmeksizin kültürel boyutta da olabileceği ya da kültürel koruma sisteminin de maddelere eklenmesi gerektiği düşüncesi söz konusu hedeflere yansımamıştır. Hedef maddelerde kendine yer bulamayan kültürün korunması konusu, hedeflerin sonuçlarında da göz ardı edilerek, söz konusu hedeflere ulaşılamamaktaki nedenler arasında yer almamaktadır. Bu bağlamda Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin eksik bıraktığı noktalar 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile giderilmeye çalışılacaktır.

İlk olarak İnsan Çevresi Konferansı raporuyla başlayan ve süreç içerisinde yeni raporlarla insan ve çevreyi korumaya, dünya kaynaklarını korumaya, bu kaynaklara insanların eşit oranda sahip olması gerektiğine, açlığa, yoksulluğa, eğitim eşitliğine, toplumsal cinsiyet eşitliğine, hastalık ve ölümlere ve bu sorunların küresel ortaklıklarla giderilmesi gerektiği düşüncesi yaygınlık kazanmaktadır. Her rapor bu sorunlara çare aramaktadır. Sürecin başlangıcından itibaren kalkınma kelimesinin altı ekonomi ile doldurulmaktadır. Koruma modeli ise yine ekonomik temellere dayandırılmaktadır. Birleşmiş Milletlerin insanların yaşam kalitesinin düşeceği ve doğa kaynaklarının yok

olacağı endişesi söz konusunu raporların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Söz konusu olumsuzlukların uluslararası düzlemde tartışılması ise ayrıca önemlidir. Raporlarda her ne kadar kültürel bir koruma modeli benimsenmese de insan yaşamı ve çevresi için oluşan endişeyi giderme adına önemli maddeler yer almaktadır. 1972 İnsan Çevresi Konferansı ile dile getirilen sorunların 2000 yılında Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde de yer alması söz konusu raporların maddelerinde değil de işleyiş açısından bir eksikliğin göstergesidir. Tıpkı diğer raporlar gibi Binyıl Kalkınma Hedefleri de yerini 2015'te Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne bırakacaktır. Yine Binyıl Kalkınma Hedefleri gibi Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için planlanan süre 15 yıldır. Söz konusu hedeflere 2030 yılında ulaşılması planlanmaktadır.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Birleşmiş Milletler tarafından ortaya koyulan ve kendinden önce oluşturulan raporların devamı niteliğindedir. Bu raporlar içerisinde sürdürülebilir kalkınmaya önemli ölçüde yer ayıran rapor Brundtland Raporu'dur. "Uluslararası toplumda kabul gören şekliyle sürdürülebilir kalkınma fikrini ilk ortaya atan Brundtland Raporu gibi görünmektedir. Bu anlamda sürdürülebilir kalkınmanın sıkça kullanılan ve yukarıda yer verilen tanımı Brundtland Raporu'nda yapılmıştır." (Alpaslan, 2015: 27). Sürüdülebilir Kalkınma Hedefleri'ne kaynaklık eden bir diğer rapor da Rio Konferansıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın genel tanımı:

> Bugünün ihtiyaçlarının gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlayan rapora göre sürdürülebilir kalkınma kavramının arkasında iki temel fikir vardır. Birinci fikir "ihtiyaçlar", kalkınma tanımlanırken dünyanın ihtiyaçlarının dikkate alınmasıdır. Burada özellikle de dünyanın en fakir insanlarının temel ihtiyaçları önemlidir ve bunlara her anlamda öncelik verilmelidir. İkincisi "sınırlamalar", eldeki kaynakların sınırlı olduğunun dikkate alınmasıdır. Teknolojide gelinen aşama ve toplumsal düzenlemenin etkisiyle doğal kaynakların bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılamasına getirdiği sınırlamalar göz önünde tutularak planlama yapılmalıdır (Alpaslan, 2015: 27).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 17 ana maddesi 169 alt maddesi bulunmaktadır. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde de bulunan maddelerin daha kapsamlı haline Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ulaşmak istemektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ulaşmaya amaçladığı maddeler;

1. Yoksulluğa Son
2. Açlığa Son

3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam

4. Nitelikli Eğitim

5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

6. Temiz Su ve Sanitasyon

7. Erişilebilir ve Temiz Enerji

8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

10. Eşitsizliklerin Azaltılması

11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

13. İklim Eylemi

14. Sudaki Yaşam

15. Karasal Yaşam

16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar

17. Amaçlar İçin Ortaklıklar (https://www.un.org/ sustainabledevelopment/ sustainable-development-goals/).

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve her yerde herkesin yaşamını ve beklentilerini iyileştirmek için evrensel bir eylem çağrısıdır." şeklinde açıklamaktadır (https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/). Ayrıca Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin neden önemli olduğunu madde madde açıklamaktadır. Örneğin birinci hedef olan "yoksulluğa son" maddesi "Başkalarının ekonomik durumu neden umurumuzda olsun ki?" başlığında tartışılarak şu ifadelere yer verilmektedir "İnsan olarak refahımız birbirine bağlı." (https://www.un.org/sustainabledevelopment/why-the-sdgs-matter/). Bunun gibi hedef maddelerin neden önemli olduğu metin içerisinde sorularla cevaplanmaktadır. Yine aynı maddenin "Bu konuda ne yapabilirim?" başlığında ise;

> Politika oluşturma sürecine aktif katılımınız, yoksulluğun çözümünde fark yaratabilir. Haklarınızın desteklenmesini, sesinizin duyulmasını, nesiller arası bilginin paylaşılmasını ve insanların yaşamlarında ve topluluklarında dönüşümsel değişimi desteklemek için her yaşta yenilikçilik ve eleştirel düşünmenin teşvik edilmesini sağlar.
>
> Hükümetler, yoksullar ve dışlanmışlar için üretken istihdam ve iş fırsatları yaratacak elverişli bir ortamın yaratılmasına yardımcı olabilir.

> Yarattığı büyümenin kapsayıcı olup olmadığının ve yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunup bulunmadığının belirlenmesinde özel sektörün oynayacağı önemli bir rol vardır. Yoksullar için ekonomik fırsatları teşvik edebilir.
>
> Yoksulluğun sona erdirilmesinde bilimin katkısı önemli olmuştur. Örneğin, güvenli içme suyuna erişimi mümkün kıldı, su kaynaklı hastalıklardan kaynaklanan ölümleri azalttı ve güvensiz içme suyu ve sanitasyon eksikliğinden kaynaklanan sağlık risklerini azaltmak için hijyeni iyileştirdi (https://www.un.org/sustainabledevelopment/ poverty/).

Buna karşılık Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ilerleyişi ile ilgili "Bugün pek çok yerde ilerleme kaydediliyor, ancak genel olarak Hedeflere ulaşmaya yönelik eylemler henüz gereken hızda veya ölçekte ilerlemiyor. 2020 yılının, Hedeflere 2030 yılına kadar ulaşmak için on yıl sürecek iddialı bir eylemin başlangıcı olması gerekiyor." (https://www.un.org/sustainabledevelopment/ development-agenda/).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ana maddelerine bakıldığında kalkınmada kültürlerin etkin rol alması gerektiği düşüncesi yoktur. Bu düşünce doğrultusunda ana maddelerinde kültüre direkt atıf yapılmamıştır. Buna karşılık kültüre direkt atıfta bulunulmasa da alt hedeflerde 4 kez kültüre yer verilmiştir. Bunlar Amaç 4.7, 8.9, 11.4 ve son olarak 12.10' dur.

> Amaç 4.7: 2030'a kadar, diğerlerinin yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, cinsiyet eşitliği, barış ve şiddet içermeyen bir kültürün desteklenmesi yoluyla tüm öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için gereken bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamak, küresel vatandaşlık ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdir edilmesi (https://www.un.org/sustainabledevelopment/education/).
>
> Amaç 8.9: 2030'a kadar istihdam yaratan ve yerel kültür ile ürünleri destekleyen sürdürülebilir turizmi teşvik edecek politikaların tasarlanması ve uygulanması (https://www.un.org/sustainabledevelopment/economic-growth/).
>
> Amaç 11.4: Dünyanın kültürel ve doğal mirasını korumaya ve kollamaya yönelik çabaları güçlendirmek (https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/).
>
> Amaç 12.10: İstihdam yaratan ve yerel kültürü ve ürünleri destekleyen sürdürülebilir turizm için sürdürülebilir kalkınma etkilerini izlemeye yönelik araçlar geliştirmek ve uygulamak (https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/).

Kendinden önce çıkan raporlara göre Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri hem maddeleri açısından daha kapsayıcı hem de koruma yöntemi olarak sadece ekonomik

temelli bir korumayı değil sosyal ve çevresel korumayı da bünyesine eklemesi açısından diğerlerinden ayrılmaktadır. Buna karşılık diğer raporların kültürel koruma yönteme başvurmamaları yönünden iyi bir noktada dursa da yine de kültüre direkt atıfta bulunmayarak eksik bir koruma modeli benimsemektedir.

> Kalkınma için anlatılan tüm kavramların birbirine bağlı olduğu, her alanda kalkınmanın sağlanması hedeflenmektedir. Bu büyük bir idealdir ve uygulama açısından sınırları iyi çizilmelidir. Dünya genelinde uygulanacak planlar, stratejiler, programlar ağının temel fikrini oluşturacak bir düşüncenin çok geniş olması farklı yorumlanmasına imkân verecektir. Brundtland Raporu'nun esnek tanımına getirilen sınırlamalar ekonomik, sosyal ve çevresel olarak çizilmiştir. Belirlenen Binyıl Kalkınma Hedefleri de bu yaklaşımı benimser. Kültüre vurgu yapan ifadelere alt metinlerde yer verilse de strateji belgelerinin ana başlıkları bu üç bileşen üzerinden çizilmektedir. Binyıl Kalkınma Hedefleri arasında da doğrudan kültür üzerine bir hedef bulunmamaktadır (Alpaslan, 2015: 27).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin her maddesinde kültürün korunması karşılığında hedeflerin daha sağlam düzlemde ilerleyeceği ve belki de bu yollarla istenilen amaçlara ulaşılacağı düşüncesi akıllara gelmemiştir. 1972'den başlayan insanı ve çevresini koruma, gelecek kuşaklara yaşam kalitelerini yükseltecek bir doğal miras bırakma fikri 2015 hedeflerini de kapsayacak şekilde kültüre direkt atıfta bulunmayarak hazırlanmıştır. Birbirleriyle bağlantılı olan maddelerin ekonomik, sosyal, çevresel ve bunlara ek olarak kültürle koruma fikri özellikle 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde sadece alt maddelerde kendine yer bulmuştur. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin amaca ulaşması için kültürün önemli olduğu fikri UNESCO tarafından dile getirilecek ve kültür ile kalkınmanın arasındaki ilişkiyi özellikle Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında ortaya koyacaktır.

2.2. UNESO ve Kültür Koruma Yaklaşımlarında Sürdürülebilirlik

UNESCO II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra kurulmuştur. Kurulduğu andan itibaren ise koruma temelli sözleşmeler meydana getirmiş ve uluslararası bir koruma modeli geliştirmiştir. "UNESCO kelimesi, İngilizce "United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization" kelimelerinin baş harfleri alınarak oluşturulmuş ve dilimizde "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" biçiminde karşılanmıştır" (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO). "UNESCO Misyonunu insanlığın zihninde barışı eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşerî bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim aracılığıyla inşa etmek olarak

tanımlamaktadır" (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO). UNESCO'nun misyonu ise insanların zihinlerinde barışı inşa etmektir. UNESCO'nun kısa tarihi:

> Henüz 1942 yılında savaş zamanında Nazi Almanyası ve müttefiklerine karşı olan Avrupa Ülkeleri Birleşik Krallık'ta gerçekleşen Müttefikler Eğitim Bakanları Konferansında (CAME) bir araya gelmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı devam ederken, bu ülkeler barış sağlandıktan sonra eğitim sistemlerini yeniden inşa etmenin yollarını ve araçlarını tartışmışlardır. Proje çok hızlı bir şekilde ivme kazanmış ve kısa zamanda evrensel bir not çıkarılmıştır. Birleşik Devletler dâhil olmak üzere yeni hükümetler katılmaya karar vermiştir.
>
> CAME' nin önerisi doğrultusunda Londra'da 1-6 Kasım 1945 tarihlerinde bir eğitim ve kültür kurumu kurulması için Birleşmiş Milletler Konferansı (ECO/CONF) düzenlenmiştir. Konferans başlatıldığında savaş neredeyse sona ermişti. Konferans, gerçek barış kültürünü oluşturacak bir kurum kurmaya karar veren kırk dört ülkenin temsilcilerini bir araya getirmiştir. Onların gözünde, yeni kurum "insanlığın entelektüel ve ahlaki dayanışmasını" kurmalı ve bu dayanışmayı kurarken başka bir dünya savaşının başlamasını engellemelidir. Konferansın sonunda otuz yedi ülke Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nu kurmuştur. 16 Kasım 1945 tarihinde imzalanan UNESCO Kuruluş Sözleşmesi yirmi ülkenin onamasının ardından 4 Kasım 1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yirmi ülke: Avustralya, Birleşik Krallık, Birleşik Devletler, Brezilya, Çekoslovakya, Çin, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Fransa, Güney Afrika, Hindistan, Kanada, Lübnan, Meksika, Mısır Norveç, Suudi Arabistan, Türkiye, Yeni Zelanda ve Yunanistan. UNESCO Genel Konferansının ilk oturumu, oy hakkına sahip 30 hükümetin temsilcilerinin katılımıyla 19 Kasım-10 Aralık 1946 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilmiştir. İkinci Dünya Savaşının siyasi bölünmeleri, UNESCO'nun kurucu Üye Devletlerini belirlemiştir. Japonya ve Almanya Federal Cumhuriyeti 1951 yılına kadar üye olmamış, İspanya ise 1953 yılında üye olarak kabul edilmiştir. Soğuk Savaş, sömürgecilik ve SSCB'nin dağılması gibi diğer önemli tarihsel faktörler de UNESCO üzerinde iz bırakmıştır. SSCB 1954 yılında UNESCO'ya katılmış ve 1992 yılında yerini 12 eski Sovyet Cumhuriyetinin yanı sıra Rusya Federasyonu almıştır. 19 Afrika Ülkesi 1960'lı yıllarda üye olmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlere üye olmasının bir sonucu olarak 1971'den beri UNESCO'da Çin'in tek meşru temsilcisi olarak yer almıştır. Alman Demokratik Cumhuriyeti, Almanya Federal Cumhuriyeti'ne katıldığı 1972-1990 yılları arasında yıllarda UNESCO'nun üyesi olmuştur. Bazı ülkeler siyasi nedenlerle zaman zaman çeşitli şekillerde Kurumdan çekilmiştir, ancak günümüzde hepsi UNESCO'ya tekrar katılmışlardır. Güney Afrika 1957-1994 yılları arasında, Amerika Birleşik Devletleri 1985-1993 yılları arasında, İngiltere ve Kuzey İrlanda Birleşik Devletleri 1986-1997 yılları arasında ve Singapur 1986-2000 yılları arasında Kurumda üye olarak yer almamıştır (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/99/2).

M. Öcal Oğuz'un Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? adlı eserinde "Devlet düzeyinde 195 asıl, 8 gözlemci üyesi bulunan UNESCO, yeryüzündeki eğitim, bilim

ve kültür çalışmalarının insanlığın ortak çıkarlarına uygun şekilde yürütülmesi yönünde uzlaşı kararları almaya, bunları barış ve iş birliği çerçevesinde uygulamaya çalışan -en azından kendini bu şekilde tanımlayan- bir dünya kurumudur" ifadeleri yer almaktadır (Oğuz, 2018: 13). UNESCO barış ve iş birliği çerçevesinde, savaşın oluşturduğu olumsuz izleri insanların zihinlerinden silmek ve yine insanların zihinlerinde barışı inşa etmek adına önemli adımlar atmıştır. Özellikle kültürün korunması için önemli sözleşmeler meydana getirmiştir. Bu sözleşmelerle birlikte kültürün sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışmıştır. UNESCO'nun kültür alanındaki ilk sözleşmesi 14 Mayıs 1954 yılında meydana getirilen Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve Protokolü'dür. Sözleşmenin adından da anlaşılacağı üzere UNESCO'nun kültüre bakış açısı somut nesneler/objeler üzerinedir. UNESCO'nun bu algısı, savaşın bıraktığı izler ve bu değerli nesne/objelerin ivedilikle korunması gerektiğinin ürünüdür. Yine bu anlayış çerçevesinde 1970 Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferlerinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme, 1972 Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmeleri çıkarılmıştır. Kültürün somut nesne/objelerden oluştuğu algısı 1973 yılında Bolivya Deklarasyonu ile kırılıp 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile farklı bir hal alacaktır.

2.3. UNESCO Sözleşmelerinde ve Programlarında Sürdürülebilirlik

2.3.1. UNESCO 1954, 1970 ve 1972 Sözleşmelerinde Sürdürülebilirlik

UNESCO'nun kültür alanındaki ilk sözleşmesi 14 Mayıs 1954 yılında meydana getirilen Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve Protokolü'dür.

UNESCO yaşanılan dönemin de (II. Dünya Savaşı sonrasının) etkisiyle kültürü ve kültürel ögeleri somut nesneler/objeler olarak görmektedir. Bu düşünceler ışığında da 1954 Sözleşmesi oluşturmuştur. 1954 sözleşmesinin kültür tanımı UNESCO'nun erken dönemini yansıtmaktadır. Kültürü nesne/obje odaklı düşünerek korumayı yine nesne/obje üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Buna karşılık kültürel varlıklar sadece kültürün değil grupların, toplulukların ve bireylerin milli kimliğini de yansıtmaktadır.

1954 Sözleşmesinin 1. bölümü korunmaya dahil genel hükümleri içerir ve ilk maddesi kültürel varlıkların tanımıdır.

> a) Dinî veya laik, mimari, tarihî anıtlarla sanat anıtları, arkeolojik değerlerdeki yerler, bütünü itibariyle tarihî veya artistik bir alâka arz eden yapı toplulukları, sanat eserleri, elyazmaları, kitap ve başkaca tarihî, artistik veya arkeolojik değer taşıyan eşya, keza yukarıda bildirilen servetlerden mürekkep bilim koleksiyonlarıyla, önemli kitap, arşiv röprodüksiyon koleksiyonları ve emsali gibi milletlerin kültür muamelelerinde büyük önemde yeri olan menkul ve gayrimenkul mallar,
>
> b) Gerçek ve başlıca görevi (a) fıkrasında zikredilen menkûl kültürel varlıklarını koruma veya teşhirden ibaret olan müze, büyük kitaplık, arşiv deposu gibi binalarla (a) fıkrasında açıklanan menkul kültürel varlıklarının silahlı bir çatışma hâlinde korunmasına mahsus sığınaklar,
>
> c) (a) (b) fıkralarında tarif edilen kültürel varlıklarını büyükçe sayıda içine alan ve "anıt merkezleri" denilen merkezler (UNESCO, 1954).

Sözleşmenin 2. maddesi kültürel varlıkların korunmasını içermektedir. Sözleşmeye göre "İşbu Sözleşme bakımından kültürel varlıkların korunması, bu malların emniyet altına alınmasını ve bunlara riayet edilmesini gerektirir." Şeklinde tanımlanmaktadır (UNESCO, 1954).

Sözleşmenin 4. maddesi kültürel varlıklara saygıdır. Bu madde de çatışma durumunda kültürel varlıklara zarar verilmemesi söylenmektedir. Sözleşmenin diğer maddeleri yine kültürel varlıkların korunmasına yöneliktir. 1954 sözleşmesi savaşın bıraktığı olumsuzluklar ve kültürel varlıkların zarar görmesine tepki olarak çıkarılmıştır. Kültürün somut nesne/obje üzerinden okunması savaş sonrasında anlaşılabilir gibi gözükse de kültür koruma yöntemi olarak ilkel bir bakış açısı benimsenmiştir. Bu ilkel bakış açısı, kültürel varlıkların sadece devletler tarafından değil o devletlerde yaşayan ve kültürel nesne / objelerin bir parçası hâline gelen insanların da korumasıyla yıkılmalıdır. İnsanın içselleştiremediği ve uzaklaştırıldığı kültürel bir nesne/obje korunarak gelecek kuşaklara aktarılsa da nesne / obje olarak kalmaktan ileriye gidemeyecektir. Yine de yaşanılan dönem gereği kültürel nesne/objelerin korunması ve devletlere düşen görevlerin belirtilmesi açısından önemli bir sözleşmedir. Sürdürülebilirlik açısından sözleşmenin söylediği şey, sözleşmenin birinci maddesinde yer alan kültürel varlıkların korunmasıdır.

1954 sözleşmesinden sonra 1970 yılında Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle

İlgili Sözleşme oluşturulmuştur. Bu sözleşmede de tıpkı 1954 sözleşmesi gibi kültürel varlıkları nesne/obje olarak değerlendirerek yine nesne/obje odaklı bir koruma söz konusudur.

Söz konusu sözleşmenin ilk maddesinde amaçlar doğrultusunda kültür varlıkları belirlenmektedir.

> Bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda, "kültür varlığı" terimi, dini veya seküler gerekçelerle, her Devlet tarafından arkeoloji, tarih öncesi, tarih, edebiyat, sanat veya bilim açısından önemli olduğu özel olarak belirlenen ve aşağıdaki kategorilere ait olan mülk anlamına gelir:
>
> (a) Nadir koleksiyonlar ve fauna, flora, mineral ve anatomi örnekleri ve paleontolojik ilgi nesneleri;
>
> (b) Bilim ve teknoloji tarihi ile askeri ve sosyal tarih de dahil olmak üzere tarihle, ulusal liderlerin, düşünürlerin, bilim insanlarının ve sanatçıların yaşamıyla ve ulusal öneme sahip olaylarla ilgili mülkler;
>
> (c) Arkeolojik kazıların (düzenli ve gizli olanlar dahil) veya arkeolojik keşiflerin ürünleri;
>
> (d) Parçalara ayrılmış sanatsal veya tarihi anıtların veya arkeolojik alanların unsurları;
>
> (e) Yazıtlar, sikkeler ve oyulmuş mühürler gibi yüz yıldan daha eski eserler;
>
> (f) Etnolojik ilgi nesneleri;
>
> (g) gibi sanatsal açıdan ilgi çekici mülkler:
>
> (i) Herhangi bir destek üzerinde ve herhangi bir malzemede tamamen elle üretilen resimler, tablolar ve çizimler (endüstriyel tasarımlar ve elle süslenmiş imal edilmiş ürünler hariç);
>
> (ii) Her türlü malzemeden orijinal heykel sanatı ve heykeltıraşlık eserleri;
>
> (iii) Orijinal gravürler, baskılar ve litografiler;
>
> (iv) Herhangi bir malzemeden özgün sanatsal asamblajlar ve montajlar;
>
> (h) Nadir el yazmaları ve incunabula, eski kitaplar, belgeler ve özel ilgi alanlarına (tarihi, sanatsal, bilimsel, edebi vb.) ilişkin yayınlar tek başına veya koleksiyonlar halinde;
>
> (i) Posta, gelir ve benzeri pullar, tek başına veya koleksiyonlar halinde;
>
> (j) Ses, fotoğraf ve sinematografik arşivler de dahil olmak üzere arşivler;
>
> (k) Yüz yıldan daha eski mobilyalar ve eski müzik aletleri. olarak belirlenmiştir (UNESCO, 1970).

Sözleşmenin ikinci maddesi korumaya yöneliktir.

> Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, kültür varlıklarının yasadışı ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin, bu varlıkların menşei olan ülkelerin kültürel mirasının fakirleşmesinin başlıca nedenlerinden biri olduğunu ve uluslararası iş birliğinin, her ülkenin kültür varlıklarını bundan kaynaklanan tüm tehlikelere karşı korumanın en etkili yollarından birini oluşturduğunu kabul ederler (UNESCO, 1970).

Yine maddenin devamında "Bu amaçla, Taraf Devletler, ellerindeki araçlarla ve özellikle nedenlerini ortadan kaldırarak, mevcut uygulamalara son vererek ve gerekli telafilerin yapılmasına yardımcı olarak bu tür uygulamalara karşı çıkmayı taahhüt ederler" ifadeleri yer almaktadır (UNESCO, 1970).

1970 sözleşmesinin düşünce yapısı 1954 sözleşmesiyle benzemektedir. 1954 sözleşmesinin ardından geçen 16 yıllık süreçte UNESCO, kültürü nesne/obje olarak değerlendirmeye devam ederek, evrensel niteliğe sahip olan eşsiz eserlerin korunmasını kültürün korunması olarak algılamaktadır. 1970 sözleşmesinde bahsedilen kültür varlıklarının korunması statik bir şekilde yani müzeleyerek ya da arşivleyerek korunmak istenmektedir. Burada insanlara düşen görev müzelenen ya da arşivlenen eserlere camekanlar ardından bakmaktır. Böylelikle söz konusu kültürel varlıklara insanın teması olmadan bir koruma modeli belirlenmiştir. 1954 sözleşmesinden sonra geçen sürede insanla birlikte kültürel değerleri koruma fikri henüz oluşmamıştır. Kültürel varlıkları mülk olarak değerlendiren sözleşme, söz konusu mülklerin korunması ve aktarılması için kültürel varlıkların bir parçası olan insanı bir kenarda bırakarak yoluna devam etmek istemektedir. Kültür varlıklarının sürdürülebilirliği bu düşünce etrafında şekillenmektedir.

1972 yılında ise Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi meydana getirilmiştir. M. Öcal Oğuz Somut Olmayan Kültür Miras Nedir? adlı eserinde;

> 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO'nun Paris'teki Genel Merkezi'nde imzalanan Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi, hiçbir ülke veya bölge ayrımı yapmaksızın, insanlığın bugüne kadar yaratmış olduğu uygarlıkların birer göstergesi olan tarihsel yapıların, sit alanlarının ve doğal zenginliklerin korunması amaçlanarak hazırlanmıştır (Oğuz, 2018:14) şeklinde belirtmiştir.

1972 sözleşmesi, I. Kültürel ve Doğal Mirasın Tanımları, II. Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal ve Uluslararası Korunması, III- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması İçin Hükümetlerarası Komite, IV- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını

Koruma Fonu, V- Uluslararası Yardımın Koşulları ve Düzenlenmesi, VI- Eğitim Programları, VII- Raporlar, VIII- Son Hükümler şeklinde maddelendirilmiştir. Sözleşmenin ilk maddesi kültürel ve doğal mirasın tanımlarına yer vermektedir.

> I- Kültürel ve Doğal Mirasın Tanımları
>
> Madde 1-Bu sözleşmenin amaçları bakımından aşağıdakiler "kültürel miras" sayılacaktır:
>
> Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.
>
> Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.
>
> Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar.
>
> Madde 2- Bu Sözleşmeye göre aşağıdaki eserler "doğal miras" sayılacaktır:
>
> Estetik veya bilimsel açıdan istisnaî evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.
>
> Bilim veya muhafaza açısından istisnaî evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar,
>
> Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnaî evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177).

Sözleşmenin üçüncü maddesi ise sözleşmeye dahil olan taraf devletlerin sorumluluklarını belirtmektedir. “Yukarıda 1. ve 2. maddelerde belirtilen ve kendi toprakları üzerinde bulunan çeşitli varlıkları saptayıp belirlemek bu Sözleşmeye taraf olan her devlete ait bir sorumluluktur” (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177).

Sözleşmede kültürel ve doğal mirasın tanımları yapıldıktan sonra bu mirasların korunmasına yönelik maddeler yer almaktadır.

> Bu Sözleşmeye taraf olan her Devlet topraklarındaki kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri amacıyla etkili ve faal önlemlerin alınmasını sağlamak için, mümkün olduğunca her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde şu çabaları gösterecektir:

a) Kültürel ve doğal mirasa, toplumun yaşamında bir işlev vermeyi ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika benimsemek;

b) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için, halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini ifaya yeterli olacak görevli ve araçlarla kurmak;

c) Bilimsel ve teknik çalışma ve araştırmaları geliştirmek ve Devletin kültürel ve doğal mirasını tehdit eden tehlikelere karşı harekete geçmesine olanak sağlayacak müdahale yöntemlerini mükemmelleştirmek;

d) Bu mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri, yenileştirilmesi için gerekli olan uygun yasal, bilimsel, teknik, idarî ve malî önlemleri almak; ve

e) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri konularında eğitim yapan ulusal veya bölgesel merkezlerin kurulmasını veya geliştirilmesini desteklemek ve bu alandaki bilimsel araştırmaları teşvik etmek, (UTMK, https://www.unesco.org.tr/ pages/161/177).

1972 sözleşmesi de yine kendinden önce çıkarılan sözleşmeler gibi kültürel varlıkları nesne/obje odaklı okumuştur.

> Bu Sözleşme'nin kültürel mirasın korunmasına yönelik cesur ve güçlü bir vurgusu varsa da, yapılan miras tanımına göre hedeflenen korumanın sadece "Tarih, sanat ve bilim bakımından evrensel değere sahip mimari eserler, buralarda yer alan resimler ve yazılar, arkeolojik karakterli yapılar, mağaralar, harabeler ve bunlarla bütünlük kazanan doğal çevre…" olarak belirlenmesi, UNESCO'nun bu tarihe kadar hazırladığı sözleşmelerdeki korunması gereken kültürel miras algısının "obje/nesne" ve "yapı/mimari" odaklı olduğunu göstermektedir (Oğuz, 2013: 6-7).

1972 sözleşmesinde bahsedilen kültürel ve doğal mirasların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için yine 1970 sözleşmesinde olduğu gibi statik bir koruma modeli benimsemektedir. Buna göre kültürel varlıklar ya da evrensel niteliğe sahip eşsiz eserler müzelenerek, arşivlenerek ya da eserin etrafı çevrilerek korunmak istenmiştir. Gruplara, topluluklara ya da bireylere düşen görev ise müzelenmiş, arşivlenmiş ya da etrafı çevrilmiş eserlere camekanların ve eserleri görünebileceği belirlenmiş alanlardan bakmak olacaktır. Bu da insan eliyle yapılmış ya da doğada oluşmuş kültürel mirasların insansız bir şekilde korunması anlamına gelmektedir. Tüm bunlara rağmen sözleşme maddelerinde tanımını verdiği kültürel ve doğal mirası korumayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı yani sürdürülebilir olmasını amaçlamaktadır.

1954, 1970 ve 1972 sözleşmeleri UNESCO'nun erken döneminde kültüre bakış açısını ortaya koymaktadır. UNESCO kültüre sözleşmelerinde tanımladığı

şekilde, kültürel varlıklara mülk olarak bakmış sonrasında ise kültürel ve doğal varlıkları somut kültür varlıkları olarak ele alarak evrensel niteliğe sahip eşsiz eserler olarak değerlendirmiştir. Grupların, toplulukların ya da bireylerin bilgi, beceri ve deneyimleri kültürel değer olarak kabul görmemiştir. Yine insan kültürel varlıkları korumak için bir araç olarak görülmüş ve kültürel ve doğal varlıkların korunmasında insansızlaştırma politikası izlenerek kurum kendi içinde çelişmiştir. Sürdürülebilirlik açısından ise bu varlıkların gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır. İnsanın eserden uzaklaştırılarak içselleştiremediği bir varlığın gelecek kuşaklarda hangi anlamlara geleceği düşünülmemiştir. Ezgi Metin Basat'ın Somut ve Somut Olmayan Mirası Birlikte Koruyabilmek adlı makalesinde "1972 yılında imzalanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde maddi ve manevi yönüyle bir bütün oluşturan kültüre yalnızca maddi yönüyle bakılıyor olması bütüncül bir koruma yaklaşımına uygun değildir ve Sözleşmedeki koruma yaklaşımı sosyo-kültürel dinamikleri göz ardı etmektedir." ifadeleri sözleşmenin eksik yönünü açıklamaktadır (Metin Basat, 2013: 62). İnsansız ve özellikle insanın bilgi, beceri ve deneyimlerinin olmadığı bir koruma modelinin eksik kalacağı ve kültürün sadece nesne/obje olarak düşünülmesinin hatalı olduğu konusu 1973 yılında tartışılmaya başlanmış ve bu düşünceler doğrultusunda Bolivya Deklarasyonu yayınlanmıştır.

2.3.2. 1973'ten 1989'a Folklorun Korunması Tavsiye Kararı

UNESCO 1973 yılına kadar ki yapılan sözleşmelerde kültürü ve kültürel ögeleri nesne/obje odaklı görmektedir. Bu anlayış ile hazırlanan sözleşmeler kültüre ve kültürel ögelere dar bir açıdan bakarak kültürü durağan bir konuma sokmuştur. 1954, 1970 ve 1972 sözleşmeleri kültürün somut yönüne odaklanarak yine somut bir şekilde korumaya çalışmaktadır. Kültürün durağan değil dinamik olduğu ve sadece somut ögeler değil somut olmayan ögelerin de kültüre ait olduğu düşüncesi özellikle 1972 sözleşmesinin doğayı ve somut kültürü korumaya çalışması somut olmayan kültürün tartışılmasına sebep olmuştur. M. Öcal Oğuz Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? adlı eserinde "1972 Sözleşmesi'nin doğayı ve maddi kültürü koruyan bir sözleşme olarak ortaya çıkması hemen peşinden maddi olmayan kültür tartışmalarının doğmasına neden olmuştur" ifadeleri yer almaktadır (Oğuz, 2018: 34). Burada başlayan tartışmalar hem kültür tanımını hem de UNESCO'nun kültüre bakış açısını

etkileyerek yeni bir döneme girilmesini sağlayacaktır. M. Öcal Oğuz Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? adlı eserinde;

> Bolivya'nın 1973 yılında Yazar Hakları Evrensel Sözleşmesi'ne "folklorun korunmasına yönelik bir protokol" eklenme önerisi, bu tarihe kadar genel olarak kültür tanımı içinde tutulan "folklor"un ilk kez 1972 Sözleşmesi'nin hazırlandığı, tartışıldığı ve kabul edildiği salonlardan çıkarak UNESCO'nun kültürle ilgili diğer iş ve alanlarının arasına girmesini sağlamıştır. Nitekim yavaş da olsa bu süreç işlemiş ve 1982 yılında UNESCO'da Gayri Maddi Miras Bölümü kurulmuş ve bu bölüm içinde Folklorun Korunması Uzman Komitesi oluşturulmuştur (Oğuz, 2018: 34) ifadelerine yer verilmektedir.

"UNESCO'nun 17 Ekim-16 Kasım 1989 tarihlerinde gerçekleşen 25. Genel Konferansı'nın 15 Kasım günlü oturumunda Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararını alınmıştır" (Oğuz, 2008: 26). Alınan bu karar ilk defa kültürel ögelerin nesne/obje odaklı olmadığı ve somut olmayan kültürel mirasın da önemsenmesi gerektiği için önemlidir. Tavsiye kararının içeriğinde folklorun tanımı ve korunmasına dair içerikler yer almaktadır.

> Folklorun insanlığın evrensel mirasının bir parçası olduğunu ve farklı insanların ve sosyal grupların bir araya getirilmesinde ve kültürel kimliklerini ortaya koymalarında güçlü bir araç olduğunu göz önünde bulundurarak,
>
> Folklorun sosyal, ekonomik, kültürel ve politik önemini, insanlık tarihindeki rolünü ve günümüz kültüründeki yerini belirterek,
>
> Folklorun kültürel mirasın ve yaşayan kültürün ayrılmaz bir parçası olarak spesifik doğasının ve öneminin altını çizerek,
>
> Folklorun geleneksel formlarının son derece hassas yapısını, özellikle de sözlü gelenekle ilgili olan yönlerini ve bu yönlerin yok olabilme tehlikesini kabul ederek,
>
> Folklorun işlevinin ve onun çeşitli faktörlerin etkisi ile karşı karşıya geldiği tehlikenin, bütün ülkelerde kabul edilmesi gerekliliğini vurgulayarak,
>
> Hükümetlerin folklorun korunmasında kararlı role sahip olmaları ve bunun mümkün olduğu kadar kısa sürede yapmaları gerektiğine inanarak,
>
> Yirmi dördüncü oturumda, IV. bölüm, 4. paragrafta belirtildiği üzere Üye Devletlere Tavsiyenin folklorun korunması konusunda olmasını kararlaştırarak,
>
> 1989 Kasım'ının on beşinci gününde işbu Tavsiye Kararını kabul etmiştir (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176).
>
> Sözleşmede folklorun tanımı ise şu şekilde yapılmaktadır:
>
> Folklor (veya geleneksel ve popüler kültür) kültürel bir topluluğun, grup veya bireyler tarafından ifade edilen ve kültürel veya sosyal kimliklerini yansıttığı sürece beklentilerinin ifadesi olarak kabul edilen gelenek temelli yaratımlarının

> bütünüdür; folklor kalıpları ve değerleri sözlü olarak, taklit yoluyla veya farklı şekillerde aktarılırlar. Folklor biçimleri; dil, edebiyat, müzik, dans, oyunlar, mitoloji, ritüeller, gelenekler, el sanatları, mimari ve diğer sanat dallarını içerir (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176).

Kendinden önceki sözleşmelerin aksine insanın elinin değdiği her şeyi kültür olarak algılaması Tavsiye Kararını önemli bir yere koymaktadır. Folklorun muhafaza edilmesi için:

> Muhafaza etme, halk geleneklerine ilişkin belgeleme ile ilgilenir ve amacı bu tür geleneklerin artık kullanılmadığı veya geliştiği durumlarda araştırmacıların ve gelenek taşıyıcılarının gelenek değişmesi boyunca süreci anlamalarını sağlayacak verilere ulaşmalarını sağlamaktır. Yaşayan folklor, sürekli değişen karakteri nedeniyle her zaman doğrudan korunamamaktadır, somut bir biçimde sabitlenen folklor etkili bir şekilde korunmalıdır (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176)

ifadeleri yer almaktadır. Bu amaçla taraf devletlere folklorun muhafaza edilmesi için düşen görevler ise aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

> (a) Derlenmiş folklorun tam anlamıyla saklanabileceği ve ulaşılabilir olabileceği ulusal arşivler oluşturmalı;
>
> (b) Hizmet amaçları için (merkezi katalogların oluşturulması, folklor materyalleri ve koruma yönlerini içeren folklor çalışma standartları üzerine bilgilerin yaygınlaştırılması) merkezi ulusal arşivler oluşturmalı;
>
> (c) Mevcut müzelerde geleneksel ve popüler kültürün sergilenebileceği folklor bölümleri ya da müzeler kurmalı;
>
> (d) O kültürün yaşayan veya geçmişte kalan yönlerini öne çıkaracak geleneksel ve popüler kültürü tanıtma yollarına öncelik vermeli (çevrelerini, yaşam biçimlerini ve çalışmalarını, yeteneklerini ve üretmiş oldukları teknikleri göstererek);
>
> (e) Derleme ve arşivleme metotlarının uyumunu sağlamalı;
>
> (f) Fiziksel muhafazadan analitik çalışmalara kadar folklorun muhafazasında derleme, arşiv, belgeleme uzmanları ve diğer uzmanları eğitmeli;
>
> (g)) Tüm folklor materyallerinin arşivleme ve çalışma kopyalarını ve bölgesel enstitüler için kopyaların oluşturulmasını sağlamalı böylece kültürel topluluğun bu materyallere ulaşımını güvence altına almalı (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176).

Söz konusu kararın korunması (Preservation) için koruma tanımı yapılmaktadır. “Koruma, her insanın kendi kültürüne sahip olma hakkının olduğunu ve bu hakkın sıklıkla kitle iletişim araçları tarafından sağlanan endüstrileşmiş kültürün

etkisiyle yıpratıldığı gerçeğini dikkate alarak halk geleneklerinin ve bu geleneklerin aktarıcılarının korunması ile ilgilenir" almalı (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/ 182/176). Bu koruma tanımı doğrultusunda Taraf Devletlere düşen görevler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

> a) Yalnızca köy ve diğer kırsal kültürleri değil çeşitli sosyal gruplar, meslekler, kuruluşlar vd. tarafından kentsel alanlarda yaratılan kültürleri de dikkate alarak, folklora saygı vurgusuna dayanan uygun bir biçimde folklora ilişkin resmî ve resmî olmayan eğitim programlarını ve çalışmalarını düzenlemeli ve tanıtmalı; böylece kültürel çeşitliliğinin ve farklı dünya görüşlerinin, özellikle hâkim kültürlerde yansıtılmayanların daha iyi anlaşılmasını sağlamalı;
>
> (b) Geleneğin uygulanmasının yanı sıra belgeleme, arşivleme, araştırma vb. alanlardaki çalışmaları destekleyerek çeşitli kültürel toplulukların kendi folklorlarına ulaşma haklarını güvence altına almalı;
>
> (c) Disiplinler arası temelde, bu alanla ilgili çeşitli grupların temsil edileceği bir Ulusal Folklor Kurumu veya benzer bir koordinasyon organı oluşturmalı;
>
> (d) Folklor öğelerini çalışan, tanıtan, geliştiren veya devam ettiren birey ve kuruluşlara maddi ve manevi destek sağlamalı;
>
> (e) Folklorun korunmasına ilişkin bilimsel çalışmaları desteklemeli (UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176).

Söz1989 Tavsiye Kararı hem kültüre bakış açısı hem de koruma yöntemi olarak UNESCO'nun kültür algısını ve koruma yöntemini değiştirmiştir. Karar metninde geçen maddeler insanın bilgi, beceri ve deneyimlerinin kültürün öznesi durumunda olduğunu ve kültürü yaşatarak korumayı hedeflemektedir. Bu yönüyle 1954, 1970 ve 1972 Sözleşmelerinin aksine kültür ve kültürü koruma algısı dinamik konumdadır. Sürdürülebilir kalkınma konusu farklı raporlarda ve bildirgeler de ekonomik olarak yer alsa da 1989 Tavsiye sürdürülebilir kalkınmanın kültürle birlikte ele alınması gerektiğinin de alt yapısını hazırlamaktadır. Birleşmiş Milletlerin kalkınma planlarında ekonomik, sosyal ve çevresel modellerle kalkınma planlanmış ve kültürün de kalkınmanın bir parçası olması gerektiği düşüncesi akıllara gelmemiştir. Söz konusu karar kültürün korunmasının kalkınmayı da beraberinde getireceğinin alt metnidir. 1989 Tavsiye Kararı bu yönüyle 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne de zemin hazırlamıştır.

2.3.3. 1994 Programı, 1997 Programı ve Sürdürülebilirlik

1989 Tavsiye Kararından sonra 1994 yılında Yaşayan İnsan Hazineleri Programı ilan edilmiştir. UNESCO'nun 1989 tarihli Popüler ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı doğrultusunda ulusal ölçekte yürütülen koruma programları kapsamında Kore Cumhuriyeti'nin (Güney Kore) kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında usta insanın önemine dikkat çeken yaklaşımı Yaşayan İnsan Hazineleri Sistemi'nin ortaya çıkmasını sağlamıştır." (Oğuz, 2018: 43). Bu programın temelinde usta insan ve geleneğin aktarımı vardır. Program UNESCO'nun 1954, 1970 ve 1972 Sözleşmelerinde kültüre bakış açısını değiştirdiğinin örneğidir. Kültürün korunmasında insan bilgi ve deneyimlerinin önemi yine bu programda görülmektedir. Programda geleneğin uygulayıcısı ve aktarıcısı olan usta insanların sanatlarını iyi ortamlarda sürdürmeleri, çırak yetiştirmeleri, eğitim yollarını kullanmaları, usta insanların ödüllendirmesi yer almaktadır. Bu yollarla da geleneğin korunması ve aktarılması sağlanacaktır. Yaşayan İnsan Hazineleri Programının amacı "somut olmayan kültürel miras unsurlarının, yüksek bir tarihsel, sanatsal ve kültürel değer dâhilinde; icra edilmesi, canlandırılması veya yeniden yaratılması konusunda gerekli bilgi ve becerilerin korunmasıdır"(UTMK,https://www.unesco.org.tr/Pages/183/19#:~:text=Ya%C5%9Fayan%20Ulusal%20%C4%B0nsan%20Hazineleri%20sisteminin,gerekli%20bilgi%20ve%20becerilerin%20korunmas%C4%B1d%C4%B1r.). Bu tanım doğrultusunda kültürün korunması somut nesne/objelerin statik bir biçimde korunmasından oldukça farklıdır. Kültür icra edilerek, canlandırılarak ya da yeniden yaratılarak yani uygulayarak ve yaşatarak koruma modeline geçmiştir. Burada UNESCO'nun kültüre ve kültürü koruma şeklinin özellikle 1973 Bolivya Deklarasyonu tartışmalarıyla değiştiği görülmektedir. Her sözleşmede olduğu gibi Taraf Devletlere üstlenilmesi gereken tedbirler de belirtilmiştir. "Halkça tanınmanın yanı sıra, söz konusu sistem, belirlenmiş olan Yaşayan İnsan Hazineleri için hususi nakdî yardımların tedarik edilmesini ve bu sayede somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda (taraf devletlerin) kendi sorumluluklarını üstlenmesini sağlaması açısından bir tedbir niteliğindedir"
(UTMK,https://www.unesco.org.tr/Pages/183/19#:~:text=Ya%C5%9Fayan%20Ulusal%20%C4%B0nsan%20Hazineleri%20sisteminin,gerekli%20bilgi%20ve%20becerilerin%20korunmas%C4%B1d%C4%B1r.).

Program sürdürülebilir kalkınmanın kültürel boyutuna atıfta bulunmaktadır.

> Somut olmayan kültürel miras veya yaşayan miras, toplulukların ve grupların kendi kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul ettiği uygulama ve ifadelerin yanı sıra bunlarla ilişkili bilgi, beceri ve değerlerden oluşur. Bu miras nesilden nesile çoğunlukla sözlü olarak aktarılır. Sosyal ve kültürel çevredeki değişikliklere yanıt olarak sürekli olarak yeniden yaratılır. Bireylere, gruplara ve topluluklara kimlik ve süreklilik duygusu sağlar ve sürdürülebilir kalkınmanın garantisini oluşturur (https://ich.unesco.org/en/living-human-treasures).

1989 Tavsiye Kararı sadece kültüre bakış açısını değiştirmekle kalmamış kültürün sürdürülebilir kalkınmanın sağlayıcısı olduğunu düşüncesini de zihinlere getirmiştir. Bunun en iyi örneklerinden biri 1994 Yaşayan İnsan Hazineleri Sistemi'dir. Sistemin uygulayıcı ve aktarıcısı olan usta insanlar hem kültürün korunması ve aktarılmasına hem de sürdürülebilir kalkınmanın kültürle korunması fikrini güçlendirmektedir. Birleşmiş Milletlerin İnsan ve Çevresi Konferansı raporlarında ve sonraki rapor ve bildirgelerde insanı ve çevreyi ekonomik temellerle koruma düşüncesinin hâkim olduğu açıktır. Yaşayan İnsan Hazineleri Sistemi ise Birleşmiş Milletlerin bu düşüncenin eksikliğinin iyi bir örneğidir. Kalkınma sistemin de belirttiği gibi kültür ve bu kültürün taşıyıcısı, aktarıcısı olan insanla olmalıdır.

2.3.4. 2003, 2005 Sözleşmeleri ve Sürdürülebilirlik

UNESCO 2003 yılına kadar gelinen süreçte kültürü anlamlandırma ve kültürü koruma konusunda dinamik bir yapıya bürünmüştür. Bu değişikliğin temelinde 1989 Tavsiye Kararı vardır. Bu karar doğrultusunda değişen düşünce yapısı nitekim 2003 yılında daha kapsamlı bir koruma yaklaşımı geliştirmeye sebep olmuştur. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi özellikle 1973 yılında şekillenmeye başlayan bir kültür koruma yönteminin gelişmiş halidir. Sözleşme ilk maddesi amaçlardır.

> Madde 1: Sözleşmenin Amaçları
>
> İşbu Sözleşmenin amaçları şunlardır:
>
> a) Somut olmayan kültürel mirası korumak;
>
> b) İlgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek;
>
> c)Somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak;
>
> d) Uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

Sözleşmenin ikinci maddesi ise somut olmayan kültürel mirasın tanımlarıdır.

> Somut olmayan kültürel miras" toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar- anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. İşbu Sözleşme bağlamında, sadece, uluslararası insan hakları belgeleri esaslarına uyan ve toplulukların, grupların ve bireylerin karşılıklı saygı gereklerine ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olan somut olmayan kültürel miras göz önünde tutulacaktır (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

Somut olmayan kültürel mirasın tanımı UNESCO'nun ilk üç kültür sözleşmesinden oldukça farklıdır. Temelinde kültürün nesne/obje odaklı düşünülmesi değil topluluklar, gruplar, bireyler ve bunların bilgi, deneyim ve tecrübeleri ve ayrıca oluşturdukları şeyler yer almaktadır. Bu haliyle temelinde insanın yer aldığı ve insanla birlikte kültürün korunması söz konusudur. UNESCO'nun kültürle ilgili ilk üç sözleşmesinin haricinde kültürel varlıklardan insanlar uzaklaştırılmamaktadır.

Sözleşme somut olmayan kültürel mirasın alanlarını aşağıdaki gibi belirler:

Somut olmayan kültürel miras;

a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar;

b) Gösteri sanatları;

c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler;

d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;

e) El sanatları geleneği şeklinde sınıflandırılmaktadır (UTMK,https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

Somut olmayan kültürel mirasın korunması için sözleşme koruma tanımı yapmaktadır.

> "Koruma" terimi, somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına alma anlamına gelir; buna kimlik saptaması, belgeleme, araştırma, muhafaza, koruma, geliştirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dışı eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarma olduğu kadar, bu kültürel mirasın değişik yanlarının canlandırılması dâhildir (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

Sözleşme koruma tanımı yaparken taraf devletlerin yapması gerekenleri de açıkça ifade etmektedir. Buna göre sözleşmede devletlere düşen görev aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

> Her taraf devlet kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel mirasın korunmasını, gelişmesini ve değer kazanmasını güvence altına almak amacıyla aşağıdaki hususları gerçekleştirmeğe gayret eder :
>
> a) Toplum içinde somut olmayan kültürel mirasın işlevinin değer kazanması yönünde bir genel politika benimsemek ve planlama programlarına bu mirasın korunmasını dahil etmek;
>
> b) kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda bir veya daha fazla yetkili kurum belirlemek ya da kurmak;
>
> c) özellikle tehlike altındaki somut olmayan kültürel miras konusunda, somut olmayan kültürel mirasın etkili bir şekilde korunması için bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya ilişkin yöntembilimini özendirmek;
>
> d) Aşağıdaki hususları amaçlayan uygun yasal, teknik, idari ve mali önlemler almak:
>
> (i) Somut olmayan mirasın eğitimi ve idaresi ile ilgili kurumların oluşturulmasını özendirmek ve bu mirasın sunum ve anlatımına ayrılmış yerlerde geleceğe iletilmesini sağlamak;
>
> (ii) Bu mirasa ulaşılmasını düzenleyen, mirasın kendine özgü geleneksel uygulamalarına saygı göstererek, somut olmayan kültürel mirasa ulaşılmasını güvence altına almak;
>
> (iii) Somut olmayan kültürel miras konusunda dokümantasyon merkezleri kurmak ve buralara ulaşılmasını kolaylaştırmak (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

Sözleşme koruma yöntemi olarak eğitimin önemine de dikkat çekmektedir. Böylelikle koruma gerekli eğitimlerle güçlendirilecektir.

> Her taraf devlet, uygun tedbirlerle şu hususları gerçekleştirmeye gayret eder:
>
> a) Somut olmayan kültürel mirasın tanınmasını, buna saygı duyulmasını ve geliştirilmesini özellikle aşağıda belirtilen önlemlerle sağlamak:
>
> (i) Toplumun genelini ve özellikle gençleri hedefleyen eğitici, duyarlılığı arttırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek;
>
> (ii) İlgili topluluklar ve gruplar içinde belirli eğitim ve yetiştirme programları düzenlemek;
>
> (iii) Somut olmayan kültürel mirasın korunması için özellikle yönetim ve bilimsel araştırma gibi alanlarda kapasite güçlendirici etkinlikler düzenlemek;
>
> (iv) Bilginin kuşaktan kuşağa geçişini okul dışı olanaklarla sağlamak;
>
> b) Kamuoyunu bu mirasa yönelen tehditler ve işbu Sözleşme gereğince yapılan etkinlikler konusunda bilgilendirmek;

c) Somut olmayan kültürel mirasın anlatımı için gerekli olan doğal alanların ve belleğe ilişkin mekanların korunması için eğitim verilmesini teşvik etmek (UTMK, https://www.unesco.org.tr/ Pages/181/177/).

Sözleşme sadece eğitim yoluyla değil koruma için sivil toplum kuruluşlarının da katılımını istemektedir. "Her Taraf Devlet, somut olmayan kültürel mirasın korunması etkinlikleri çerçevesine, toplulukların, grupların ve gerekli durumlarda bu mirası yaratan, sürdüren ve nakleden bireylerin, mümkün olan en geniş biçimde katılımlarını sağlamaya ve bunların yönetime etkin olarak iştiraklerini gerçekleştirmeye gayret eder" şeklinde yer alan hükümler korumayı özellikle eğitim ve toplumun katılımıyla birlikte kapsamlı bir koruma önermektedir (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/).

2003 Sözleşmesi kendinden önceki sözleşmelere göre içerik olarak daha kapsamlı ve koruma yöntemi olarak daha dinamik bir konumdadır. UNESCO'nun kültüre bakış açısının da değiştiğinin somut bir örneğidir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin içeriğine bakıldığında sürdürülebilir kalkınma için de oldukça önemli olduğu görülmektedir. Sözleşmenin içerisindeki maddeler aslında sürdürülebilir kalkınmanın nasıl ele alınması gerektiğinin de açıklayıcısı olmaktadır. Buradaki temel sorun ise Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma için hazırlanan raporlarında kültürel bir koruma modelinin benimsenmemesi ve rapor içeriklerine dahil edilmemesidir. Yani sürdürülebilir kalkınma için kültür sözleşmelerinden ve toplumların kültüründen yararlanmamasıdır. Birleşmiş Milletlerin kalkınma raporlarında çevre ve insanın korunması konusu tartışılıp buna çözüm aranırken özellikle somut olmayan kültürel miras olan doğa ve evrenle ilgili uygulamalar es geçilmiştir. Toplumların geleneksel bilgi ve deneyimlerinin devam ettirilmesi ve korunması hali hazırda sürdürülebilir kalkınmanın sağlayıcısı olacağı düşüncesi etrafında düşünülmemiştir. Ardı ardına çıkan insan, çevre ve doğayı koruma raporlarında kültürün korumaya eklenmemesi başarısızlığın temelini oluşturmaktadır. Ayrıca Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne gerekli önem verilmemesi ve kalkınmaya entegre edilmemesinin olumsuz bir sonucu olarak M. Öcal Oğuz'un Paldır Kültür Kentleşmeler (2020) adlı eseri bu konuda aydınlatıcı olmaktadır. Raporların kültür olmadan başarıya ulaşması halinde ekonomik olarak refaha kavuşan gelişmemiş toplumların kültürel olarak tek tipleşmesinin yaratacağı çöküntüyü hangi raporlarla giderilecek düşüncesi akıllara gelmemiştir. Bunun

sonucunda kalkınma hep ekonomik olarak algılanmış; kültürlerin kalkınmayı sağlayacağı ve tek tipleşen değil kendini özgün ve özgür bir şekilde ifade eden grup, toplum ve bireylerin sürdürülebilir bir dünya bırakabileceği düşüncesinin etrafında toplanılmamıştır.

2005 Sözleşmesi artan küreselleşme ve tek tipleşmeye önlem almak için oluşturulmuştur. Sözleşmenin amacı her kültürün kendini ifade etme özgürlüğünü savunmak ve baskın kültür altında zayıf olan kültürün ezilmesini önlemektir.

İşbu Sözleşme'nin amaçları aşağıdaki gibidir:

(a) Kültürel ifadelerin çeşitliliğini korumak ve geliştirmek;

(b) Kültürlerin gelişmesi ve karşılıklı ve yararlı bir şekilde serbestçe etkileşime girmeleri için gerekli koşulları yaratmak;

(c) Kültürler arası saygı ve barış kültürü yararına dünya üzerinde daha geniş kapsamlı ve dengeli kültürel değişimleri sağlamak amacıyla kültürler arasında diyalogu teşvik etmek;

(d) Halklar arasında köprüler kurma ruhu içerisinde kültürel etkileşimi geliştirmek için kültürlerarasılığı teşvik etmek;

(e) Kültürel ifadelerin çeşitliliğine saygıyı ve kültürel ifadelerin çeşitliliğinin değeri konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde farkındalığı geliştirmek;

(f) Özellikle gelişmekte olan ülkeler olmak üzere bütün ülkeler için kültür ile kalkınma arasındaki bağlantının önemini teyit etmek ve bu bağlantının gerçek değerinin tanınmasını güvence altına almak için ulusal ve uluslararası kapsamda girişilen eylemleri desteklemek;

(g) Kimlik, değer ve anlam araçları olarak kültürel etkinliklerin, malların ve hizmetlerin kendine özgü niteliğini tanımak;

(h) Devletlerin kendi ülkelerinde kültürel ifadelerin çeşitliliğini korumak ve geliştirmek için uygun buldukları politikaları ve önlemleri sürdürmeye, kabul etmeye ve uygulamaya yönelik egemen haklarını teyit etmek;

(i) Özellikle gelişmekte olan ülkelerin, kültürel ifadelerin çeşitliliğini korumak ve geliştirmek için kapasitelerini arttırmak amacıyla ortaklık ruhu içerisinde uluslararası işbirliğini ve dayanışmayı güçlendirmek (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/).

Sözleşme tüm kültürlere özellikle azınlıklara mensup kişilerin kültürlerine saygıyı aşılamayı hedeflemektedir. "Kültürel ifadelerin çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi, azınlıklara mensup kişilerin ve yerli halkların kültürleri de dâhil bütün kültürlere eşit itibar ve saygı gösterilmesini gerektirir." (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/).

Sözleşme diğer sözleşmelerde olduğu gibi uluslararası bir koruma yöntemini benimsemektedir. Bunun için toplumlara çağrıda bulunmaktadır. "Uluslararası iş birliği ve dayanışma, ülkelerin, özellikle gelişmekte olan ülkelerin, yeni oluşmakta olan ya da kurulu kültürel endüstrileri de dahil kültürel ifade araçlarını, yerel, ulusal ya da uluslararası düzeylerde yaratmalarına ve güçlendirmelerine imkân vermeyi hedeflemelidir" (UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/).

Kültür kalkınmanın ana etkenlerinden biri olduğundan, kalkınmanın, bireylerin ve halkların katılmakta ve yararlanmakta temel bir hakka sahip olduğu kültürel yönleri, ekonomik yönleri kadar önemlidir (UTMK, https:// www.unesco.org.tr/Pages/179/177/).

Sözleşme böylelikle kültürü kalkınmanın ana temalarından biri olarak görmektedir. Bu yönüyle diğer sözleşmelerden oldukça ayrı bir yere sahiptir.

Sözleşmede sürdürülebilir kalkınma için de ayrı bir madde vardır. "Kültürel çeşitlilik bireyler ve toplumlar için büyük bir zenginliktir. Kültürel çeşitliliğin korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi, bugünkü ve gelecek kuşakların yararı için sürdürülebilir kalkınmanın temel bir gerekliliğidir." (UTMK, https:// www.unesco.org.tr/Pages/179/177/). Diğer sözleşmelerde örtük ya da dolaylı bir şekilde geçen sürdürülebilir kalkınma bu söz konusu sözleşmede kendine açık bir şekilde yer bulmaktadır.

1954, 1970 ve 1972 Sözleşmeleri kültürü nesne/obje olarak görmüş ve sürdürülebilirliği bu nesne/objelerin gelecek kuşaklara aktarılması olarak algılamıştır. Kültürel ögelerin korunması için ise statik bir korumaya odaklanmıştır. Bu düşünce yapısı UNESCO'nun erken dönem düşünce yapısıdır.

1973'ten 1989 Folklorun Korunması Tavsiye Kararı ise UNESCO'nun gelişme dönemidir. Kültürün sadece nesne/obje odaklı olmadığı somut olmayan kültürel miras olarak adlandırılan ögelerin de korunması gerektiği düşüncesi UNESCO ve dünya için devrim niteliğindedir. Tavsiye Kararı'nı takiben çıkarılan 1994 ve 1997 programları insana ve insanlığın somut olmayan kültürel mirasına odaklanan programlardır.

2003 ve 2005 programları yine UNESCO'nun gelişme döneminin ürünleridir. Sürdürülebilir kalkınmanın kültürle olacağının altı bu sözleşmelerle çizilmektedir. Kültürün, insanın, insan deneyim ve bilgisinin korunması doğal olarak sürdürülebilir

kalkınma için ana etkendir. Sözleşmelerin bu yönde okunması kalkınmanın sağlayıcısı olacağının da açık ispatıdır.

UNESCO'nun kapsayıcı dönemi ise 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'dir. UNESCO erken döneminde insanın ve doğanın meydana getirdiklerini, gelişme döneminde insan bilgi/deneyimlerini ve toplumu, kapsayıcı döneminde ise evreni korumayı hedeflemektedir. Bu bakımdan UNESCO kalkınma için kültürü önemsemekte ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Temsili Listeye sunulan unsurların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini isteyecektir.

3. UNESCO'DA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

3.1. UNESCO ve Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Birleşmiş Milletlerin distopik bir ortam hayal ederek ütopik hedefler belirlediği koruma sisteminin son halidir.

20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya kaynaklarının azalacağı endişesi ve bunun devamında insanların yaşam kalitesini etkileyeceği sonuç olarak da dünyanın yok olacağı distopyası Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma konusuna yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Birleşmiş Milletler bünyesinde tartışılan sürdürülebilir kalkınma ilk olarak 1972 İnsan ve Çevre Konferansı'nda dile getirilmiştir. Bunun devamında da yine kalkınma hedefli raporlar ve bildirgeler yayınlamıştır. Rapor ve bildirgeler dünyanın kaynaklarının giderek azaldığı ve bunun insan yaşamını etkileyeceği sorununa çare aramak amacıyla hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler gerekli önlemleri bildirge ve raporlarla almaya çalışmıştır.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kendinden önce çıkarılan raporların devamı niteliğindedir. Buradaki temel endişe yine diğer rapor ve bildirgelerde olduğu gibi dünya kaynaklarının yok olacağı ve insanın yaşam kalitesinin düşeceğidir.

"Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları yoksulluğun son erdirilmesi, çevrenin korunması, iklim krizine karşı önlem alınması, refahın adil paylaşımı ve barışı hedefliyor. BM'nin çalıştığı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları şunlardan oluşuyor" (https://turkiye.un.org/tr/sdgs).

1. Yoksulluğa Son
2. Açlığa Son
3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam
4. Nitelikli Eğitim
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
6. Temiz Su ve Sanitasyon
7. Erişilebilir ve Temiz Enerji
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

10. Eşitsizliklerin Azaltılması

11. Sürdürülebilir Şehirler ve Toplumlar

12. Sorumlu Üretim ve Tüketim

13. İklim Eylemi

14. Sudaki Yaşam

15. Karasal Yaşam

16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar

17. Amaçlar İçin Ortaklıklar (https://turkiye.un.org/tr/sdgs).

Belirlenen hedeflere ulaşmak için ekonomik, sosyal ve çevresel bir koruma modeli belirlenmiştir. Birleşmiş Milletlerin diğer raporlarında olduğu gibi ekonomik yönden kalkınma Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde de ağır basmaktadır. Hedeflerde kültürel bir koruma modeli ise benimsenmemiştir. Ana maddelerde kültür kendine yer bulamazken alt hedef maddelerinde dört kez kültür kelimesi geçmektedir. Söz konusu hedeflere ulaşmadaki en büyük eksiklik kültürel koruma modellerine yer vermemektir. 1973'te başlayan ve son olarak 1989 Tavsiye Kararı halini alan raporun Birleşmiş Milletler tarafından kalkınmanın kültürle de olması gerektiği düşüncesinin iyi analiz edilmediği görülmektedir. Buna karşılık UNESCO'da kalkınma sorununa eğilerek farklı kültür sözleşmeleri kalkınmada kültürün önemini vurgulamıştır.

UNESCO'nun kültüre ve kültürel varlıklara bakış açısı zamanla değişmiştir. UNESCO kültür alanındaki ilk üç sözleşmesinde (1954, 1970 ve 1972 Sözleşmeleri) kültüre ve kültürel varlıklara somut nesne/obje olarak bakmıştır. 1973 tarihinde başlayan ve 1989'a kadar gelinen süreçte UNESCO, kültürün sadece somut nesne/obje olmadığı sonucuna varmıştır. Bu değişen kültür algısı kültür koruma biçimini de değiştirmiştir. Böylelikle koruma uygulamalı bir hal almıştır. Bunun yanı sıra kültürün kalkınmanın sağlayıcısı olduğu düşüncesi 1973'ten sonra söylenmeye başlamıştır. 1975 Afrika'da Kültür Politikaları Hükûmetlerarası Konferansı (AFRICACULT) metninde "Kültür, sosyal ve ekonomik kalkınmanın birer faktörüdür." (UNESCO, 1975) denilmektedir. 1982'de yapılan UNESCO Dünya Kültür Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (MONDIACULT) "kalkınma için kültürün dönüştürücü gücüne" (UNESCO, 1982) vurgu yapmaktadır.

2030 Gündemi sürdürülebilirliği 'bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden karşılayan kalkınma' olarak tanımlıyor. Nesilden nesile aktarılan yaşayan miras, birçok farklı şekilde sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olabilecek toplum temelli bir dayanıklılık kaynağıdır (https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

UNESCO kalkınma için kültürün gücüne atıfta bulunurken, Birleşmiş Milletler tarafından kalkınma için hazırlanan metinlerde kültür kendine yer bulamamıştır.

UNESCO, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Temsili Listeye sunulacak aday dosyalarda, söz konusu unsurların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini istemektedir. Bunun haricinde UNESCO resmî sitesinde sürdürülebilir kalkınma için bir sayfa açılmış ve somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişki ve çalışmalar paylaşılmıştır.

3.2. UNESCO Bünyesinde Çıkarılan Çalışmalarda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi

UNESCO sürdürülebilir kalkınma ve kültür arasındaki ilişkiye uzun zamandır dikkat çekmekte ve kültür sözleşmelerinde bu konuya yer vermektedir. Özellikle Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde kültürün kalkınmanın sağlayıcısı olduğu fikri önemli ölçüde yer almakta ve kültür kalkınma ilişkisini benimsetmeye çalışmaktadır. "UNESCO, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetlerarası Komitesi'nin talebi üzerine, 29 Eylül- 1 Ekim 2014 tarihleri arasında İstanbul, Türkiye'de, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun cömertçe finanse ettiği ve ev sahipliği yaptığı bir uzman toplantısı düzenliyor." ifadesi ile sürdürülebilir kalkınma konusu gündeme getirilmiştir (https://ich.unesco.org/en/events/expert-meeting-on-safeguarding-intangible-cultural-heritage-and-sustainable-development-at-the-national-level-00454). Türkiye'nin ev sahipliğinde yapılan toplantıda Operasyonel Direktifler taslak metni hazırlanmıştır. 2016 yılında taslak metin son halini alarak yayınlanmıştır. 2016 yılında yayınlanan söz konusu metnin 6. Bölümü Ulusal Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Mirasın ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Korunması başlığında verilmektedir.

> 170. Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, Taraf Devletler, uygun olan tüm yollarla, sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü ve teminatı olarak somut olmayan kültürel mirasın önemini tanımak ve rolünü güçlendirmek ve

somut olmayan kültürel mirasın korunmasını her düzeydeki kalkınma planlarına, politikalarına ve programlarına tam olarak entegre etmek için çaba göstereceklerdir. Taraf Devletler, somut olmayan kültürel mirasın korunması ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki karşılıklı bağımlılığı kabul ederken, koruma çabalarında sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu (ekonomik, sosyal ve çevresel) ile bunların barış ve güvenlikle karşılıklı bağımlılığı arasında bir denge sağlamaya çalışacak ve bu amaçla katılımcı bir yaklaşımla ilgili uzmanlar, kültürel aracılar ve arabulucularla iş birliğini kolaylaştıracaktır. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın hem kentsel hem de kırsal bağlamlardaki dinamik doğasını kabul edecek ve koruma çabalarını yalnızca mevcut uluslararası insan hakları belgelerinin yanı sıra topluluklar, gruplar ve bireyler arasında karşılıklı saygı ve sürdürülebilir kalkınma gerekliliklerıyle uyumlu olan somut olmayan kültürel mirasa yönlendirecektir.

171. Taraf devletler, kalkınma planları, politikaları ve programları somut olmayan kültürel mirası içerdiği veya bu mirasın yaşayabilirliğini potansiyel olarak etkileyebileceği ölçüde, aşağıdaki hususlarda çaba göstereceklerdir:

(a) Söz konusu mirası yaratan, sürdüren ve aktaran toplulukların, grupların ve uygun olduğu hallerde bireylerin mümkün olan en geniş katılımını sağlamak ve onları söz konusu plan, politika ve programların hazırlanması ve uygulanmasına aktif olarak dahil etmek; (b) Söz konusu toplulukların, grupların ve uygun olduğu hallerde ilgili bireylerin bu tür plan, politika ve programların hem manevi hem de maddi anlamda birincil yararlanıcıları olmalarını sağlamak;

(c) Bu tür plan, politika ve programların etik hususlara saygı göstermesini ve ilgili somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini olumsuz etkilememesini veya bu mirası bağlamından koparmamasını veya doğallıktan uzaklaştırmamasını sağlamak;

(d) Somut olmayan kültürel mirasın korunmasının hem kültür sektörü içinde hem de dışında plan, politika ve programlara uygun bir şekilde entegre edilmesi için sürdürülebilir kalkınma uzmanları ve kültür aracıları ile işbirliğini kolaylaştırmak.

172. Taraf devletler, özellikle çevresel, sosyal, ekonomik ve kültürel etki değerlendirme süreçleri bağlamında, tüm kalkınma plan ve programlarının somut olmayan kültürel miras üzerindeki potansiyel ve fiili etkilerini tam olarak dikkate almaya gayret edecekler.

173. Taraf devletler, sürdürülebilir kalkınmayı mümkün kılacak stratejik bir kaynak olarak somut olmayan kültürel mirasın önemini tanımak, teşvik etmek ve geliştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, Taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilir.

(a) Somut olmayan kültürel mirasın korunmasıyla bağlantılı olarak toplulukların, grupların ve bireylerin çeşitli haklarının korunmasıyla bağlantılı konuların çeşitliliğini anlamayı amaçlayan, toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek; (b) Somut olmayan kültürel miraslarını yaratan, taşıyan ve aktaran toplulukların, grupların ve bireylerin mirasları hakkında farkındalık yaratırken veya ticari faaliyetlerde bulunurken haklarının gerektiği

şekilde korunmasını sağlamak için özellikle fikri mülkiyet hakları, gizlilik hakları ve diğer uygun yasal koruma biçimlerinin uygulanması yoluyla uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri almak.

174. Taraf devletler, sözleşmenin 11. maddesine uygun olarak, koruma plan ve programlarının, yerli halklar, göçmenler, mülteciler, farklı yaş ve cinsiyetten insanlar, engelliler ve hassas grupların üyeleri de dahil olmak üzere toplumun tüm kesimlerini ve katmanlarını tam olarak içermesini sağlamak için çaba göstereceklerdir.

175. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmaya katkılarını ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkmak için bir kaynak olarak önemini anlamayı ve mümkünse uygun göstergeler de dahil olmak üzere değerini açık kanıtlarla ortaya koymayı amaçlayan, toplulukların veya grupların kendileri ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere, bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmeye teşvik edilir.

176. Taraf devletler, sözleşmenin 16. ve 17. maddelerinde belirtildiği üzere somut olmayan kültürel mirasın Sözleşme listelerine kaydedilmesinin ve Sözleşme'nin 18. maddesinde belirtildiği üzere en iyi koruma uygulamalarının seçilmesinin, Sözleşme'nin koruma ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ilerletmek için kullanılmasını ve somut olmayan kültürel mirasın ve ilgili toplulukların, grupların veya bireylerin aleyhine, özellikle kısa vadeli ekonomik kazanç için kötüye kullanılmamasını sağlamak için çaba göstereceklerdir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1 Kapsayıcı Sosyal Gelişim başlığında;

177. Taraf devletler, kapsayıcı sosyal kalkınmanın sürdürülebilir gıda güvenliği, kaliteli sağlık hizmetleri, herkes için kaliteli eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güvenli su ve sanitasyona erişim gibi konuları kapsadığını ve bu hedeflerin kapsayıcı yönetişim ve insanların kendi değer sistemlerini seçme özgürlüğü ile desteklenmesi gerektiğini kabul etmeye teşvik edilmektedir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1.1. Gıda Güvenliği başlığında;

178. Taraf devletler, gıda güvenliğine ve yeterli beslenmeye katkıda bulunan ve topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen çiftçilik, balıkçılık, avcılık, pastoral, gıda toplama, gıda hazırlama ve gıda muhafaza bilgi ve uygulamalarının ve bunlarla ilgili ritüel ve inançların tanınmasını, bunlara saygı gösterilmesini ve bunların geliştirilmesini sağlamak için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, Taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilmektedir:

(a) Bu bilgi ve uygulamaların çeşitliliğini anlamayı, etkinliklerini göstermeyi, tarımsal biyoçeşitliliğin korunmasına, gıda güvenliğinin sağlanmasına ve iklim değişikliğine karşı dayanıklılığın güçlendirilmesine katkılarını belirlemeyi ve teşvik etmeyi amaçlayan, toplulukların veya grupların kendileri tarafından

yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen çiftçilik, balıkçılık, avcılık, pastoral ve gıda toplama, gıda hazırlama ve gıda koruma bilgi ve uygulamalarına erişimi teşvik etmek ve/veya düzenlemek ve bunların yarattığı faydaların adil bir şekilde paylaşılmasını sağlamak ve bu tür bilgi ve uygulamaların aktarılmasını sağlamak için etik kurallar veya diğer araçlar da dahil olmak üzere uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek;

(c) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen tarım, balıkçılık, pastoral ve gıda toplama bilgi ve uygulamaları için gerekli olan kara, deniz ve orman ekosistemleri üzerindeki toplulukların ve grupların geleneksel haklarını tanımak ve bunlara saygı göstermek için uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1.2 Sağlık Hizmeti Başlığında;

179. Taraf devletler, topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen ve ilgili bilgileri, genetik kaynakları, uygulamaları, ifadeleri, ritüelleri ve inançları da dahil olmak üzere refahlarına katkıda bulunan sağlık uygulamalarının tanınmasını, bunlara saygı gösterilmesini ve geliştirilmesini sağlamak ve herkes için kaliteli sağlık hizmetlerine ulaşılmasına katkıda bulunma potansiyellerini kullanmak için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, aşağıdaki hususlarda teşvik edilirler:

(a) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen sağlık uygulamalarının çeşitliliğini anlamayı, işlevlerini ve etkinliklerini göstermeyi ve sağlık hizmeti ihtiyaçlarının karşılanmasına katkılarını belirlemeyi amaçlayan, topluluklar ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen şifa bilgisi ve hammaddelerine erişimi, şifa uygulamalarına katılımı ve bu tür bilgi ve uygulamaların aktarımını teşvik etmek için bilgi sahipleri, şifacılar ve uygulayıcılara danışarak uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri benimsemek ve bunların belirli yönlerine erişimi düzenleyen geleneksel uygulamalara saygı göstermek;

(c) Sağlık hizmetleri uygulamaları ve sistemlerinin çeşitliliği arasında işbirliğini ve tamamlayıcılığı geliştirmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1.3 Kaliteli Eğitim başlığında;

180. Taraf devletler, kendi eğitim sistemleri ve politikaları dahilinde, somut olmayan kültürel mirasın toplumda tanınmasını, saygı görmesini ve

geliştirilmesini sağlamak için uygun tüm yollarla çaba gösterecek, değerlerin ve yaşam becerilerinin aktarılmasındaki özel rolünü vurgulayacak ve özellikle ilgili topluluklar ve gruplar dahilindeki özel eğitim ve öğretim programları ve bilginin aktarılmasına yönelik yaygın araçlar yoluyla sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacaktır. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdaki hususlarda teşvik edilmektedir:

(a) Aşağıdaki hususlarda uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri almaya teşvik edilir:

i. Eğitim sistemlerinin kişinin kendisine, topluluğuna veya grubuna saygıyı, başkalarına karşılıklı saygıyı teşvik etmesini ve insanları somut olmayan kültürel miraslarından hiçbir şekilde uzaklaştırmamasını, topluluklarını veya gruplarını çağdaş yaşama katılmayan kişiler olarak nitelendirmemesini veya imajlarına herhangi bir şekilde zarar vermemesini sağlamak;

ii. Somut olmayan kültürel mirasın, hem kendi başına bir katkı olarak hem de müfredat, müfredatlar arası ve müfredat dışı düzeylerde diğer konuları açıklama veya gösterme aracı olarak, ilgili tüm disiplinlerin eğitim programlarının içeriğine mümkün olduğunca tam olarak entegre edilmesini sağlamak;

iii. Yenilikçi koruma yöntemlerinin yanı sıra, topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından kendi somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen somut olmayan kültürel mirasın aktarım biçim ve yöntemlerinin önemini kabul etmeli ve örgün ve yaygın eğitim sistemleri içindeki potansiyellerinden yararlanmaya çalışmalıdır;

(b) Eğitim uygulamaları ve sistemlerinin çeşitliliği arasında işbirliğini ve tamamlayıcılığı geliştirmek;

(c) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen pedagojik yöntemlerin çeşitliliğini anlamayı ve diğer eğitim bağlamlarına entegrasyon için etkinliklerini ve uygunluklarını değerlendirmeyi amaçlayan, topluluklar ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(d) biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için eğitimi ve somut olmayan kültürel mirasın ifade edilmesi için varlığı gerekli olan doğal alanların ve hafıza mekanlarının korunmasını teşvik etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1.4 Cinsiyet Eşitliği başlığında;

181. Taraf devletler, toplulukların ve grupların toplumsal cinsiyetle ilgili değerlerini, normlarını ve beklentilerini somut olmayan kültürel miras yoluyla aktardıklarını ve bu nedenle grup ve topluluk üyelerinin toplumsal cinsiyet kimliklerinin şekillendiği ayrıcalıklı bir bağlam olduğunu kabul ederek, somut olmayan kültürel mirasın ve bu mirasın korunmasının daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliğine ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan

kaldırılmasına katkılarını teşvik etmek için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilmektedir:

(a) Tüm paydaşların farklı bakış açılarını dikkate alarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin en iyi nasıl sağlanabileceği konusunda ortak diyalog alanları yaratmak için somut olmayan kültürel mirasın ve bu mirasın korunmasının potansiyelinden yararlanmak;

(b) Somut olmayan kültürel mirasın ve bu mirasın korunmasının, üyeleri aynı toplumsal cinsiyet anlayışını paylaşmayan topluluklar ve gruplar arasında karşılıklı saygı oluşturmada oynayabileceği önemli rolü teşvik etmek;

(c) Topluluklara ve gruplara, somut olmayan kültürel miraslarının ifadelerini toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine etkileri ve potansiyel katkıları açısından incelemelerinde ve bu ifadelerin korunması, uygulanması, aktarılması ve uluslararası düzeyde tanıtılması kararlarında bu incelemenin sonuçlarını dikkate almalarında yardımcı olmak; (d) Toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere, somut olmayan kültürel mirasın belirli ifadelerindeki toplumsal cinsiyet rollerinin çeşitliliğini anlamayı amaçlayan bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(e) Toplumun tüm üyelerinin farklı bakış açılarından tam olarak yararlanmak amacıyla, her düzeyde ve her bağlamda koruma tedbirlerinin planlanması, yönetimi ve uygulanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.1.5. Temiz ve Güvenli Suya Erişim ve Sürdürülebilir Su Kullanımı başlığında;

182. Taraf devletler, topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen ve güvenli içme suyuna eşit erişimi ve özellikle tarım ve diğer geçimlik faaliyetlerde sürdürülebilir su kullanımını teşvik eden su yönetim sistemlerinin yaşayabilirliğini sağlamak için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, Taraf Devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilmektedir:

(a) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen su yönetim sistemlerinin çeşitliliğini anlamayı ve bunların çevresel ve suyla ilgili kalkınma ihtiyaçlarının karşılanmasına katkılarının yanı sıra iklim değişikliği karşısında dayanıklılıklarının nasıl güçlendirileceğini belirlemeyi amaçlayan, toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde su ihtiyaçlarına ve iklim değişikliği sorunlarına yanıt vermek amacıyla bu tür sistemleri belirlemek, geliştirmek ve teşvik etmek için uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.2 Kapsayıcı Ekonomik Kalkınma başlığında;

183. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının kapsayıcı ekonomik kalkınmaya katkıda bulunduğunu kabul etmeye ve bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmanın sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine dayalı istikrarlı, adil ve kapsayıcı ekonomik büyümeye bağlı olduğunu ve yoksulluğun ve eşitsizliklerin azaltılmasını, üretken ve insana yakışır istihdamın yanı sıra herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir, yenilenebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanmasını ve tüketim ve üretimde kaynak verimliliğinin aşamalı olarak iyileştirilmesini gerektirdiğini kabul etmeye teşvik edilir.

184. Taraf devletler, hem parasal hem de parasal olmayan değeri olan çeşitli üretken faaliyetleri kapsayan ve özellikle yerel ekonomilerin güçlendirilmesine katkıda bulunan, kapsayıcı ve eşitlikçi ekonomik kalkınma için güçlü bir güç olarak somut olmayan kültürel mirastan tam olarak yararlanmaya çalışacaktır. Bu amaçla Taraf Devletler, söz konusu mirasın doğasına ve ilgili toplulukların, grupların veya bireylerin özel koşullarına, özellikle de miraslarını kolektif veya bireysel olarak yönetme tercihlerine saygı göstermeye ve onlara yaratıcı ifadelerinin uygulanması için gerekli koşulları sağlamaya ve adil ticareti ve etik ekonomik ilişkileri teşvik etmeye teşvik edilir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.2.1. Gelir Üretimi ve Sürdürülebilir Geçim Kaynakları başlığında;

185. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın topluluklar, gruplar ve bireyler için gelir yaratma ve geçim kaynaklarını sürdürmeye katkısını tanımak, teşvik etmek ve geliştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, Taraf Devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilir

(a) Somut olmayan kültürel mirasın, diğer gelir türlerini desteklemedeki rolüne özellikle dikkat ederek, ilgili topluluklar, gruplar ve bireyler için gelir elde etme ve geçim kaynaklarını sürdürme konusunda sunduğu fırsatları tanımlamayı ve değerlendirmeyi amaçlayan, toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma yöntemlerini teşvik etmek;

(b) Aşağıdaki hususlara yönelik uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek:

i. Somut olmayan kültürel miraslarının sürdürülebilir bir şekilde uygulanması, aktarılması ve korunmasının sağlanabilmesi için toplulukların, grupların ve bireylerin gelir elde etme ve geçim kaynaklarını sürdürme fırsatlarını teşvik etmek;

ii. ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin kendi somut olmayan kültürel miraslarının bir sonucu olarak elde edilen gelirin birincil faydalanıcıları olmalarını ve özellikle başkaları için gelir elde etmek amacıyla bu mirastan mahrum bırakılmamalarını sağlamak (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.2.2. Üretken İstihdam ve İnsana Yakışır İş başlığında;

186. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın topluluklar, gruplar ve bireyler için üretken istihdama ve insana yakışır işlere katkısını tanımak, teşvik

etmek ve geliştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, Taraf Devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilir

(a) Somut olmayan kültürel mirasın, aile ve hane koşullarına uyarlanabilirliği ve diğer istihdam biçimleriyle ilişkisine özellikle dikkat ederek, ilgili topluluklar, gruplar ve bireyler için üretken istihdam ve insana yakışır iş için sunduğu fırsatları tanımlamayı ve değerlendirmeyi amaçlayan, toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Vergi teşvikleri de dahil olmak üzere uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek

i. Topluluklar, gruplar ve bireyler için somut olmayan kültürel miraslarının uygulanması ve aktarılmasında üretken istihdam ve insana yakışır işlerin teşvik edilmesi ve bu kişilere sosyal güvenlik koruması ve yardımlarının sağlanması;

ii. İlgili toplulukların, grupların ve bireylerin kendi somut olmayan kültürel miraslarını içeren iş fırsatlarının birincil yararlanıcıları olmalarının ve özellikle başkalarına istihdam yaratmak amacıyla bu mirastan mahrum bırakılmamalarının sağlanması (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.2.3. Turizmin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına Etkisi ve Bunun Tersi başlığında;

187. Taraf devletler, ister devletler tarafından isterse kamu veya özel kuruluşlar tarafından üstlenilmiş olsun, turizmle ilgili her türlü faaliyetin, topraklarında mevcut somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ve bunlarla ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin haklarına, isteklerine ve arzularına gereken tüm saygıyı göstermesini sağlamak için çaba sarf edeceklerdir. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdakiler konusunda teşvik edilir

(a) Somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir turizm için potansiyelini ve turizmin somut olmayan kültürel miras ve ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin sürdürülebilir kalkınması üzerindeki etkisini, faaliyetler başlamadan önce potansiyel etkiyi öngörmeye özellikle dikkat ederek, hem genel hem de özel anlamda değerlendirmek; (b) uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek

i. İlgili toplulukların, grupların ve bireylerin kendi somut olmayan kültürel mirasları ile ilgili her türlü turizmin birincil faydalanıcıları olmalarını sağlamak ve bu turizmin yönetiminde öncü rol oynamalarını teşvik etmek

ii. Söz konusu mirasın yaşayabilirliğinin, sosyal işlevlerinin ve kültürel anlamlarının bu tür bir turizm tarafından hiçbir şekilde azaltılmamasını veya tehdit edilmemesini sağlamak;

iii. Turizm endüstrisinde yer alanların müdahalelerine ve turist olarak katılanların davranışlarına rehberlik etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.3 Çevresel Sürdürülebilirlik başlığında;

188. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının çevresel sürdürülebilirliğe katkısını kabul etmeye ve çevresel sürdürülebilirliğin sürdürülebilir bir şekilde yönetilen doğal kaynaklar ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımını gerektirdiğini, bunun da iklim değişikliği, doğal tehlikeler, çevresel ve doğal kaynak sınırları hakkında gelişmiş bilimsel anlayış ve bilgi paylaşımından kazanılabileceğini ve iklim değişikliği ve doğal afetler karşısında savunmasız nüfuslar arasında direncin güçlendirilmesinin gerekli olduğunu kabul etmeye teşvik edilmektedir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.3.1. Doğa ve Evrene İlişkin Bilgi ve Uygulamalar başlığında;

189. Taraf devletler, topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen ve evrim geçirme kapasitelerini kabul ederek çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunan, biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimindeki potansiyel rollerinden yararlanan doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamaların tanınmasını, bunlara saygı gösterilmesini, paylaşılmasını ve geliştirilmesini sağlamak için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdaki konularda teşvik edilmesi amaçlamaktadır:

(a) Toplulukları, grupları ve bireyleri doğa ve evren hakkındaki bilginin taşıyıcıları ve çevrenin sürdürülmesinde temel aktörler olarak tanımak;

(b) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynak yönetimi ve sürdürülebilir kaynak kullanımı sistemlerini anlamayı ve iyi uygulamaların belirlenmesi ve paylaşılması için uluslararası işbirliğini teşvik ederken bunların etkinliğini göstermeyi amaçlayan, topluluklar ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(c) Aşağıdaki hususlara yönelik uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirlerin alınması:

i. Doğa ve evrenle ilgili geleneksel bilgiye erişimin ve bu bilginin aktarımının teşvik edilmesi ve bu bilginin belirli yönlerine erişimi düzenleyen geleneksel uygulamalara saygı gösterilmesi;

ii. Somut olmayan kültürel mirasın ifade edilmesi için varlığı gerekli olan doğal alanların korunması ve muhafaza edilmesi (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.3.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Çevresel Etkiler başlığında;

190. Taraf devletler, somut olmayan kültürel miras uygulamalarının ve koruma faaliyetlerinin potansiyel ve gerçek çevresel etkilerini, bunların yoğunlaşmasının olası sonuçlarına özellikle dikkat ederek tanımaya çalışacaktır. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilir

(a) Toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere, bu tür etkileri anlamaya yönelik bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Çevre dostu uygulamaları teşvik etmek ve olası zararlı etkileri azaltmak için uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri kabul etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.3.3. Doğal Afetlere ve İklim Değişikliğine Karşı Toplum Temelli Dayanıklılık başlığında;

191. Taraf devletler, başta iklim olmak üzere yerbilimine ilişkin bilgi ve uygulamaların tanınmasını, bunlara saygı gösterilmesini ve bunların geliştirilmesini sağlamak ve özellikle sosyal uyumun güçlendirilmesi ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması yoluyla riskin azaltılmasına, doğal afetlerden kurtulmaya katkıda bulunma potansiyellerini kullanmak için çaba göstereceklerdir. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilmektedir:

(a) Toplulukları, grupları ve bireyleri, başta iklim olmak üzere yerbilimlerine ilişkin geleneksel bilginin taşıyıcıları olarak tanımak;

(b) Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen afet riskinin azaltılması, afetten kurtulma, iklime uyum ve iklim değişikliğinin azaltılmasına ilişkin bilginin etkinliğini anlamayı ve göstermeyi amaçlayan, topluluklar ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma yöntemlerini teşvik etmek ve aynı zamanda toplulukların, grupların ve bireylerin mevcut bilginin ele alamayacağı iklim değişikliğiyle ilgili zorluklarla yüzleşme kapasitelerini geliştirmek;

(c) Uygun yasal, teknik, idari ve mali tedbirlerin alınması

i. Topluluklar, gruplar ve bazı durumlarda bireyler tarafından somut olmayan kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul edilen yeryüzü ve iklime ilişkin bilgiye erişimi ve bu bilginin aktarımını teşvik etmek ve bu bilginin belirli yönlerine erişimi düzenleyen geleneksel uygulamalara saygı göstermek;

ii. Bu bilginin taşıyıcısı olan toplulukları, grupları ve bireyleri afet riskini azaltma, afetten kurtarma ve iklim değişikliğine uyum ve azaltma sistem ve programlarına tam olarak entegre etmek ((UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.4. Somut Olmayan Kültürel Miras ve Barış başlığında;

192. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının, insan haklarına (kalkınma hakkı dahil) saygıya dayalı, korku ve şiddetten arınmış, barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumların geliştirilmesine katkısını kabul etmeye teşvik edilir. Sürdürülebilir kalkınma barış ve güvenlik olmadan gerçekleştirilemez; sürdürülebilir kalkınma olmadan da barış ve güvenlik risk altında olacaktır

193. Taraf devletler, özünde barış yapma ve barış inşası olan, toplulukları, grupları ve bireyleri bir araya getiren ve aralarında değişim, diyalog ve anlayış sağlayan somut olmayan kültürel miras uygulamalarını, temsillerini ve ifadelerini tanımak, teşvik etmek ve geliştirmek için çaba göstermelidir. Taraf devletler ayrıca, koruma faaliyetlerinin barışın inşasına yaptığı katkıyı tam olarak gerçekleştirmek için çaba göstereceklerdir. (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.4.1. Sosyal Uyum ve Eşitlik

194. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın korunmasının sosyal uyuma, her türlü ayrımcılığın üstesinden gelinmesine ve toplulukların ve grupların sosyal dokusunun kapsayıcı bir şekilde güçlendirilmesine katkısını tanımak ve teşvik etmek için çaba göstermelidir. Bu amaçla, taraf devletler, toplulukların, grupların ve bireylerin cinsiyet, renk, etnik köken, köken, sınıf ve yerellik farklılıklarını aşmalarına ve ele almalarına yardımcı olan uygulamalara, ifadelere ve bilgilere ve yerli halklar, göçmenler, göçmenler ve mülteciler, farklı yaş ve cinsiyetten insanlar, engelliler ve marjinal grupların üyeleri dahil olmak üzere toplumun tüm kesimlerini ve katmanlarını geniş ölçüde kapsayıcı olanlara özellikle dikkat etmeye teşvik edilmektedir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.4.2. Anlaşmazlıkların Önlenmesi ve Çözülmesi başlığında;

195. Taraf devletler, somut olmayan kültürel mirasın uyuşmazlıkların önlenmesi ve barışçıl çözümüne yapabileceği katkıları tanımak, teşvik etmek ve geliştirmek için çaba göstermelidir. Bu amaçla, Taraf Devletler aşağıdakiler konusunda teşvik edilir amaçlamaktadır:

(a) Anlaşmazlıkların önlenmesi ve barışçıl çatışma çözümüne katkıda bulunan somut olmayan kültürel miras ifadeleri, uygulamaları ve temsillerini ortaya koymayı amaçlayan, topluluklar ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Yasal, teknik, idari ve mali tedbirlerin benimsenmesini teşvik etmek

i. Bu tür ifadeleri, uygulamaları ve temsilleri desteklemek

ii. Bunları kamu programlarına ve politikalarına entegre etmek;

iii. Çatışmalar sırasında ve sonrasında kırılganlıklarını azaltmak;

iv. Uyuşmazlıkların önlenmesi ve barışçıl çözümüne yönelik diğer yasal ve idari mekanizmaların tamamlayıcısı olarak değerlendirilmesi (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.4.3. Barış ve Güvenliğin Yeniden Sağlanması başlığında;

196. Taraf devletler somut olmayan kültürel mirasın barışın yeniden tesisi, taraflar arasında uzlaşma, emniyet ve güvenliğin yeniden tesisi ve toplulukların, grupların ve bireylerin toparlanmasındaki potansiyel rolünden tam olarak

yararlanmaya çalışmalıdır. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdakileri yapmaya teşvik edilir

(a) Somut olmayan kültürel mirasın barışın yeniden tesis edilmesine, tarafların uzlaştırılmasına, emniyet ve güvenliğin yeniden tesis edilmesine ve toplulukların, grupların ve bireylerin iyileşmesine nasıl katkıda bulunabileceğini anlamayı amaçlayan, toplulukların ve grupların kendileri tarafından yürütülenler de dahil olmak üzere bilimsel çalışmaları ve araştırma metodolojilerini teşvik etmek;

(b) Söz konusu somut olmayan kültürel mirasın barışın yeniden tesis edilmesi, taraflar arasında uzlaşma sağlanması, emniyet ve güvenliğin yeniden tesis edilmesi ve toplulukların, grupların ve bireylerin iyileşmesini amaçlayan kamu programlarına ve politikalarına entegre edilmesi için yasal, teknik, idari ve mali tedbirleri teşvik etmek (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

6.4.4. Kalıcı Barışa Ulaşmak başlığında;

197. Taraf devletler, toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasının korunmasının kalıcı barışın inşasına yaptığı katkıyı tanımak, teşvik etmek ve geliştirmek için çaba göstermelidir. Bu amaçla, taraf devletler aşağıdaki hususlarda teşvik edilmektedir:

(a) Koruma çabalarında yerli halkların, göçmenlerin, mültecilerin, farklı yaş ve cinsiyetten insanların, engellilerin ve hassas grupların üyelerinin somut olmayan kültürel mirasına saygı gösterilmesini sağlamak;

(b) Toplulukların, grupların ve bireylerin mümkün olan en geniş katılımını sağlayarak somut olmayan kültürel mirasın korunmasının demokratik yönetişim ve insan haklarına katkısından tam olarak yararlanmalıdır;

(c) Kültürlerarası diyalog ve kültürel çeşitliliğe saygı içeren koruma çabalarının barışı tesis etme potansiyelini teşvik etmelidir ifadelerine yer verilmektedir (UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage).

2016'da UNESCO tarafından çıkarılan Operasyonel Direktifler metni Ulusal Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Mirasın ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Korunmasını başlığıyla, kalkınmanın kültürle olan bağını ve koruma yollarını açıklamaktadır. Kalkınmanın, somut olmayan kültürel mirasın korunması ile sağlanacağı düşüncesi söz konusu metinde UNESCO tarafından hayat bulmuştur. Birleşmiş Milletler rapor ve bildirgelerinin ekonomik, sosyal ve çevresel korumanın aksine UNESCO kalkınmanın kültürel koruma boyutuna dikkat çekmektedir. 2016-2022 yani metnin ilk yayınlandığı yıldan son yayınlandığı yıla kadar koruma modelinin içeriğinin aynı kalması metni durağan yapıda göstermektedir. Bu haliyle akıllara ya metnin içeriği yüzyılları kapsayan bir koruma modeli geliştirip hiç

boşluğunun olmadığını ya da metnin hazırlanıp, yayınlanıp geçen süre içerisinde üzerine hiç düşünülmediğini getirmektedir.

UNESCO, Operasyonel Direktifler'in haricinde sürdürülebilir kalkınma ve somut olmayan kültürel miras arasındaki bağlantıyı açıklayan "Sentetik Broşür" yayınlamıştır.

UNESCO'nun yayınlamış olduğu "Sentetik Broşür"; "Kapsayıcı Sosyal Gelişim", "Çevresel Sürdürülebilirlik", "Kapsayıcı Ekonomik Kalkınma" ve "Barış ve Güvenlik Başlıkları"ndan oluşmaktadır.

Broşür başlıklarında yer alan her başlık somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Broşür somut olmayan kültürel mirasın korunmasının kalkınmaya direkt etkisi olacağını ve böylelikle başarıya ulaşacağının da altını çizmektedir.

UNESCO'nun yayınlamış olduğu "Sentetik Broşür" ün Kapsayıcı Ekonomik Kalkınma Başlığında;

> Sürdürülebilir gıda güvenliği, kaliteli sağlık hizmetleri, güvenli su ve sanitasyona erişim, herkes için kaliteli eğitim, kapsayıcı sosyal koruma sistemleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği olmadan kapsayıcı sosyal kalkınma sağlanamaz. Bu hedefler, kapsayıcı yönetişim ve insanların kendi değer sistemlerini seçme özgürlüğü ile desteklenmelidir. İnsan toplumları, doğa ile ilgili bilgi ve uygulamaların yanı sıra sosyal uygulamaları da içeren somut olmayan kültürel miraslarını, zaman ve mekân boyunca temel ihtiyaç ve sosyal meseleleri ele almak üzere sürekli olarak geliştirmiş ve uyarlamıştır. Geleneksel sağlık uygulamaları, beslenme biçimleri, su yönetimi uygulamaları, sosyal toplantılar, kutlamalar ve bilgi aktarım sistemleri, toplumların kapsayıcı sosyal kalkınmaya ulaşmalarında önemli rol oynamaktadır.
>
> Somut olmayan kültürel miras, gıda güvenliğinin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Geleneksel gıda yöntemleri ve yerel çiftçilik, hayvancılık, balıkçılık, avcılık, gıda toplama ve gıda muhafaza sistemleri gıda ve beslenme güvenliğine büyük katkı sağlayabilir. Topluluklar, kendilerine özgü kırsal yaşam ve çevreye yönelik kapsamlı bir yaklaşım üzerine kurulu önemli bir geleneksel bilgi birikimi oluşturmuştur. Teknikleri, çeşitli mahsullerin, bitkilerin ve hayvanların kullanımının yanı sıra nemli, boreal, kurak veya ılıman yerlerdeki arazileri ve doğal çevreleri hakkında ince bilgilere dayanmaktadır. Bu bölgeler ve çevresel değişikliklere göre çeşitlendirilmiş ve uyarlanmış gıda yollarının yanı sıra üretim ve koruma sistemleri de geliştirmişlerdir. Dünya çapında çok sayıda aile, toprak verimliliğini artıran, çeşitli bir diyet sağlayan ve yeterli beslenme ve daha fazla sağlık sağlayan tarım sistemlerine bağlıdır. Bu sistemlerin sürekli olarak güçlendirilmesi ve yaşatılması, dünya genelinde pek

çok toplum için gıda yeterliliği ve güvenliğinin yanı sıra kaliteli beslenmenin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır.

Geleneksel sağlık uygulamaları herkes için refah ve kaliteli sağlık hizmetlerine katkıda bulunabilir. Dünyanın dört bir yanındaki topluluklar, genellikle yerel doğal kaynakların kullanımına dayanan etkili ve uygun fiyatlı tedaviler sağlayan, sağlıkla ilgili çeşitli bilgi ve uygulamalar geliştirmiştir. Örneğin şifalı bitkiler uzmanları, binlerce yıldır insanlara temel sağlık hizmetleri sunan önemli tedarikçiler olmuştur. Şifalı bitki kullanımına ilişkin geleneksel bilgi ve uygulamaları, hastaların tedavisinde deneysel tecrübelere dayanmaktadır. Örneğin Tanzanya'nın Tanga bölgesinde şifacılar - şifalı bitkiler uzmanları, ebeler ve geleneksel ruh sağlığı uzmanları da dahil olmak üzere - fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde uzmanlaşmış bilgiye sahiptir. Bu tür tedaviler, diğer ilaçların daha az erişilebilir olduğu izole kırsal alanlar da dahil olmak üzere uygun fiyatlı ve erişilebilirdir. Bu tedavi bilgisinin tanınmasını, saygı duyulmasını ve geliştirilmesini sağlamak ve gelecek nesillere aktarımını sürdürmek, özellikle de toplumlar için en uygun sağlık hizmeti olabileceği durumlarda hayati önem taşımaktadır. Diğer sağlık hizmetlerinin mevcut olduğu yerlerde, belirli manevi değerlerle sosyo-kültürel dokuya derinlemesine işlemiş olan geleneksel bilgi ve uygulamalar tamamlayıcıdır ve insanların seçeneklerini genişletir.

Su yönetimine ilişkin geleneksel uygulamalar, özellikle tarım ve diğer geçim kaynaklarında temiz suya eşit erişim ve sürdürülebilir su kullanımına katkıda bulunabilir. Tarih boyunca yerel topluluklar, derin inanç ve geleneklerin rehberliğinde sürdürülebilir su yönetimi uygulamalarını şekillendirme ve herkes için temiz suya erişim sağlama kapasitelerini kanıtlamışlardır. Örneğin, San Cristobal de las Casas, Chiapas, Meksika'daki su yönetim sistemleri, Mayaların kutsal alanlara ve kültürel geleneklere ilişkin karmaşık algılarına dayanmaktadır. Mayalar, insanların su döngüsünün ayrılmaz bir parçasını oluşturduğuna ve doğal vücut sıvıları yoluyla kaynağın sürekli yenilenmesine katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Bu nedenle su bir meta olmaktan ziyade ortak bir kaynak olarak kabul edilir ve su kaynağının yönetimi tüm topluluğun sorumluluğundadır. Birçok topluluk için bu tür sistemler temiz suya tek erişimi oluşturmaktadır ve bu nedenle gelecek nesillere aktarılmaya devam edilmesi hayati önem taşımaktadır. Başka yerlerde, geleneksel sistemler, toplulukların dış su tedarikçilerine bağımlılığını azalttığı ve savunmasız aileler için daha uygun maliyetli olduğu için önemini korumaktadır. Su kaynakları yönetim sistemlerinin ve değerlerinin çeşitliliğinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesi, bunların geliştirilmesi ve aktarılmaya devam edilmesi, suyla ilgili çevre ve kalkınma sorunlarının ele alınmasına yönelik sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesi açısından kilit önem taşımaktadır.

Somut olmayan kültürel miras, eğitim içeriği ve yöntemi konusunda canlı örnekler sunmaktadır. Topluluklar, özellikle doğal ve sosyal çevreleriyle ilgili bilgilerini, yaşam becerilerini ve yetkinliklerini sistematik hale getirmenin ve gelecek nesillere aktarmanın yollarını sürekli olarak bulmuşlardır. Örgün eğitim sistemlerinin mevcut olduğu yerlerde bile, bu bilgilerin çoğu ve geleneksel aktarım yöntemleri bugün de aktif olarak kullanılmaktadır. Bunlar kozmoloji ve fizikten sağlık ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına; insan yaşam

döngüsünden çatışma ve gerilimlerin çözümüne; kişinin kendini ve toplumdaki yerini anlamasından kolektif hafıza oluşturmaya; mimariden malzeme bilimine kadar çok sayıda disiplini ve alanı kapsamaktadır. Herkes için kaliteli bir eğitim, genç nesilleri kültürel kimlikleriyle çok güçlü bir şekilde bağlantılı olan bu zengin kaynaktan uzaklaştırmamalıdır. Bu nedenle kaliteli eğitim, somut olmayan kültürel mirasın sağladığı zenginliği tanımalı ve bir yandan ilgili tüm disiplinlerdeki eğitim programlarının içeriğine mümkün olduğunca tam olarak entegre ederek, diğer yandan da eğitim sistemleri içinde somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasına yönelik geleneksel yöntem ve metotların potansiyelinden yararlanmaya çalışarak bu mirasın eğitim potansiyelini kullanmalıdır.

Somut olmayan kültürel miras, sosyal uyum ve kapsayıcılığın güçlendirilmesine yardımcı olabilir. Sosyal uygulamalar, ritüeller ve festival etkinlikleri toplulukların ve grupların yaşamlarını yapılandırır ve sosyal dokularının kapsayıcı bir şekilde güçlendirilmesinde kilit bir rol oynayabilir. Örneğin, müzik, dans ve el sanatlarını içeren Brezilyalı bir sanatsal ifade olan Frevo, Katolik Perhizinden önceki Karnaval sırasında tüm sosyal katmanlardan insanları eğlence etkinlikleri için bir araya getirir. Recife sakinlerinin ortak mirası olan Frevo, onlara kimlik duygusu ve geçmişle süreklilik sağlamakta ve cinsiyet, renk, sınıf ve yerellik farklılıklarını aşan topluluk değerlerini güçlendirmektedir. Her kökenden insan Frevo müziğinin ritimleriyle birlikte dans eder. Küçük toplantılardan büyük ölçekli kutlama ve anma törenlerine kadar çok sayıda sosyal uygulama, bunları uygulayanların ortak kimliğini şekillendirerek sosyal bağları ve toplulukların sosyal uyumunu güçlendirmektedir.

Somut olmayan kültürel miras, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kimliklerinin yaratılmasında ve aktarılmasında belirleyicidir ve bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği için kritik öneme sahiptir. Somut olmayan kültürel miras yoluyla topluluklar toplumsal cinsiyetle ilgili değerlerini, normlarını ve beklentilerini aktarır ve topluluk üyelerinin toplumsal cinsiyet kimlikleri şekillenir. Dahası, mirasın belirli ifadelerine erişim ve katılım genellikle bu toplumsal cinsiyet normları tarafından belirlenir: örneğin geleneksel el sanatlarının üretimi genellikle toplumsal cinsiyetle ilgili belirli bir iş bölümüne dayanırken, sahne sanatları toplumsal cinsiyet beklentilerinin ve rollerinin kamusal ifadesi için ayrıcalıklı bir yerdir. Somut olmayan kültürel miras sürekli olarak sosyal ve çevresel değişimlere uyum sağladığından, toplumsal cinsiyet rolleri de değişmektedir. Toplulukların toplumsal cinsiyet ilişkileri sürekli müzakere halindedir, dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın üstesinden gelmek ve somut olmayan kültürel mirasın uygulanması yoluyla daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliğine doğru ilerlemek için fırsatlar yaratır. Somut olmayan miras, üyeleri aynı toplumsal cinsiyet anlayışını paylaşmayan çok kültürlü topluluklar arasında güven ve hoşgörü inşa edilmesinde ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin en iyi nasıl sağlanabileceği konusunda diyalog için ortak alanlar sağlanmasında özellikle önemli bir rol oynayabilir (https://ich.unesco.org/en/kit#8).

Broşürün Çevresel Sürdürülebilirlik başlığında;

Çevresel sürdürülebilirlik, istikrarlı bir iklimin sağlanmasını, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını gerektirir. Bunlar da iklim değişikliği, doğal tehlikeler, uzay ortamı ve doğal kaynak sınırları hakkında daha iyi bilimsel anlayış ve bilgi paylaşımına bağlıdır. İklim değişikliği ve doğal afetler karşısında hassas nüfusların direncinin güçlendirilmesi, bunların insani, sosyal ve ekonomik maliyetlerinin sınırlandırılması için elzemdir. Somut olmayan kültürel mirasın bir parçası olarak nesiller boyunca biriktirilen ve yenilenen geleneksel bilgi, değer ve uygulamalar, binlerce yıldır insan toplumlarına çevrelerindeki doğal ortamla etkileşimlerinde rehberlik etmiştir. Günümüzde somut olmayan kültürel mirasın çevresel sürdürülebilirliğe katkısı, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetimi ve doğal afetlere hazırlık ve müdahale gibi birçok alanda kabul görmektedir.

Yaşayan bir miras olarak, çevreyle ilgili somut olmayan kültürel mirasın bilgi, değer ve uygulamaları, gerektiğinde doğal kaynakların daha sürdürülebilir kullanımı için evrim geçirme ve uyum sağlama kapasitesine sahiptir ve toplumların doğal afetler ve iklim değişikliğinin zorluklarıyla daha iyi yüzleşmesine olanak tanır.

Somut olmayan kültürel miras biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olabilir. Yerli ve yerel topluluklar biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımında merkezi bir rol oynamaktadır. Örneğin Kenya'da Kikuyu kadınları gıda ürünlerinin yetiştirilmesinde ve tohumların korunmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Geleneksel olarak kadınlar aynı tarlada birden fazla fasulye çeşidi yetiştirmekte ve hastalıklara ve öngörülemeyen iklime karşı bir koruma olarak birden fazla tohum stokunu muhafaza etmektedir. Bugün bu tohum stokları, tek ürün yetiştiriciliği nedeniyle tarımsal genetik kaynakların ulusal düzeyde onlarca yıl fakirleşmesinden sonra daha da değerli hale gelen, yerel bilginin değerli bir botanik deposunu oluşturmaktadır. Diğer yerel bilgi sahiplerinin yanı sıra çiftçiler, çobanlar, balıkçılar ve geleneksel şifacılar biyoçeşitliliğin koruyucularıdır.

Somut olmayan kültürel miras çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunabilir. İnsan faaliyetleri doğal kaynakları küresel düzeyde artan ve sürdürülemez oranlarda tüketirken, birçok yerel topluluk doğayla iç içe geçmiş ve çevreye saygılı yaşam tarzları ve somut olmayan kültürel miras uygulamaları geliştirmiştir. Örneğin Samoa'nın ince dokunmuş hasırları, kültürel yükümlülükleri yerine getirmek için bir tür para birimi olarak kullanılmakta ya da törenlerde sergilenmektedir. Zaman içinde, dokumacılık için ana malzemeyi sağlayan palmiye benzeri bir ağaç olan pandanus çeşitlerinin yetiştirilmesi de dahil olmak üzere, önemli bir geleneksel ekolojik bilgi birikimi dokumacılıkla ilişkilendirilmiştir. Bu bilgi, refahlarının büyük bir kısmının doğaya bağlı olduğunu bilen Samoalıların çevrelerini korumalarına yardımcı oluyor. Bitki örtüsünden yapılan dokuma ürünler doğal olarak ayrışır ve küresel düzeyde yaygın olarak kullanılan plastik ve diğer çevreye zararlı ürünlerin aksine, ekimden hasada, kullanıma ve atılmaya kadar nispeten hızlı bir süreç sağlar.

Doğaya ilişkin yerel bilgi ve uygulamalar çevresel sürdürülebilirlik araştırmalarına katkıda bulunabilir. Örneğin geleneksel balıkçılar, deniz biyoçeşitliliği sorunlarının ele alınmasına yardımcı olabilecek stratejik bilgilere

sahiptir. Balık ekolojisi ve davranışları, göçler ve habitatlar, balıkçılık ve mevsimlere uyarlanmış balıkçılık uygulamaları hakkında ince taneli bir bilgi birikimi geliştirmişlerdir. Oldukça detaylı, çeşitli ve dinamik olan bu bilgi, deniz biyoçeşitliliğinin korunması ve restorasyonuna ilişkin diğer bilimsel araştırmaları tamamlayabilir. Yerel topluluklar ve araştırmacılar arasındaki uluslararası işbirliği ve iyi uygulamaların paylaşımı, ormanların korunması, tarımsal biyoçeşitliliğin korunması ve doğal kaynak yönetimi gibi çeşitli alanlarda çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına büyük katkı sağlayabilir.

Bilgi ve başa çıkma stratejileri, doğal afetlere ve iklim değişikliğine karşı toplum temelli dayanıklılık için genellikle çok önemli bir temel sağlar. Genellikle kırılgan ve sert ortamlarda yaşayan yerel topluluklar, iklim değişikliği ve doğal tehlikelerden ilk zarar görenler arasındadır. Ekolojik anlayışları, çevre ve biyolojik çeşitliliği koruma becerileri ve kuralları, doğal kaynak yönetim sistemleri, doğal afet ve hava tahmin sistemleri de dahil olmak üzere doğa ve iklimle ilgili bilgi ve uygulamaları, doğal çevrelerinin tehlikeleriyle başa çıkmak için zengin bir strateji havuzu oluşturmaktadır. Değişen koşullara göre sürekli olarak geliştirilen ve uyarlanan bu stratejiler, yerel toplulukların doğal afetlerle ilgili riskleri azaltmalarına, gerektiğinde yeniden yapılanmalarına ve iklim değişikliğine uyum sağlamalarına aktif olarak yardımcı olan, zaman içinde test edilmiş araçlardır (https://ich.unesco.org/en/kit#8).

Broşürün Kapsayıcı Ekonomik Kalkınma başlığında;

Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine dayalı istikrarlı, adil ve kapsayıcı ekonomik büyümeye bağlıdır. Kapsayıcı ekonomik kalkınma sadece yoksul olarak tanımlananlara değil, aynı zamanda güvencesiz geçim kaynaklarına sahip savunmasız kişilere ve ekonomik faaliyetlere tam katılımdan dışlanan diğer kişilere de odaklanır. Bunun için üretken ve insana yakışır istihdam, yoksulluğun ve eşitsizliklerin azaltılması, düşük karbonlu ve kaynak verimli ekonomik büyüme ve refahın korunması gerekmektedir. Somut olmayan kültürel miras, bu dönüştürücü değişim için önemli bir varlık teşkil etmektedir. Hem parasal hem de parasal olmayan değeri olan çeşitli üretken faaliyetleri kapsayan ekonomik kalkınma için itici bir güç oluşturmakta ve özellikle yerel ekonomilerin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Yaşayan bir miras olarak, değişim karşısında önemli bir yenilik kaynağı oluşturabilir ve yerel ve uluslararası düzeyde kapsayıcı ekonomik kalkınmanın sağlanmasına yardımcı olabilir.

Somut olmayan kültürel miras, grupların ve toplulukların geçim kaynaklarının sürdürülmesi için genellikle çok önemlidir. Nesiller boyunca sürdürülen ve geliştirilen yerel bilgi, beceri ve uygulamalar pek çok insana geçim kaynağı sağlamaktadır. Örneğin Estonya'daki aile çiftçileri, doğa ve yerel geleneklerle uyum içinde koyun yetiştirmekte ve yün işlemektedir. Bu yaşam biçimi onlara bir geçim kaynağı ve kimlik sağlıyor. Örgü ustaları için iplik eğiriyor, keçeleştirilmiş yünlü ürünler üretiyor ve koyun yağından mum ve sabun yapıyorlar. Bu tür geçimlik uygulamalar topluluğun refahı için hayati önem taşımakta ve yerel düzeyde yoksulluğa karşı önemli bir savunma oluşturmaktadır. Bu durum, yerel tarım uygulamaları ve doğal kaynak yönetim sistemleri gibi diğer pek çok uygulama için de geçerlidir.

Somut olmayan kültürel miras, yoksul ve kırılgan olanlar da dahil olmak üzere, geniş bir yelpazedeki insan ve bireyler için gelir ve insana yakışır iş yaratabilir. Örneğin geleneksel zanaatkârlık, aksi takdirde ekonomik sistemin sınırlarında kalacak olan gruplar, topluluklar ve bireyler için genellikle nakit veya takas gelirinin ana kaynağıdır. Sadece zanaatkârlar ve aileleri için değil, aynı zamanda zanaat ürünlerinin taşınması ve satılması ya da hammaddelerin toplanması veya üretilmesinde yer alan kişiler için de gelir yaratır. Bu faaliyetler, genellikle aile ve topluluk çerçevesinde yürütüldükleri, işyerinde güvenlik ve aidiyet duygusu sağladıkları için insana yakışır iş yaratır; topluluğun kimliğiyle yakından bağlantılı oldukları için onurlu işler olarak görülürler. Sahne sanatları, festival etkinlikleri ve somut olmayan kültürel mirasın diğer ifadeleri de kadınlar ve gençler dahil olmak üzere topluluk üyelerini ekonomik kalkınmaya geniş ölçüde dahil eder.

Somut olmayan kültürel miras, yaşayan bir miras olarak, kalkınma için önemli bir yenilik kaynağı olabilir. Topluluklar ve gruplar değişim karşısında sürekli olarak yenilik yaparlar. Somut olmayan kültürel miras, yerel ve küresel düzeyde dönüştürücü kalkınmayı mümkün kılacak stratejik bir kaynaktır. Yeni malzemeler eski ihtiyaçlara cevap verecek şekilde uyarlanabilir, örneğin bazı hammaddeler kıt olduğunda veya mevcut olmadığında, eski beceriler ise yeni zorluklara cevap verir, örneğin zaman içinde test edilmiş kültürel aktarım sistemleri bilgi ve iletişim teknolojilerine uyarlandığında.

Topluluklar somut olmayan kültürel mirasla ilgili turizm faaliyetlerinden de faydalanabilir. Geleneklerin, festival etkinliklerinin, sahne sanatlarının, geleneksel zanaatlarla ilgili becerilerin ve somut olmayan kültürel mirasın diğer alanlarının çeşitliliğinin keşfedilmesi, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde turist çekmek için güçlü bir kaldıraçtır. Bu turistik faaliyetler, yaşayan mirasa ve ilgili insanlara karşı etik ve sorumluluk ilkelerine saygı gösterilmesi koşuluyla, toplumda gurur duygusunu beslerken gelir yaratabilir ve istihdam yaratılmasını teşvik edebilir. Aslında turizm, mirasa saygılı olmadığında bu mirası riske atabilir; örneğin aşırı ticari faaliyetler mirasın toplum için anlamını ve amacını değiştirdiğinde durum böyledir. Bu nedenle, ister Devletler ister kamu veya özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilsin, turizmle ilgili faaliyetlerin somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ve ilgili kişilerin haklarına, özlemlerine ve isteklerine gereken saygıyı göstermesi esastır. Söz konusu kişiler, kendi miraslarıyla ilgili her türlü turizmin ana yararlanıcıları olarak kalmalı ve bu mirasın yönetiminde öncü bir rol oynamalıdır. Etik ve ICH-duyarlı turizm, turistlerin kendileri de dahil olmak üzere turizm faaliyetlerine katılanların davranışlarına rehberlik ederek bu miras üzerindeki olası olumsuz etkilerden kaçınmalıdır (https://ich.unesco.org/en/kit#8).

Broşürün son bölümü olan Barış ve Güvelik başlığında ise;

Barış ve güvenlik - çatışma, ayrımcılık ve her türlü şiddetten uzak olmak da dâhil olmak üzere - sürdürülebilir kalkınmanın ön koşuludur. Bu zorunlulukların yerine getirilmesi için insan haklarına saygı, etkili adalet sistemleri, kapsayıcı siyasi süreçler ve uygun çatışma önleme ve çözme sistemleri gerekmektedir. Barış ve güvenlik aynı zamanda yerel halkın doğal kaynaklara adil erişim ve kontrolünün yanı sıra herhangi bir ayrımcılık veya dışlama olmaksızın arazi kullanım ve haklarının güvence altına alınmasına da bağlıdır. Somut olmayan

kültürel mirasın çeşitli uygulamaları, temsilleri ve ifadelerinin özünde barış yapma ve barışı inşa etme vardır ve diyalog ve karşılıklı anlayışı teşvik eder. Koruma faaliyetlerinin kendisi de barışın inşasına katkıda bulunabilir. Somut olmayan kültürel miras ve bu tür koruma faaliyetleri, toplulukların, Devletlerin ve tüm kalkınma aktörlerinin kapsayıcı katılım, barışçıl birlikte yaşama, anlaşmazlıkların önlenmesi veya çözümü ve sürdürülebilir güvenlik ve barış inşasına yönelik kültürel açıdan uygun yollar izlemelerine olanak tanır.

Somut olmayan kültürel miras uygulamalarının pek çoğunun özünde barışın teşvik edilmesi yatmaktadır. Soundiata Keita tarafından 1236 yılında kurumsallaştırılan Mali Manden Şartı (Mali İmparatorluğu'nun anayasası) buna bir örnektir. Dünyanın ilk insan hakları sözleşmelerinden biri olan bu sözleşme, çeşitlilik içinde toplumsal barış, insanın dokunulmazlığı, razzia yoluyla köleliğin kaldırılması, ifade ve ticaret özgürlüğü gibi değerleri savunmaktadır. Oluşturulduğu günden bu yana sürekli olarak sözlü olarak aktarılan Şart'ın sözleri ve onunla bağlantılı ritüeller Malinke halkı tarafından el üstünde tutulmaktadır. Şartı bir hukuk kaynağı ve sevgi, barış ve kardeşlik mesajı olarak gören geleneksel yetkililer başta olmak üzere yerel ve ulusal yetkililer tarafından Mali'nin Kangaba köyünde tarihi toplantının yıllık anma törenleri düzenlenmektedir. Dünyanın dört bir yanında, çok sayıda somut olmayan kültürel miras ifadesi barış değerlerini teşvik etmek ve korumak için çalışmaktadır.

Somut olmayan kültürel miras anlaşmazlıkların önlenmesine veya çözülmesine yardımcı olabilir. Diyalog, çatışma çözümü ve uzlaşmaya yönelik yerel sosyal uygulamalar, dünyanın dört bir yanındaki toplumlarda belirleyici bir rol oynamaktadır. Belirli sosyal ve çevresel bağlamlara yanıt vermek, ortak alanlara ve doğal kaynaklara erişimi düzenlemeye yardımcı olmak ve insanların bir arada barış içinde yaşamasını sağlamak için yüzyıllar boyunca oluşturulan bu tür sistemler gayri resmi veya son derece ayrıntılı olabilir. Örneğin, İspanya'nın yarı kurak Murcia ve Valencia bölgelerindeki çiftçiler, bu bölgelerin meşhur sebze, meyve ve çiçeklerini yetiştirmek için gerekli olan suyun dağıtımı ve sulama sistemlerinin yönetimi konusundaki anlaşmazlıkları çözmek için ortak mahkemelere başvurmaktadır. Murcia Ovası Akil Adamlar Konseyi ve Valensiya Ovası Su Mahkemesi her Perşembe günü toplanarak adil ve akıllıca olduğu bilinen ve diğer sivil mahkemelerin yasal geçerliliğine sahip kararlar almaktadır. Mahkemenin üyeleri, demokratik olarak seçilen ya da kura ile belirlenen çiftçilerden oluşmakta ve tarım, sulama ve yerel gelenekler konusundaki bilgilerine dayanarak birbirleriyle rekabet halindeki iddiaları karara bağlamaktadırlar. Bu tür somut olmayan kültürel miras niteliğindeki sosyal uygulamaların devamlılığı, toplumların çatışmaları önleyerek ve ilgili kişiler tarafından kabul gören kapsayıcı bir şekilde çözerek barış ve güvenliği koruma kapasitelerinin merkezinde yer almaktadır.

Somut olmayan kültürel miras barış ve güvenliğin yeniden tesis edilmesine katkıda bulunabilir. Örneğin barış ve uzlaşma ritüelleri, bireyler, aileler veya topluluklar olsun, iki taraf arasında barışı yeniden tesis edecek sosyal güce sahiptir. Barış ritüelleri, şiddetsizlik taahhüdünü iletmek ve ilişkileri dönüştürmek için sembolik olarak kullanılabilir. İnsanların birbirleriyle ilişki

kurmalarına yardımcı olurlar ve yanlış anlama, rekabet, nefret ve şiddetin ötesine geçmelerini sağlarlar.

Somut olmayan kültürel mirasın korunması aynı zamanda kalıcı barış ve güvenlik için de bir araçtır. Kapsayıcı olduklarında, somut olmayan kültürel mirasla ilgili koruma faaliyetleri, yerli halklar, göçmenler, mülteciler, farklı yaş ve cinsiyetten insanlar, engelliler ve marjinal grupların üyeleri de dahil olmak üzere toplulukları, grupları ve bireyleri bir araya getirmek için güçlü bir kaldıraçtır. Somut olmayan mirasın korunması faaliyetleri, demokratik yönetişime ve insan haklarına saygıya katkıları sayesinde, köklü ortak değerlerin paylaşılması ve aktarılması, kolektif kimlik duygusunun ve özgüvenin güçlendirilmesi, yaratıcı ve ekonomik kalkınma için yeni fırsatlar yaratılması gibi barış ve güvenlik faktörlerinin ortaya çıkmasını teşvik eder. Çatışma sonrası durumlarda koruma faaliyetleri aynı zamanda farklı tarafları bir yeniden inşa ve ortak hafızayı paylaşma projesi etrafında bir araya getirir; kültürlerarası diyalog yoluyla uzlaşmayı ve yaşayan mirasın uygulanması etrafında kültürel çeşitliliğe saygıyı teşvik eder ve böylece bir toplumda barış ve güvenliği yeniden tesis etmenin etkili ve sürdürülebilir bir yolunu oluşturur ifadeleri ile broşür son bulmaktadır (https://ich.unesco.org/en/kit#8).

UNESCO'nun yayınlamış olduğu "Sentetik Broşür" somut olmayan kültürel mirasın korunmasının sürdürülebilir kalkınmaya direkt olarak katkı sağlayacağını ve kültürün korunmasının sadece toplumsal bir gelişime değil aynı zamanda evrensel bir gelişime de katkısını örneklerle ortaya koymaktadır. Metin olarak somut olmayan kültürel mirasın korunması ve bunun sürdürülebilir kalkınmaya etkisi çok boyutlu bir şekilde anlatılsa da bu kitapçığın taraf devletler tarafından ne kadar önemsendiği ya da işlerlik kazandırıldığı sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin başarılı ya da başarısız olmasında önemli rol oynayacaktır.

UNESCO'nun bir başka çalışması da Kapasite Geliştirme Programı'nın 8. Ünitesinde "Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Kalkınma" başlığıdır. Burada sunum somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisine dair sunumlar ve örnek olayla yer almaktadır. Bunlardan biri "Jandiala Guru'daki Thathera'lar arasında geleneksel pirinç ve bakır kap yapımı sanatı, Pencap, Hindistan"dır (https://ich.unesco.org/en/capacity-building-materials). Örnek çalışmada geleneksel bilginin kalkınmadaki rolü anlatılmaktadır.

UNESCO somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiye dikkat çekmek için sanal sergi düzenlemiştir. UNESCO'nun ifadeleriyle sergi hakkında şu bilgilere yer verilmektedir:

> Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına ilişkin 2003 Sözleşmesinin onuncu yıldönümünü kutlamak amacıyla düzenlenen sergi, yaşayan mirasın sürdürülebilir kalkınmada oynadığı rolü göstermektedir Dünyanın farklı yerlerinden (Brezilya, Mısır, Estonya, Kenya, Samoa ve İspanya) örnekler, somut olmayan kültürel mirasın sağlık, gıda güvenliği, sosyal uyum ve diğer kalkınma hedeflerine nasıl katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır.
>
> Brezilya'nın Pernambuco Eyaletindeki Frevo karnavalının heyecanı, Recife'nin farklı topluluklarının nasıl uyum içinde bir arada yaşayabildiğini ve paylaştıkları somut olmayan mirasın uyumlu bir toplumu nasıl desteklediğini göstermektedir. Pandanus yapraklarını güzel ve kullanışlı paspas ve çantalara dönüştüren Samoalıların çevresel sürdürülebilirliğe saygı konusunda bize öğretecekleri çok şey var. Sergi aynı zamanda somut olmayan mirasın su gibi kıt doğal kaynakları yönetmek ve İspanya'daki Murcia ve Valencia sulayıcı mahkemelerinde olduğu gibi komşular arasında ortaya çıkabilecek farklılıklara arabuluculuk etmek için önemli sosyal kurumları içerdiğini de hatırlatıyor.
>
> Bu serginin ardındaki ruh, UNESCO'nun kültürün sürdürülebilirliğin temel bir sağlayıcısı, bir anlam ve enerji kaynağı, bir yaratıcılık ve yenilik kaynağı ve zorlukları ele almak ve uygun çözümler bulmak için bir kaynak olarak görülmesi gerektiğine olan inancıdır (https://ich.unesco.org/en/ich-for-sustainable-development-a-virtual-exhibition-2013-00693).

UNESCO somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkini güçlendirilmesi gerektiğini ve kültürün kalkınmanın ruhu ve kaynağı olduğunu çalışmalarında ifade etmektedir. Sanal serginin ardındaki ruhu yine kültür-kalkınma ekseni etrafında düşünmüş ve yansıtmıştır. UNESCO sitesinde sergi sekmesinin açılmaması ise bu konu hakkında çalışma yapacak araştırmacılara serginin yapıldığı haricinde başka bir bilgi alamamasına neden olmaktadır.

UNESCO son olarak somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi anlatan 33 vaka çalışması da paylaşmıştır.

İspanya Ubede'ye ait olan Escuela Taller' (Eğitim Okulu) ve geleneksel işçilik alanındandır. UNESCO'nun örnek vaka çalışması olarak sunduğu Eğitim Okulu'nun içeriği;

> İspanya'nın Úbeda kentindeki Escuela Taller veya Eğitim Okulu, yerel işgücü piyasasında geleneksel zanaatkârlık kullanılarak miras yapı ve peyzaj becerileri konusunda giderek artan eksikliğin giderilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Bu model, geleneksel yapı becerilerinin eksikliğinin yaygın olduğu diğer yerlerde de tekrarlanabilmesi için bir temel oluşturmaktadır ve bu durum kültürel mirasın devam eden onarımı ve yenilenmesi açısından potansiyel olarak ciddi sonuçlar doğurmaktadır.
>
> Escuela Taller'de, miras binaların rehabilitasyonu ve korunmasıyla ilgili bir dizi el becerisi konusunda uzmanlık eğitimi verilmektedir. Program sadece gençlere

mesleki nitelikler kazandırmayı ve onları işgücü piyasasına başarılı bir şekilde entegre etmeyi değil, aynı zamanda geleneksel el sanatları becerilerinin ve mesleklerinin aktarımını sürdürmeyi de amaçlamaktadır. Bunu yaparken, eğitim okulu gençlerin istihdamı için fırsatlar yaratmakta ve tarihi binaların ve kamusal alanların restorasyon kalitesini artırmaktadır.

Daha da önemlisi, Escuela Taller, pratik beceriler eğitiminin miras eğitimiyle ilişkilendirildiği öğretim tekniklerini teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin somut ve somut olmayan mirasın değeri konusunda farkındalıklarını ve takdirlerini artırmaktadır. Okul, hem mirasa hem de gençliğe yapılan yatırımlardan elde edilen kişisel ve toplumsal faydaları ortaya koymaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00009).

Eğitim Okulu'nun sürdürülebilir kalkınma ile ilişkili olduğu maddeler ise;

Úbeda eğitim okulu, kaliteli eğitim sağlamaya yönelik SKA 4'ün gerçekleştirilmesine katkıda bulunurken aynı zamanda somut olmayan kültürel mirası eğitim programının içeriğine entegre etmektedir. Program, sürdürülebilir insani kalkınmanın önemli unsurları olarak insanların ve toplulukların kültürel fırsatlarını ve kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan İspanya'nın Kültür ve Kalkınma Stratejisinin daha geniş şemsiyesi altında yer almaktadır ve bu nedenle herkes için insana yakışır iş aracı olarak SKA 8'e katkıda bulunmaktadır. Okulun stratejisinin bir parçası da somut ve somut olmayan miras için miras koruma becerilerinin, restorasyonun, korumanın ve geliştirmenin desteklenmesini ve bu çok sektörlü çabaların sürdürülebilir kalkınmaya yapabileceği katkının teşvik edilmesini içermekte, böylece kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik ederken ve dirençli altyapı inşa ederken yeniliği teşvik eden SKA 9'a da katkıda bulunmaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00009).

İlgili örnek vaka çalışmasının sonunda ise;

ICH'ye ilişkin örgün eğitim programlarının planlanması ve sunulmasında toplumun aktif katılımı hangi yollarla sağlanabilir? Müfredata hangi becerilerin/zanaatların dahil edileceğine kim karar veriyor ve dahil etmenin temeli nedir?

Koruma, ICH'yi güçlendirirken aynı zamanda ICH'nin taşıyıcıları üzerindeki seri üretim tehlikesini nasıl dengeleyebilir?

Popüler hale geldikçe ICH'nin aşırı ticarileştirilmesi ve bağlamdan çıkarılması burada bir sorun teşkil eder mi ve eğer öyleyse, paydaşlar buna nasıl karşı çıkabilir? şeklinde sorular sorulmaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00009).

Örnek çalışma, somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınmanın hangi maddeleri ile ilişkili olduğu açısından önemlidir. Buna her örnek vakanın sonunda yöneltilen soruların cevabının kimler tarafından verileceği ve verilmişse bu cevapların ne olduğu açıklanmamıştır.

Bir diğer çalışma; sözlü gelenekler ve ifadeler, ritüeller, şölenler ile ilgili Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Tayland'da Baci Su Kwan Töreni'dir. Örnek vaka çalışmasının içeriği;

> Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti (PDR) ve kuzeydoğu Tayland'da uygulanan Baci Su Kwan, birliği çağırmak ve birey ile toplumun uyumunu yeniden sağlamak için yapılan bir törendir. 'Ruhu çağırmak' olarak tercüme edilen Baci Su Kwan, evlilik, nikah ve çocuk doğumu gibi önemli geçiş törenlerinin yanı sıra bir hastalık sırasında veya bir kaza sonrasında fiziksel ve duygusal iyileşmeyi desteklemek için düzenlenir. Ritüel, topluluk üyeleri tarafından hazırlanan, sevgi ve uzun ömrü simgeleyen muz yaprakları ve çiçeklerle süslenmiş yiyecek ve diğer öğelerden oluşan bir sunu tepsisi etrafında şekillenir. Topluluktaki saygın bir yaşlı - genellikle eski bir keşiş - Budist ilahiler ve mantralar okuyarak tanrıları ve ruhları bireyin veya topluluğun ruhunun iyileşmesine yardımcı olmaya çağırır. Barış, sağlık ve topluluk dayanışmasını simgeleyen beyaz iplik tüm katılımcıların sağ bileklerine bağlanır ve ritüelin ardından ortak bir yemek yenir (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00034).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

> Baci Su Kwan töreni toplumlarda barışın tesis edilmesinde hem onarıcı hem de yapıcı bir role sahiptir. Hastalık veya duygusal zorluklarla karşılaşan bir birey için Baci töreni düzenlemek, bireyin sağlığına kavuşması ve topluma yeniden entegre olması için toplumdan destek almanın bir yoludur. Önemli geçiş törenleri için düzenlenen Baci törenleri, kolektif kimlik duygusunu ve bir bütün olarak toplumun refahı için uyumun değerini pekiştirir. Ritüel, bir sonraki tezde tartışılacağı üzere, çatışmaların çözümü için de hayati önem taşımaktadır. Daha genel anlamda tören, barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesine adanmış Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 16'yı yansıtıyor (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00034) ifadeleri ile açıklama yapılmıştır.

Bir diğer çalışma Çin'e aittir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar, geleneksel işçilik alanında "Ahşap Çerçeveli Yapılar İçin Çin Geleneksel Mimari İşçiliği" adındadır. İçeriği;

> Çin mimari kültürünün ayırt edici bir sembolü olan ahşap çerçeveli yapılar Çin'in her yerinde bulunur. Ahşap bileşenler zıvana bağlantılarıyla esnek, depreme dayanıklı bir şekilde birleştirilir ve önceden üretilmiş bileşenlerin bir araya getirilmesiyle şantiyede hızlı bir şekilde kurulabilen güçlü çerçeveler oluşturulur. Zanaatkarlık aynı zamanda dekoratif ahşap işleri, kiremit çatı kaplama, taş işçiliği, dekoratif resim ve ustalardan çıraklara sözlü ve uygulamalı eğitim yoluyla aktarılan diğer sanatları da içerir. Günümüzde ağırlıklı olarak geleneksel tarzdaki yapıların inşasında ve eski ahşap çerçeveli binaların restorasyonunda kullanılmaktadır. Ahşap çerçeveli yapılara yönelik Çin geleneksel mimari işçiliği, bir bilgelik ve işçilik mirasını bünyesinde barındırır ve geleneksel Çin toplumundaki doğa ve kişilerarası ilişkilere dair miras alınan

anlayışı yansıtır. Bu yapı tarzı, hem nesillerdir bu tür mekanlarda yaşayan insanlar hem de bu yapı tarzını sürdüren marangozlar ve zanaatkarlar için Çin kimliğinin merkezi bir görsel bileşeni haline geldi. Bu unsur 2009 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne yazılmıştır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00024) şeklindedir.

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Ahşap çerçeveli yapılara yönelik Çin geleneksel mimari işçiliği, günümüzde esas olarak geleneksel tarzdaki yapıların inşasında ve antik ahşap çerçeveli binaların restorasyonunda uygulanmaktadır. Bununla birlikte, ilgili teknikler giderek deprem mühendisliğinin (sismik etkilere dayanacak yapıların inşa edilmesi ve bakımının yapılması bilimi) bir parçası haline gelmiştir. Ahşap binalar aynı zamanda şehirleri daha sürdürülebilir hale getirmek, inşaatlarında daha az karbon emisyonu gerektirmek ve iyi depreme dayanıklılık özelliklerine sahip olmak için potansiyel bir çözüm olarak giderek daha fazla tanınmaktadır. Bunlar, sürdürülebilir sanayileşmenin yenilikçi bir biçimi olarak dayanıklı altyapı inşa etmeye yönelik Gündem 2030'un Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 9'unu genel olarak yansıtıyor. SDG 11 şehirleri kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmaya yöneliktir (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00024) şeklindedir.

Bir diğer örnek vaka çalışması Sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, sosyal uygulamalar, insanlığın eski bilimsel ve tıbbi bilgileri alanıyla ilişkilendirilen "Hint Yogası"dır. İçeriği;

Yoga, zihin ve bedeni birleştirmeyi ve uygulayıcılarına ruhsal esenlik ve fiziksel sağlık sağlamayı amaçlayan eski bir Hint uygulamasıdır. Nefes alma teknikleri, meditasyon, pozlar ve ilahiler yoluyla, yoga uygulayıcıları acıyı hafifletebilir ve bir özgürleşme durumuna veya Moksha'ya ulaşabilirler. Daha iyi esneklikten kas tonusunun iyileştirilmesine, daha iyi nefes almaya ve kan basıncını ve kolesterolü düşürmeye kadar yoga yapmanın iyi belgelenmiş faydaları vardır.

Kutsal yazılar Yoga'nın tarihini MÖ 2700'e kadar uzanan Saraswati Vadisi uygarlığına kadar izler. Geleneksel olarak yoga gurularından öğrencilerine aktarılan yoga, bugün inziva yerleri, üniversiteler, okullar, toplum merkezleri ve sosyal medya aracılığıyla aktarılarak Hindistan'daki ve dünyadaki milyonlarca insanın sağlığını ve refahını destekliyor.

Hint Yogası, 2016 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne dahil edildi (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00006).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Yoganın, uygulayıcılarının zihinsel ve fiziksel sağlığını iyileştirmeye yönelik zamanla test edilmiş kapasitesi, sağlıklı yaşamlar sağlamaya ve herkes için her yaşta refahı teşvik etmeye odaklanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 3'e büyük bir katkıyı temsil ediyor . Aslında yoganın Hindistan'dan dünya çapındaki ülkelere yayılması, yaş, cinsiyet, sınıf veya din ne olursa olsun tüm insanlar için potansiyel bir sağlık iyileştirmesi anlamına geliyor. Üstelik 2015 yılında Birleşmiş Milletler 21 Haziran'ı Uluslararası Yoga Günü ilan etti. Sağlık

açısından pek çok faydasının yanı sıra yoganın küresel popülaritesi, barışçıl ve kapsayıcı toplumlarla ilgili Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 16'ya da katkıda bulunuyor (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00006).

Bir diğer örnek vaka çalışması, sözlü gelenekler ve ifadeler, sosyal uygulamalar, festivaller, geleneksel zanaatkarlık alanından "Vanuatu'da Yerli Mimarlık ve Yapı Bilgisi"dir. İçeriği;

Nakamaller, Vanuatu'daki Şefler ve diğer topluluk liderleri için geleneksel buluşma yerleridir ve geleneksel mahkeme oturumları ve törenlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynarlar . Kelimenin gerçek anlamıyla nakamal 'erkeklerin evi' anlamına gelir ve farklı bölmeleri rütbe veya statü bakımından ana ayrımları simgeleyen oldukça uzun bir yapıdır. Nakamal genellikle bir köydeki en önemli yapıdır ve bugün daha geniş toplumsal faaliyetlere alan sağlamaktadır. Bu topluluk faaliyetleri, toplumsal bilginin aktarımının çoğunu içerir; yani nakamaller toplumun en önemli somut olmayan kültürel mirasının çoğunun hem ifadesi hem de forumudur. Genellikle geleneksel inşaat teknikleri kullanılarak yerel yapı malzemelerinden inşa edilir. Tasarımları nedeniyle (çatı genellikle zemin seviyesine ulaşır), şiddetli rüzgarlara ve siklonik koşullara dayanabilirler ve siklonik rüzgarlara karşı gelişmiş koruma sağlarlar (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00026).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Nakamaller, Vanuatu'daki Şefler ve diğer toplum liderleri için geleneksel buluşma yerleridir ve Vanuatu'daki kastom (gelenek/kültür) konusunda önemli bir rol oynarlar. Nakamal geleneksel olarak köydeki en önemli yapıdır ve kastom yönetimi, kastom mahkemesi ve diğer kastom törenlerinin işlevlerini barındırır. Barışı ve birliği korumak için herhangi bir köy toplumunun değerli bir çekirdeğini oluşturur ve bu nedenle insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmede SDG 11'in yanı sıra barışı, adaleti ve güçlü kurumları teşvik eden SDG 16'yı yansıtmaya hizmet eder. Aynı zamanda sorumlu tüketim ve üretime ilişkin SDG 12'yi de yansıtıyor. İnşaatında yerel olarak bulunan malzemelerin sürdürülebilir kullanımı sayesinde, yerel bilginin afete hazırlık ve hafifletme konusunda oynayabileceği önemli rol, özellikle 2004 Hint Okyanusu tsunamisinden bu yana uzmanlar tarafından giderek daha fazla kabul edilmektedir. Bu, diğer şeylerin yanı sıra, iklimle ilgili tehlikelere ve doğal afetlere karşı dayanıklılığı ve uyum kapasitesini güçlendirmeyi amaçlayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 13'te de yansıtılmaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00026).

Bir diğer örnek vaka çalışması doğa ve evrene ilişkin uygulamalar alanından "Cava Pekarangan Ev Bahçe Sistemi"dir. İçeriği;

Pekarangan ev bahçesi, Endonezya'nın Java kırsalında yaygın olarak uygulanan geleneksel bir ürün yetiştirme sistemidir. Hane halkının çevresindeki arazide veya birkaç hanenin paylaştığı ortak alanlardaki yıllık ve çok yıllık mahsulleri birleştirir. Hem ev için kalıcı bir gölge kaynağı sağlayan bir mesken, hem de tüm yıl boyunca bir yiyecek kaynağı olarak hizmet eder. İnsan, bitki, hayvan, toprak ve su arasındaki etkileşimi içeren ekolojik bir sistemdir. Bu nedenle pekarangan

sistemiyle ilgili ekolojik bilginin nesiller arası aktarımı sistemin başarısı için çok önemlidir. Psikolojik olarak doğal afetler ve ekonomik istikrarsızlık durumlarında koruma ve güvence görevi görür.

Ev bahçeleri, çeşitli katmanlar veya bitki katları ile yönelimleri açısından dikeydir. En alt katlarda nişastalı gıda bitkileri, sebzeler ve tatlı patates, kırmızı biber ve manyok gibi baharatlar yer alırken, üst katlarda papaya, muz ve Hindistan cevizi gibi meyve ağaçları yer alıyor. Ev bahçelerinde ayrıca şifalı bitkiler, ticari ürünler ve inşaat ve yakacak odun için diğer ağaçlar da bulunmaktadır. Ayrıca sistem, çiftlik hayvanları, kuşlar, sincaplar, yarasalar, misk kedileri ve böcekler de dahil olmak üzere hayvanları da içeriyor. Pekarangan ev bahçesi Batı Java'da ortaya çıktı ve 18. yüzyılda adanın geri kalanına yayıldı. Bugün Java'daki arazi kullanımının yüzde 20'sini oluşturuyor (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00004).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Pekarangan ev bahçesi sistemi, ekolojik biyolojik çeşitliliği ve karbon stokunu korurken, gıda güvenliği ve ek gelir sağlıyor . Tüm yıl boyunca ekim yapıldığı için hanelere düzenli gıda ve besin tedariği sağlanıyor ve fazla mahsulün satışı ekonomik güvenlik sağlıyor. Bu nedenle ev bahçesi sistemi , gıda güvenliği ve gelişmiş beslenmeyi sağlamayı ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmeyi amaçlayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 2 ile yakından bağlantılıdır . Büyük bir ürün ve çiftlik stoğu çeşitliliğine sahip arazinin tüm yıl boyunca en iyi şekilde kullanılmasını sağlamaya yönelik uygulamanın istikrarı ve sürdürülebilirliği, sorumlu tüketim ve üretime ilişkin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 12'ye katkıda bulunmaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00004).

Bir diğer çalışma sözlü gelenek ve anlatımlar, toplumsal uygulamalar, doğaya ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar alanında “Mergui Takımadalarındaki Moken Geleneksel Bilgisi”dir. İçeriği;

Mokenler, güney Tayland ve Myanmar kıyıları açıklarında, Andaman Denizi'ndeki Mergui Takımadaları'nda yaşayan, sayıları 2.000-3.000 arasında değişen bir Avustronezyalı halktır. Deniz kökenli, yarı göçebe bir halk olan Moken, geleneksel olarak kabang adı verilen ahşap teknelerde yaşıyor ve geçimleri için sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarına güveniyordu. Mayıs ayından ekim ayına kadar muson yağmurları sırasında adaların doğu kıyılarındaki geçici tepedeki evlere yerleşirler.

Moken, Aralık 2004'te yüz binlerce kişinin ölümüne ve 14 ülkenin kıyı bölgelerini harap eden tsunaminin ardından dünya çapında daha iyi tanındı. Okyanus habitatına ilişkin yerli bilgilerinden ve geçmiş tsunamilerle ilgili sözlü anlatımlardan yararlanan Moken'lerin çoğu, daha yüksek karalara kaçmak için yaklaşan tsunamiyi zamanında tahmin edebildi (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00025).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Moken binlerce yıldır okyanusta sürdürülebilir bir şekilde yaşıyor ve benzersiz beceriler ve bilgiler geliştiriyor. Örneğin, oksijen tankları olmadan 20 metreden fazla derinliğe serbest dalış yapabiliyor, baloncuk üfleyerek balık çekebiliyor ve el yapımı mızraklarla avlanabiliyorlar. Geleneksel olarak Mokenler, hayatta kalmak için ihtiyaç duydukları şeyleri yalnızca okyanustan ve karadan alıyorlardı ve çok az mülkle göçebe bir şekilde yaşıyorlardı. Bu yaşam tarzı , sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarını sağlamayı amaçlayan SDG 12'yi ve okyanusların ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına ilişkin SDG 14'ü yansıtmaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00025).

Bir diğer vaka çalışması geleneksel işçilik alanında "Olinalá Lakeware Meksika"dır. İçeriği ise;

Olinalá lake ürünleri İspanyol öncesi kökenlidir ve Meksika'nın Guerrero eyaletindeki en önemli zanaatkar geleneklerinden biri olarak kabul edilir.

Meksika'nın yerli bir ağaç türü olan (Bursera linanoe) linalóe'nin ahşabı kullanılarak meyve veya ekmek sepetleri, mücevher kutuları, kalemler ve mobilyalar gibi çeşitli nesneler elle üretilip süsleniyor. Bu nesnelerin işlenmesi zaman alır ve geleneksel olarak kireç taşı, toprak, doğal boyalar ve yağlar (örneğin chia) gibi doğal unsurlar kullanılarak gerçekleştirilir.

Olinalá Lakeware eşyalarının zanaatkar üretimi uluslararası alanda tanınmaktadır. En yetenekli zanaatkârlardan bazıları, Meksika Halk Sanatının Büyük Ustaları gibi ödüller ve takdirler aldı (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00015).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Şu anda lake el sanatlarının ticarileştirilmesi yaklaşık 10.000 Olinalá ailesine, yani toplam nüfusun yaklaşık yüzde 70 ila 80'ine gelir sağlıyor. Dolayısıyla bu gelenek, bu nüfus için hem geleneksel ürünlerin satışından hem de ilgili yerel turizmden elde edilen ana gelir kaynağını temsil etmekte ve somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcılarına nasıl ekonomik faydalar sağlayabileceğinin açık bir örneğini sunmaktadır. 2014 yılından bu yana tüm pazarlama süreci, bu el sanatının üretiminde kullanılan ana hammadde olan linalóe ağacının yönetim ve koruma stratejisine dayanmaktadır. Linalóe'nin yeniden dikilmesiyleYerel üretimi sürdürmek için ağaçların kullanılmasıyla nüfus, daha sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine olan ihtiyacın giderek daha fazla farkına varmaya başladı. Dolayısıyla bu örnek, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, istihdamı ve herkes için insana yakışır işi teşvik etmeye yönelik Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 8'i ve sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini sağlamaya yönelik Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 12'yi ortaya koymaktadır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00015).

Bir diğer örnek vaka çalışması sözlü gelenek ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şenlikler, doğaya ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar alanından "Etiyopya'daki Gada Sistemi"dir. İçeriği;

Gada , Etiyopya'daki Oromo halkının kullandığı geleneksel bir yönetim sistemidir. Topluluğun siyasi, ekonomik, sosyal ve dini faaliyetlerini düzenler ve çatışma çözümü, tazminat ve kadın haklarının korunması gibi konularla ilgilenir. Aynı zamanda ahlaki davranışın güçlendirilmesi ve sosyal uyumun inşa edilmesi için bir mekanizma görevi görür. Toplantılar ve törenler Gada'nın sembolü sayılan çınar ağacının altında yapılır . Gada sistemi hakkındaki bilgiler evde ve okulda çocuklara aktarılır. Gada , biri yönetici sınıf olarak görev yapan beş sınıfa ayrılmıştır. Abba GadaEgemen sınıfın seçilmiş başkanı meclise başkanlık eder. İktidardaki sınıfla birlikte, anlaşmazlıkların çözümü ve sosyal düzenin korunması da dahil olmak üzere topluluğun yerel işlerinin günlük yönetiminden sorumludur (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00005).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ise;

Gada sisteminde her sınıf bir dizi nottan geçerek sisteme kayda değer bir devamlılık kazandırır. Sistem, Oromo'nun çatışmanın mümkün olduğu kadar önlenmesi gerektiğine olan inancını yansıtıyor. Böyle bir olayın yaşanması durumunda, olayın tırmanmaması için her şey yapılmalı ve çatışmanın yönetilmesi için tüm kurumlar birlikte çalışmalıdır. Bu somut olmayan kültürel mirasın korunması, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 16 uyarınca barış ve adaletin, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 11 uyarınca güvenli, kapsayıcı toplumların desteklenmesini sağlayacaktır .

Ayrıca Gada sistemi içindeki siinqee sopası sembolik olarak kadınlara kaynaklar üzerinde kontrol sağlar, dayanışmayı teşvik eder, erkekleri haklarını ihlal etmekten caydırır ve cinsiyet eşitliğini destekler. Bir kadın, haklarını korumak için düğün gününde bu özel sopayı alır. Gada sistemi böylece cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesine yönelik Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 5'e de katkıda bulunuyor (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00005).

Bir diğer örnek vaka çalışması Sözlü gelenekler ve anlatımlar, sahne sanatları, ritüeller, festivaller, geleneksel işçilik alanından “Letonya'daki Turaida Müzesi Koruma Alanı”dır. İçeriği ise;

Letonya'daki Turaida Müze Rezervi, somut olmayan kültürel mirasın korunması alanında 35 yılı aşkın süredir faaliyet göstermektedir. Diğer girişimlerin yanı sıra, müze rezervi sürekli olarak Letonya folklorunu ve geleneksel kültürünü teşvik ediyor, Letonya kutlamaları, özellikle yaz gündönümünü düzenliyor ve Letonya geleneklerini, geleneklerini ve ritüellerini ve eski el sanatlarındaki becerileri teşvik ediyor. Aynı zamanda uluslararası folklor festivali 'Baltica'nın etkinliklerine de ev sahipliği yapmaktadır ve 'Halk Şarkısı Parkı - Halk Şarkısı Tepesi ve Halk Şarkısı Bahçesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca müze, acıklı efsanelerde anlatılan Letonyalı kız 'Turaida'nın Gülü' Maija'nın asırlık efsanesini de anıyor. Çiçekler her zaman onun anıt mezarını kaplar ve sevginin yenilmez gücünün bir işareti olarak hizmet eder.

Rezerv, somut olmayan kültürel miras için arşiv görevi görüyor ve yakın zamanda ortaya çıkan bir gelenek olan, tarihsel olarak turizm için kullanılan ve belediyenin turizm sembolü haline gelen tahta çubukların yerel işçiliği ile ilgili arşiv materyallerini barındırıyor. Bunlar günümüzde hala üretilip satılmaktadır.

Rezerv aynı zamanda demircilikle ilgili etkinlikler de düzenlemektedir; bu sayede bir demirci, ziyaretçilere demirhanenin etrafını gezdirir, ziyaretçileri eski ve günümüz araçlarıyla tanıştırır, demirci sanatının sırlarını anlatır ve dövme becerilerini gösterir (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00017).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilişksi ise;

Turaida Müze Rezervi, Letonya'daki somut olmayan kültürel mirasın ticari olarak kötüye kullanılmasından kaçınmaya ve turizmi sürdürülebilir bir şekilde yönetmeye özen göstermektedir. Halk şarkılarının, efsanelerin, becerilerin ve zanaatların anlam ve amacının ilgili topluluk açısından çarpıtılmaması için ticari çıkarlar, kamu yönetimi ve kültürel uygulayıcılar arasında bir denge bulmak için özel çaba gösterilmektedir. Hükümetler, özel sektör ve sivil toplum arasındaki ortaklıkların geliştirilmesine ilişkin SDG 17'ye ve yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesine ilişkin SDG 4'e ve kapsayıcı ve dayanıklı bir şehir ve topluluğun teşvik edilmesi için kültürün kullanılmasına ilişkin SDG 11'e genel olarak yanıt vermektedir (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00017).

Bu bölümde son olarak yer verilecek vaka çalışması “Dünya Yerli Oyunları ve Etnik Gruplar Arası Diyalog”dur. Açıklaması ise;

Geleneksel sporlar ve oyunlar, toplum üyeleri ve farklı Yerli halklar arasında barış içinde bir arada yaşama ve sağlıklı ilişkiler kurma için bir araç sağlar. Bu, örneğin bir Yerli köyünden diğerine düzenlenen, entegrasyonu ve karşılıklılığı destekleyen, etnik gruplar arası diyaloğa katkıda bulunan ve barışı teşvik eden birçok atletizm yarışmasında geçerlidir. Oyunlar genellikle geleneksel ritüeller ve kutlamalarla yakından bağlantılıdır ve aynı zamanda yerli dünya görüşlerini, efsaneleri ve tarihleri de yansıtır. Bu anlamda geleneksel oyunlar BES'in tezahürleri olarak değerlendirilebilir.

Dünya Yerli Oyunları, yerli halkların ve yerli halkların kültürel miraslarını korumanın bir yolu olarak uyguladığı geleneksel oyunlara değer vermeyi amaçlayan bir etkinliktir. Üstelik oyunlar, farklı halkların geleneklerini, geleneklerini ve değerlerini kutlamanın bir yolu olarak bir araya getirmeyi amaçlıyor. Son olarak oyunlar, yerli olmayan nüfus arasında, yerli kültürlerin geniş çeşitliliği konusunda farkındalık yaratmayı amaçlıyor. Geleneksel yerli oyunlar bu nedenle yalnızca ICH'nin tezahürleri değil, aynı zamanda farklı insanlar arasındaki diyaloğun teşvik edilmesinde, deneyimlerin ve kültürel değerlerin paylaşılması için alanlar yaratmada önemli unsurları temsil eder.

Oyunlardaki yerli oyunlardan biri de Brezilya'da oynanan ve hiara veya kafa futbolu olarak da adlandırılan geleneksel bir spor olan Xikunahati'dir . Futbolun

geleneksel bir çeşidi olan bu oyun, topu patlatmak ve her zaman yerden yüksekte tutmak için temel saldırı silahı olarak kafanın kullanıldığı dört ayak üzerinde oynanır. Mangabeira özsuyundan yapılmış bir topla oynanan oyun, ilk hasat, gençlerin kabul törenleri gibi özel anları veya törenleri kutlamanın yanı sıra köyler arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için de oynanır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00028).

Sürdürülebilir kalkınma işe ilişkisi ise;

Dünya Yerli Oyunları, geleneklerini, geleneklerini ve değerlerini kutlamanın bir yolu olarak farklı halkları bir araya getirerek ve yerli olmayan nüfus arasında yerli kültürlerin geniş çeşitliliği konusunda farkındalık yaratarak, farklı halklar arasındaki anlayışı ve diyaloğu teşvik ederek Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 16'ya katkıda bulunur. Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesine adanmıştır (https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00028).

UNESCO yukarıda bir kısmı verilen vaka çalışmalarını sitesinde paylaşmaktadır. UNESCO'nun paylaşmış olduğu vaka çalışmaları örnekleri 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi listelerinden biri olan Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı'nı andırmaktadır. Vaka çalışmaları, somut olmayan kültürel mirasın hangi alanını kapsadığını, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin hangi maddeleri ile ilişkili olduğunu da açıklamaktadır. Örnek vaka çalışmasının sonunda ise sorular sorulmaktadır. Bu soruların cevabına ise ulaşılamamaktadır. Bununla ilgili herhangi bir yayın da yapmamaktadır. Örnek gösterilen vaka çalışmaları kültür ve kalkınma arasındaki bağın anlaşılması açısından önemli olmakla birlikte özellikle UNESCO'nun bu çalışmalara benzer örnekleri taraf devletlerden istemesi gerekmektedir. Bu şekilde vaka çalışmalarının sayısı tarafımca tespit edilen 2020 yılından itibaren aynı kalmayacak ve sayısı artacaktır. Sonuç olarak kalkınmada taraf devletlerin yaptığı çalışmalar kalkınmaya olumlu bir yapı kazandıracaktır.

3.3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

UNESCO kurulduğu andan itibaren kültür koruma yaklaşımları gerçekleştirmiştir. 1954, 1970, 1972 Sözleşmeleri UNESCO'nun kültüre ve kültürel varlıklara bakışının ilk örnekleridir. Bu sözleşmelerde kültürel varlıkların tanımı insanın yarattıkları ya da doğanın yarattıkları somut eserlerdir. UNESCO'nun kültürel varlıklara bakış açısı ve kültürel varlıkları koruma yöntemi ve sürdürülebilirliği statik

olarak gerçekleşmiştir. Bu bakımdan UNESCO'nun kültür ve kültürel varlıklar 1972 yılına kadar ilkel bir bakış açısının ürünüdür.

1973'te kültürün sadece somut eserler olmadığı tartışmalarının devamında 1989 Tavsiye Kararının çıkması ve devamında insanın kültürün merkezinde olduğu düşüncesi 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve 2005 yılında Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu sözleşmelerle kültür ve kültürel varlık tanımları gelişerek bugünkü halini almıştır. Sözleşmelerin merkezinde insanın bilgi, deneyim ve becerilerinin olmasının yanı sıra koruma yöntemi olarak yaşayarak, yaşatarak, yeniden canlandırarak koruma yöntemi benimsenmiştir. Bu sözleşmeler UNESCO'nun kültüre ve kültürel varlıklara bakış açısını değiştirmiş 1954, 1970, 1972 sözleşmelerinin aksine sadece insan ve doğanın yarattıklarını değil, 2003 ve 2005 sözleşmelerinde insan ve toplumları korumayı hedeflemiştir. Bu dönem UNESCO'nun gelişme dönemine işaret etmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2000-2015 Binyıl Kalkınma Hedefleri başarısız olmuş ve 2015-2030 Sürdürülerebilir Kalkınma Hedefleri meydana getirilmiştir. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin başarısızlığı ekonomik, sosyal ve çevresel olumsuzluklar neticesinde olduğu belirtilse de UNESCO tarafından söylenen kültürün kalkınmanın sağlayıcısı olduğu hesaba katılmamıştır. Özellikle 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin kültürel boyutuna dikkat çeken UNESCO, yaptığı örnek çalışmalarla kültürün korunmasının kalkınmayı beraberinde getireceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Temsili Listesi'ne kabul edilecek unsurların sürdürülebilir kalkınmayla ilişkisini sorgulamaktadır. Buna göre Temsili Listeye aday olacak unsurun sürdürülebilir kalkınmaya etkisi istenmektedir. UNESCO'nun kültüre ve kültürel varlıklara bakış açısı ilkel dönemden, gelişme dönemine; kültürün sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini sorguladığı dönem ise kapsayıcı dönemine işaret etmektedir. UNESCO önce 1954, 1970, 1972 Sözleşmeleri ile insanın ve doğanın yarattıklarının korunması, 2003, 2005 sözleşmeleri ile toplumun korunmasına son olarak 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile evreni korumayı hedeflemiştir.

UNESCO 2014 Türkiye'de gerçekleştirilen toplantıda sonra 2016 yılında somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisini

kurmuş ve bununla ilgili çalışmalar başlatmıştır. Çalışmalarının en kapsamlı hâli ise 2003 Sözleşmesi'ne aday olacak unsurların sürdürülebilir kalkınmaya katkısının istenmesi olmuştur.

Tezin bu bölümünde 2016-2022 yılları arasında aday dosyaların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisinin kurulup kurulmadığı incelenecektir.

2016-2022 yılları arasında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne kaydettirilmek üzere 300 aday dosya sunulmuştur. Burada aday dosyaların kabulüne değil sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğine ve UNESCO Genel Kurul Kararları'na nasıl yansıdığına bakılacaktır.

2016 yılında sunulan aday dosyaların Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin belirlediği; sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları alanlara göre seçilecektir.

Sözlü gelenekler ve anlatımlar başlığı altında 2016 yılında sadece Vietnam Practices related to the Viet beliefs in the Mother Goddesses of Three Realms (10.b.37) dosyasını sunmuştur. Unsur sözlü gelenekler ve toplumsal uygulamalar, şölenler ve ritüeller başlığını kapsamaktadır. UNESCO aday dosyada sürdürülebilir kalkınma için "Unsurun mevcut uluslararası insan hakları belgeleriyle veya topluluklar, gruplar ve bireyler arasındaki karşılıklı saygı gerekliliğiyle veya sürdürülebilir kalkınmayla uyumlu olmayan herhangi bir kısmı var mı?" (10.b.37) sorusunu yöneltmektedir. Cevap ise;

> Üç Diyarın Ana Tanrıçalarına olan inançlar herkese açıktır: yaşı, mesleği veya dini ne olursa olsun herkes bu inançları uygulayabilir. Vietnam halkı, Ana Tanrıçalara ve yerel ruhlara ibadet etmenin yanı sıra, Vietnam'daki etnik azınlıkların, Taoizm ve Budizm'in manevi ve kültürel inançlarına da saygı duyar ve bunları kabul eder. Ana Tanrıça panteonunda dağlar ve ormanlar diyarına ait Ana Tanrıçalar, Mandarinler, Hanımlar ve Kızlar bulunur ve Vietnam'ın dağlık bölgeleri Mung, Tay, Nung ve Dao gibi etnik azınlık gruplarına ev sahipliği yapar. Genç Hanım ve Dokuzuncu Hanım gibi Damsel ruhlarının kostümleri ve Dağlar ve Ormanlar Diyarına ait ruhlar için icra edilen Xa melodilerinin müzikal özellikleri etnik azınlık gruplarının halk kültüründen etkilenmektedir (Vietnam'ın kuzey dağlık bölgelerinde) (10.b.37).

UNESCO'nun adaylık dosyasında istediği bir diğer cevap ise;

Bu bölüm, mevcut haliyle unsurun tüm önemli özelliklerini ele almalıdır.

Komite aşağıdakileri belirlemek için yeterli bilgi almalıdır:

a. Unsurun "uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi, beceriler - ve bunlarla ilişkili araçlar, nesneler, eserler ve kültürel alanlar -" arasında yer aldığı;

b. "toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin [bunu] kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul etmeleri";

c. 'nesilden nesile aktarılıyor olması, [ve] topluluklar ve gruplar tarafından çevrelerine, doğayla etkileşimlerine ve tarihlerine yanıt olarak sürekli yeniden yaratılıyor olması';

d. ilgili topluluk ve gruplara 'bir kimlik ve süreklilik duygusu' sağlaması; ve

e. 'mevcut uluslararası insan hakları belgelerinin yanı sıra topluluklar, gruplar ve bireyler arasında karşılıklı saygı ve sürdürülebilir kalkınma gereklilikleri' ile uyumsuz olmaması.

Aşırı teknik açıklamalardan kaçınılmalı ve başvuran Devletler, bu bölümün söz konusu unsuru, bu konuda önceden bilgisi veya doğrudan deneyimi olmayan okuyuculara açıklaması gerektiğini akılda tutmalıdır. Adaylık dosyalarında unsurun tarihçesine, kökenine veya antikliğine ayrıntılı olarak değinilmesine gerek yoktur (10.b.37).

Vietnam'ın cevabı ise;

Ana Tanrıçalara olan inançlar, göksel alem, su alemi ve dağlar ve ormanlar alemi olmak üzere üç alemin ana ruhlarına tapınmaya odaklanır. 16. yüzyıldan bu yana Tanrıça İnançları, sosyal yaşam ve halkın bilinci üzerinde derin bir etkiye sahip olan ruhani ve kültürel bir faaliyete dönüşmüştür. Takipçiler Ana Tanrıça Lieu Hanh'ın yanı sıra tarihi veya efsanevi kahramanlar olan diğer ruhlara da tapmaktadır. Efsanelere göre Lieu Hanh yeryüzüne inmiş, insan olarak yaşamış ve Budist bir rahibe olmuş bir peridir. Kendisine "Dünyanın Anası" ve Viet'in dört ölümsüzünden biri olarak tapılır.

Tapınaklarda günlük ibadet tapınak koruyucuları tarafından organize edilir. İnançların başlıca uygulamaları arasında ruh çağırma ritüelleri ve geleneksel festivaller yer almakta olup bunlardan en dikkat çekeni Nam DİnH vilayetindeki Kim Thai komününde düzenlenen Phu Günü festivalidir. Festival üçüncü ayın üçüncü gününden onuncu gününe kadar sürmekte ve ritüeller, halk gösterileri, Budist kutsal kitabının geçit töreni ve bir "kelime düzenlemesi" içermektedir. Vietler, kostümler, chau van şarkıları ve ruh sahibi olma ritüellerinde dans ve festivallerde halk performansı gibi halk kültürü ifadeleri aracılığıyla tarih, kültürel miras, toplumsal cinsiyet rolleri ve etnik kültürel kimlikler hakkındaki görüşlerini ifade etmektedir. İnançların gücü ve anlamı, ruhani talepleri ve günlük arzuları karşılama ve sağlık, iş ve ticarette iyi talih elde etmelerine yardımcı olma yeteneklerinde yatmaktadır (10.b.37).

Yukarıda örneği verilmiş aday dosyanın UNESCO tarafından sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkisi sorgulanmaktadır. Diğer dosyalar için de bu sorular sorulmakta ve ülkeler Vietnam'ın olduğu gibi öncelikle unsurunu açıklamakta ve sürdürülebilir kalkınma ile unsurun uyumunu sorgulayan soruya da "uyumludur"

cevabını vermektedir. Vietnam unsurunun Genel Kurul Kararı'nın açıklandığı dosyada ise UNESCO unsurun açıklaması kısmına teşekkür etmekte ve adaylığını onaylamaktadır. Buna karşılık kararın açıklandığı dosyada UNESCO unsurun sürdürülebilir kalkınma ilişkisine analitik bir yaklaşım sergilemekten ziyade bu konuya değinmemektedir. Adaylık dosyalarında sadece yukarıda sorulan iki soruya cevap aranmaktadır. Bunun yanı sıra UNESCO örnek vakalarda olduğu gibi hangi unsurun hangi sürdürülebilir kalkınma hedeflerine denk geldiğini sorgulamamaktadır. Bu yönüyle aday dosyaların tek tek ele alınmasından ziyade dosyaların Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin hangilerine karşılık geldiği açıklanacaktır.

2016-2022 yılları arasında sunulan aday dosyaların direkt olarak sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumu olan dosyalara yer verilecektir.

Afganistan - Azerbaycan - Hindistan - İran (İslam Cumhuriyeti) - Irak - Kazakistan - Kırgızistan - Özbekistan - Pakistan - Tacikistan - Türkmenistan – Türkiye tarafından sunulan Nevruz dosyası (10.b.1), somut olmayan kültürel mirasın toplumsal uygulama, ritüel ve şölen başlığına girmektedir. Bu uygulama SDG 10, SDG 16 ve SDG 17 hedeflerine uygundur.

Azerbaycan - İran (İslam Cumhuriyeti) - Kazakistan - Kırgızistan – Türkiye Bazlama yapma ve paylaşma kültürü: Lavaş, Katyrma, Jupka, Yufka (10.b.2) tarafından sunulan aday dosyası SDG 1, SDG2, SDG 12 ve SDG 15 hedeflerine uygundur. Bu dosyada bazlama, ekmek ya da yufka yapımı kültürü kadınların imece usulü ile yaptıkları bir gelenektir, herkes birbirinin ekmeğini yapar ve eşit dağıtılır, artan ekmekler ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Bu yönüyle bu kültüre sahip olunan yerlerde ekmek yapımı kültürü devam ettiği sürece SDG 1 ve SDG 2 hedeflerinde başarıya ulaşılacaktır.

Bangladeş'in Mangal Shobhajatra (10.b.3) unsuru maske yapımı ile ilgilidir. Bu unsurun açıklaması;

> Mangal Shobhajatra, Bangladeş'teki Dakka Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri ve öğretmenleri tarafından Pahela Baishakh'ı (Yeni Yıl Günü) kutlamak için halka açık olarak düzenlenen bir festivaldir. 14 Nisan'da gerçekleşen Mangal Shobhajatra geleneği, 1989 yılında askeri yönetim altında yaşamaktan bıkan öğrencilerin toplumdaki insanlara daha iyi bir gelecek için umut vermek istemesiyle başladı. Üniversite öğretim üyeleri festivalden bir ay önce birlikte çalışarak maskeler (kötü güçleri kovduğu ve ilerlemeye izin verdiği

söylenen) ve yüzen maskeler üretiyorlar. Festival için yapılan eserlerden en az biri kötülüğü, diğeri cesaret ve gücü, üçüncüsü ise barışı temsil edecek. Bangladeş halk mirasına ilişkin tablolar gibi, o gün satılacak ürünler de finansman kaynağı olarak üretiliyor. Mangal Shobhajatra festivali, Bangladeş halkının halk mirasından duyduğu gururu, aynı zamanda kötü güçlere karşı savaşma güçlerini ve cesaretlerini, hakikati ve adaleti savunmalarını simgeliyor. Aynı zamanda kast, inanç, din, cinsiyet veya yaştan bağımsız olarak insanları birleştiren dayanışmayı ve demokrasi için ortak değeri temsil eder. Bilgi ve beceriler topluluk içindeki öğrenciler ve öğretmenler tarafından aktarılır (https://ich.unesco.org/en/RL/mangal-shobhajatra-on-pahela-baishakh-01091) şeklindedir ve Unsur SDG 4, SDG 12, SDG 8 ve SDG 16 hedefleri ile uyumludur.

Hindistan'ın Yoga (10.b.17) unsuru UNESCO sürdürülebilir kalkınma örnek vaka çalışmalarında da yer almaktadır. Bu uygulama SDG 3 ve SDG 16 hedefleri ile uyumludur.

Romanya-Moldova Cumhuriyeti'nin sunduğu Geleneksel Duvar Halısı İşçiliği (10.b.26) unsuru doğadan elde edilen malzemelerle yapılmaktadır.

Halılar, yün ipliklerin iç içe geçirilmesiyle dikey veya yatay tezgahlarda yapılırdı. Dokuma için hazırlık adımları, sonraki dokuma kumaşın temeli olan çözgü ve havlama idi. 1850 ile 1950 yılları arasında çözgü olarak kenevir kullanılmış, daha sonra bunun yerini pamuk almıştır. Kromatik kalite ilk olarak bitkisel pigmentler tarafından sağlandı; 1900'den sonra kimyasal boyalar doğal olanların yerini aldı. Yatay dokuma tezgâhlarında dokuma işleminde, havı yerleştirmek için iki el kullanılırken, hav ipliklerini yerleştirmek için bacaklar çözgü gruplarını ayıran küreklere basıyordu. Dikey tezgâhlarda, yün iplikler çözgülerin arasına girer, "taraklar", "çatallar", "bızlar" ile "dövülürdü". Dokuma teknikleri Romanya ve Moldova Cumhuriyeti'nde aynıdır: sıkı toplama (iplik iplik) ve karamani ("yarıklar", "yarıklar", "oturmalar ve başlamalar"); Romanya'da ayrıca eğri toplama da vardır (Olt ülkesi). Bu teknikler geleneksel süsleme sistemlerinin (18.-19. yüzyıllar) temelini oluşturmaktadır ve günümüzde de başlangıçtaki rollerini korumaktadırlar. Dekoratif motifler sıklıkla "parmakla" seçilir ve dokuma sürecinde ortaya çıkarak renkleri farklılaştırır ve kompozisyonu şekillendirir. Moldova Cumhuriyeti'nin orta ve kuzey bölgelerinde, duvar halıları daha yoğun bir kumaş elde etmek amacıyla dikey tezgahlarda dokunmuştur; güneyde ise yatay tezgahlar kullanılmıştır, dolayısıyla yoğunluk daha düşüktür. Romanya'da böyle bir ayrım yoktur. Üniter sanatsal işçilik, aynı süsleme repertuarına yönelik stilistik yaklaşım tarafından verilmektedir. Geometrik motifler en eskileridir, çeşitli kompozisyonlarda yeniden bir araya getirilmişlerdir ve tekrarlama, değişim ve kromatik ritme dayanırlar (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-00891) böylelikle unsur SDG 8, SDG12 ve SD6 16 hedeflerine uygundur.

Türkiye Geleneksel Çini İşçiliği (10.b.34) aday unsuru usta-çırak ilişkisi ile aktarılan ve kent mimarisinde de kullanılan bir gelenektir. Böylelikle hem SDG 4, SDG 8, SDG 11 ve SDG 12 hedeflerine uymaktadır.

Bosna Hersek Konjik ahşap oymacılığı (11.b.6);

Bu unsur Konjic kasabası sakinlerini, özellikle de geleneksel üretim tekniklerini kullanarak mobilya ve diğer el oyması ürünler üreten atölyelerde bu zanaatta ustalaşmış olanları ifade etmektedir. Besim ve Adem Nikšić, Armin Nikšić ve Sejfudin Vila, dört kuşaktır bu zanaatı mükemmelleştiren ve aile tarafından işletilen üç atölyenin sahipleridir. Bu unsur aynı zamanda Konjic bölgesinde ikamet eden ve Konjic ahşap oymacılığının simgesi olan teknik ve motifleri kullanarak daha küçük dekoratif el oyması objeler üretmeye devam eden aileler ve bireylerle de ilgilidir. Ağaç oymacılığıyla doğrudan ilgisi olmayan bölge sakinleri de kendilerini bu unsurla özdeşleştirmekte, bunu kimliklerinin bir parçası ve doğal çevreleriyle, özellikle de bu bölgede bolca bulunan değerli sert ağaçlarla uyum içinde bir yaşamın sembolü olarak kabul etmektedir. Ayrıca, Konjic ahşap oymacıları tarafından üretilen aile yadigârı mobilya ve ev dekorasyonu, Bosna Hersek'in geneline ait kültürel bir işaret haline gelmiştir (https://ich.unesco.org/en/11b-representative-list-00939) unsur bu yönüyle SDG 8 ve SDG 12 hedeflerine uymaktadır.

Endonezya Pinisi Güney Sülawesi'de tekne yapımı (11.b.13) unsuru;

"Kelime anlamıyla ünlü 'Sulawesi yelkenlisi'nin arma ve yelkenlerine atıfta bulunan 'Pinisi', hem Endonezya hem de uluslararası kamuoyu için Takımadalar'ın yerli yelkenli teknesinin özeti haline gelmiştir. Bu tür gemilerin inşası ve kullanımı, insanoğlunun Pasifik ve Hint Okyanusları'nın geniş alanlarında göç etmesini sağlayan ayaklı teknelerden Malay Takımadaları'na ilk giren Avrupalıların karşılaştığı devasa gemilere kadar çok çeşitli sofistike su taşıtlarını ortaya çıkaran binlerce yıllık Avustronezya ('Malayo-Polinezya') tekne yapımı ve navigasyon geleneğinde yer almaktadır (https://ich.unesco.org/en/11b-representative-list-00939) unsur bu bakımdan SDG 12 ve SDG 14'E uyumludur.

Malawi Mutfak Geleneği (11.b.23) unsuru;

Orta Bölgedeki Chewa, Ngoni ve Senga toplulukları, Kuzey Bölgedeki Sukwa, Mambwe, Namwanga, Ndali, Nyakyusa, Ngonde, Ngoni, Tumbuka ve Tonga toplulukları ve Malavi'nin Güney Bölgesindeki Yao, Lhomwe, Sena ve Mang'anja toplulukları. Genel olarak Malavi Cumhuriyeti'nin Kuzey ucundaki Chitipa Bölgesi'nden Güney ucundaki Nsanje Bölgesi'ne ve Doğu ucundaki Likoma Adası'ndan Batı ucundaki Mchinji Bölgesi'ne kadar tüm Malavililer Nsima'ya güvenmekte ve yemektedir. Malavi'nin hem şehirlerinde hem de köylerinde özellikle kadınlar Nsima'yı günlük mutfak geleneğinin bir parçası olarak hazırlamış ve hazırlamaya devam etmektedir. Kuzey Bölgesi'ndeki topluluklar arasında Bughali veya Sima gibi farklı isimlerle bilinirken, Orta Bölge topluluklarında Nsima olarak adlandırılmakta, Güney Bölgesi topluluklarında ise Nchima, Ethima veya Nsima gibi farklı isimlerle bilinmektedir (https://ich.unesco.org/en/11b-representative-list-00939) unsur SDG 1,2,3 ve 12 hedeflerine uygundur.

Kuzey Makedonya – Türkiye Bahar kutlaması, Hıdrellez (11b.33) unsuru;

Makedonya Cumhuriyeti: Makedonya Cumhuriyeti'nin Güneydoğu kesiminde Valandovo, Radoviş, Ştip ve Strumica şehirlerinde ve Makedonya

Cumhuriyeti'nin batı kesiminde kentsel ve kırsal bölgelerde yaşayan Türk toplulukları: Gorna Zhupa, Debar, Gostivar, Tetovo ve Prilep Bahar Kutlamalarını kutlamaktadır: Hıdrellez. Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti Üsküp'e bağlı Şutka Belediyesi'nde ve ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan Roman nüfusu bu unsuru kutlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti: Unsur, batıda yer alan iller gibi tüm bölgelerdeki birçok ilde kutlanmaktadır: Edirne, İstanbul, Bilecik, Denizli, İzmir, Afyon, Çanakkale, Kırklareli, Kocaeli, Tekirdağ, Uşak, Sakarya; kuzey: Giresun, Gümüşhane, Karabük, Kastamonu, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak, Bartın; güney: Antalya, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş; doğu: Mardin, Muş, Tunceli, Elazığ ve merkez: Karaman, Kırıkkale, Sivas, Çorum, Yozgat, Konya.

Kutlamalar Müslüman ve Hıristiyan toplulukların katılımıyla evlerde, sokaklarda ve unsurla ilgili kültürel alanlarda (Türkiye'de "Hıdırlık" olarak adlandırılır) gerçekleştirilir (https://ich.unesco.org/en/11b-representative-list-00939) SDG 11, SDG 16, SDG 17 hedeflerine uygundur.

Hırvatistan - Kıbrıs - Fransa - Yunanistan - İtalya - Slovenya - İspanya – İsviçre Kuru taş duvar örme sanatı, bilgisi ve teknikleri (10.b.10) unsuru;

Her bölgenin jeomorfolojisine, kaynakların mevcudiyetine ve işlevsel ihtiyaçlara yakından bağlı olarak, kuru taş yapılar, kentsel alanlarda bilinmemekle birlikte, hem yerleşim alanlarının içinde hem de dışında, çoğu kırsal alana yayılmıştır. Çoğunlukla dik arazilerde, yamaçlarda ve dağ eteklerinde bulunurlar, ancak platolarda, çöküntülerde ve vadilerde de yok değildirler. Kuru taş yapılar hinterland ve kıyı bölgelerinin yanı sıra kıta ve ada bölgelerini de karakterize eder; teslim eden tüm Devletlerde peyzajın hakim bir özelliğini oluştururlar. Çeşitli yapılarda kullanılan taşlar her zaman yerel olarak bulunur.

Bu unsur Kıbrıs, Fransa, Yunanistan ve Slovenya'nın tamamında peyzajın önemli bir özelliğini oluşturmaktadır; ancak Trodos sıradağlarının şarap üreten köylerinde (Kıbrıs), Ege ve İyonya Adaları ile Epirus ve Peloponnese bölgelerinde (Yunanistan) ve Karst ve Istria bölgelerinde (Slovenya) daha yaygındır.

Hırvatistan'da kuru taş, Adriyatik-Dinar kuşağında (Istria, Primorje ve Dalmaçya bölgeleri) güçlü bir şekilde kendini gösterir.

İtalya'da kuru taş yapılar birçok farklı bölgede görülmektedir. Kapsamlı olmayan bir yer listesi Kuzey'i içerir: Lombardia (Valtellina), Piemonte (Val d'Ossola), Liguria (Cinque Terre), Friuli Venezia Giulia (Carso triestino, Carso goriziano), Valle d'Aosta, Trentino Alto Adige ve Veneto (Val Posina, Val d'Astico); ortada: Toscana (Colline del Chianti) ve Lazio (Vallecorsa); Güney'de: Campania (Costiera amalfitana), Sicilya (Monti Iblei, Pantelleria), Calabria (Costa Viola), Puglia (Valle d'Itria) ve Sardunya (Ogliastra).

İspanya'da bu tekniğin örneklerine ülke genelinde, özellikle de Endülüs, Aragon, Asturias, Balear Adaları, Katalonya, Extremadura, Galiçya ve Valensiya Özerk Topluluklarında rastlanmaktadır.

İsviçre'de bu teknik, özellikle Jura Dağları (Kuzey-Batı İsviçre), Alpler (Güney İsviçre) ve ülkenin Güneydoğu kesimi olmak üzere kırsal ve rakım manzaraları üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir.

Bu unsurun dünyanın diğer birçok yerinde ve ülkesinde de uygulandığı ve insanın doğal çevreyle etkileşiminin evrensel bir özelliği olarak nitelendirilebileceği unutulmamalıdır (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01013) SDG 11, SDG 12 hedeflerine uygundur.

Endonezya-Malezya Pantun, Malay Sözlü Geleneği (10.b.16) unsuru;

Endonezya ve Malezya'da Pantun'u uygulayan tüm topluluklar bu forma ve mevcut durumuna derinden bağlı ve ilgilidir; bunlar arasında pemantun, şarkıcılar ve uygulayıcılar, Pantun'a eşlik eden geleneksel müzisyenler, toplumdaki geleneksel figürler ve şefler, çeşitli geleneksel ritüellerde ve törenlerde ve diğer kültürel performanslarda formun destekçileri ve adanmışları, kültürel faaliyetlerde yer alan merkezi ve yerel yönetimler bulunmaktadır. Bu iki halk arasında uzun zamandır tarih ve kültür iç içe geçmiştir.

Endonezya özelinde Pantun Topluluğuna ilişkin şu örnekler verilebilir: Betawi Malayları, Peranakan Çinlileri, Bugiler, Toraja, Manado, Gorontola, Makasar, Toraja, Babar, Ambon, Ternate, Tidore, Minangkabau, Kerinci, Bengkalis, Banjar, Bengkalis, dan Sintang

Malezya'da: Malaylar (yerli halk Orang Asli, Bajau, Ida'an ve Kedayan dahil), Baba Nyonya, Chitty, Portekiz ve Çin Topluluğu (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01013) SDG 16 ve SDG 17 hedeflerine uygundur.

Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti Geleneksel Naga Dokuma Sanatı (10.b.22) unsuru;

Naga motifinin geleneksel dokuma süreci doğrudan ya da dolaylı olarak çok sayıda paydaşı ilgilendirmektedir:

Geleneksel Naga dokuma sanatının uygulayıcıları neredeyse Laos'taki tüm topluluklardan oluşmaktadır: bireyler, aileler, kadın dernekleri, gençlik hareketleri, amatör gruplar, zanaat dernekleri ve diğerleri. Zanaatkârlar dokumacılardan ve yardımcılardan oluşmaktadır. İkincisi, Naga motifli dokuma için hammaddelerin hazırlanmasında yer almaktadır. Dokumacılar arasında bir avuç Usta Dokumacı, uzun deneyimleri, olağanüstü becerileri ve Naga tasarımı konusundaki muazzam bilgileri nedeniyle geleneksel Naga dokuma sanatında kilit rol oynamaktadır.

Bir grup girişimci ve Ulusal El Sanatları Konseyi, Naga motifli dokumacılığın tanıtımında yer almaktadır. Laos'un başkentinde bulunan bu paydaşlar, dokumacılarla olan bağlantılarını showroomları ve tedarik ağları aracılığıyla sürdürmektedir. Lao El Sanatları Derneği ve yabancı uzmanlar ve araştırmacılar da aday gösterilen unsurla ilgilenmektedir (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01013) SDG 5, SDG 8, SDG 10 ve SDG 16 hedeflerine uygundur.

Tunus Sejnane'li Kadınların Çömlekçilik Becerileri (10.b38) unsuru;

Sejnane'li kadınların çömlekçilik becerilerini taşıyan topluluklar, etnik kökenleri ne olursa olsun, bölgenin sosyal dokusunu oluşturan aşiretlerden ve aşiretlerin bölümlerinden gelen ve Sejnane delegasyonu boyunca yaşayan çömlekçilerden oluşmaktadır.

Kadın çömlekçiler, belirli bir topluluk ruhu sağlayan ve harcamaları ve çalışmayı en aza indiren geniş aileye dayalı geleneksel bir şekilde ve ayrıca üretimlerini teşvik etmeyi amaçlayan kooperatifler ve gruplardan oluşan modern bir şekilde örgütlenmiştir.

El yapımı çömlekçilikteki uzmanlıklarıyla tanınan kadınlar Sejnane dışında bile çok sayıda ve iyi bilinmektedir: Jomaa Salmi, Sabiha Ayyari, Jannet Saidani, Dalila Ayyari ve Hadda Bent Touhami Saidani ve diğerleri.

Ayrıca çeşitli yerel, bölgesel ve ulusal hükümetlere bağlı temsilciler ve başta Çevre Koruma Derneği olmak üzere bu unsurun korunmasında aktif rol oynayan dernekler de bulunmaktadır (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01013) SDG 10, SDG 12, SDG 16 hedeflerine uygundur.

Avusturya- Yunanistan – İtalya Yaylacılık, Besi Hayvanlarının Akdeniz Ve Alpler'deki Göç Yolları Boyunca Mevsimlik Olarak Sürülmesi (10.b.2) unsuru;

Unsur, aşağıdaki coğrafi konumlardan toplulukların uygulamalarına odaklanmaktadır: Alp bölgesi (İtalya'nın kuzeyi ve Avusturya); İtalya'nın merkezi ve güneyi; Yunanistan.

Alp Bölgesi'nde yaylacılık, İtalya'nın Lombardia Bölgesi'nde ve Ötztaler Alpen/Alpi Venoste'de (Orta Alpler'de bir dağ silsilesi) çobanlar tarafından uygulanmaktadır. Burada İtalya'da Val Senales/Schnalstal vadisi ve Val Passiria/Passeier vadisinden başlayan geleneksel bir yolculuk vardır: insanlar ve hayvanlar Timmelsjoch/Passo Rombo (2494m), Hochjoch (2885m) ve Niederjoch (3017m) dağ geçitlerinden Avusturya'daki Ötztal vadisinde kendilerine tahsis edilen yazlık otlaklara götürülür.

Orta ve Güney İtalya'da bu element Lazio, Abruzzo, Molise, Campania, Apulia, Basilicata ve Sardunya bölgelerinde mevcuttur. Bu unsur, özellikle tarihi merkezi 2016'daki son depremle tahrip olan Amatrice ve Ceccano (Lazio); Aversa degli Abruzzi ve Pescocostanzo (Abruzzo); Frosolone (Molise); San Marco in Lamis, San Giovanni Rotondo ve Monte Sant'Angelo (Apulia); Rivello (Basilicata); Lacedonia ve Zungoli'de (Campania) bulunan topluluklar için kilit rol oynamaktadır.

Yunanistan anakarasında göç eden keçi ve koyun sürüleri her yerde bulunabilir. Ayrıca, başta Girit ve Eubœa olmak üzere Sakız, Nakşa, Taşoz gibi büyük ve orta ölçekli adalarda da görülmektedirler. Göçebe hayvancılığın odak noktası, bugüne kadar taşıyıcıların çoğunun ikamet ettiği Teselya Bölgesi'nde kalmıştır. Yaylacılık Orta Yunanistan ve Mora Bölgelerinde de yaygındır.

Bununla birlikte yaylacılık dünya çapında yaygındır ve tüm kıtalarda çeşitli topluluklar tarafından geliştirilmiştir. Genellikle dağlık bölgelerde ve marjinalleşmiş ve/veya ekolojik olarak dengesiz alanlarda bulunur (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01098) SDG 3, SDG 12, SDG 15 hedeflerine uygundur.

Hindistan Sowa-Rigpa Şifa Bilgisi veya Şifa Bilimi (10.b.14) unsuru;

Sowa Rigpa terimi 'Şifa Bilgisi' anlamına gelen Bhoti dilinden türetilmiştir. Tüm Trans-Himalaya bölgesinde zenginleştirilmiş eski bir Hint tıp sistemidir. Günümüzde Sowa-Rigpa Himalaya toplumlarında, özellikle de J&K (Ladakh), Himachal Pradesh (Lahoul & Spiti), Batı Bengal (Darjeeling), Sikkim ve Arunachal Pradesh ve Hindistan'ın diğer bölgelerinde daha popülerdir. Sowa Rigpa, Hindistan Hükümeti tarafından geleneksel tıp sistemi olarak resmen tanınmakta ve desteklenmektedir. Budizm'in yayılmasıyla birlikte Sowa-Rigpa diğer komşu ülkelere de yayılmıştır. Sowa-Rigpa metinlerinin birçoğunun (yaklaşık %75'inden fazlası) Ayurveda'nın en ünlü eserlerinden biri olan "Ashtanga Hridya "dan şu veya bu şekilde alınmış olması nedeniyle Hindistan'ın Ayurveda felsefesi/ilkeleri ile daha yakın veya benzer olduğu düşünülebilir. Ayurveda'da (Hint kökenli) kullanılan Triphala, Ashok, Ashwagandha, Guggulu, Haridra gibi birçok ilaç (%75'ten fazlası) Sowa-Rigpa Tıp Sisteminde de tedavi amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Temel tıp metni "rGyud-bZi" (Chatush Tantra - Sanskrit dilinde Sowa-Rigpa'nın temel prensiplerini içeren bir ders kitabı) 8. ve 12. yüzyıllar arasında Bhoti diline çevrilmiş ve Yuthok Yontan Gombo ve Trans Himalaya bölgesinin diğer alimleri tarafından sosyo-iklimsel koşullara göre değiştirilmiştir. Sowa-Rigpa'nın temel ilkeleri Jung-wa-nga (Pancha mahabutha), Nespa-sum (Tridosha), Luszung-dun (Sapta dhatu) ve Sowa-Rigpa ve Ayurveda'da ortak olan yapılması ve yapılmaması gerekenler, Diyet kuralları, Nabız muayenesi vb. üzerine kuruludur ve Hindistan ile yakınlığını açıkça göstermektedir (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01098) SDG 3 hedefine uymaktadır.

Türkmenistan Geleneksel Türkmen Halı Sanatı Geleneği (10.b.39) unsuru;

Geleneksel Türkmen halıları ve halı ürünleri, her biri ayrı ayrı beş ana Türkmen boyundan (tekke, yomut, ersary, saryk ve salor) birine ait karakteristik renkli desenlerle süslenmiş yoğun dokulu, farklı boyutlarda dörtgen şekilli, süsleme sanatının el dokuması yünlü tekstil ürünleridir. Tasarımları net çizgisel geometrik süslemelerden (noktalar, çizgiler ve figürler) desenler oluşturur. Türkmen halılarının kompozisyon kararı karakteristik özelliklere sahiptir: sekizgen formlarda ana desenlere ("jeller") sahip merkezi alan, desenleri merkezi alandan farklı olan bordürlerle sınırlıdır.

Kuşak ve merkez süsleme kompozisyonlarının kombinasyonu ile temsil edilen desenlerin tekrarının değişimi. Bir halı dokuyucusunu çevreleyen gerçeklik (yerel flora, fauna ve çevre), halı tasarımlarını oluşturan ipliklerin, resimlerin ve renklerin bir kombinasyonunda yansıtılmıştır.

Türkmen halıları yatay veya dikey tezgahlarda, çoğunlukla farklı renklerde yün iplikler kullanılarak üretilir. Dokuyucular, halının düğümlerini çift atkılı çift düğüm veya çift atkılı bir buçuk düğüm olarak her iki düğüm tipine de uygulayarak bağlarlar.

Halılar hem zemin kaplaması hem de duvar dekorasyonu işlevi görür ve Türkmen halkının günlük estetik ihtiyaçlarını karşılamak için mobilya yerine geçer. Bir çocuğun doğumu, düğün törenleri, dua ve yas ritüelleri için dokunan özel halılar da vardır.

Çuvallar (çuvallar), khorjunlar (heybeler), torbalar (çantalar) gibi halı ürünleri giyim, çeşitli ev eşyalarının taşınması ve develerin, atların, göçebe çadırlarının, düğün alaylarının vb. süslenmesi için kullanılır (https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01098) SDG 10, SDG 12 hedeflerine uygundur.

Singapur Hawker Kültürü, Çok Kültürlü Kentsel Bağlamda Toplu Yemek Yeme ve Mutfak Uygulamaları (8.b.6) unsuru;

Hawker kültürü Singapur'da günlük yaşamın kalbinde yer alır. İnsanlar, yemekler ve mekânla ilgilidir. İşportacılar, işporta merkezlerinde yemek yiyen ve kaynaşan çeşitli yaşlardan, cinsiyetlerden, etnik kökenlerden, dinlerden ve sosyal geçmişlerden gelen insanlar için çeşitli yiyecekler ("işporta yemekleri") hazırlar.

Sokak yemeği kültüründen evrilen işportacılar ve işporta merkezleri, çok kültürlü bir şehir devleti olarak Singapur'un işaretleri haline gelmiştir. Singapur'un bağımsızlığını kazandığı yıllarda, işportacılar ve yerel topluluklar, hükümetin de desteğiyle bir araya gelerek işporta merkezlerini geliştirmiş, işportacılar için istikrarlı geçim kaynakları ve halk için uygun fiyatlı yemekler sağlamıştır. Bugün Singapur'un dört bir yanındaki işporta merkezleri, yerleşim, eğlence ve çalışma bölgelerindeki farklı toplulukların ihtiyaçlarına hizmet etmeye devam ediyor.

İşporta kültürü, nesiller boyunca aktarılan mutfak uygulamalarına sahip olan işportacılar tarafından ortaya konmaktadır. Rojak (geleneksel salata) gibi işporta yemekleri, Singapur'un başta Çin, Malay ve Hint olmak üzere diğer kültürlerden oluşan çok kültürlü yapısını yansıtmaktadır. İşportacılar bu kültürlerin birleşiminden ilham alarak yemekleri yerel tatlara ve bağlama göre uyarlamakta ve nesiller boyunca yaşayan bir mirası yansıtmaktadır.

Hawker merkezleri, farklı geçmişlerden gelen insanların bir araya geldiği ve kahvaltı, öğle ve akşam yemeklerinde yemek yeme deneyimini paylaştığı "topluluk yemek odaları" olarak hizmet vermektedir. İşporta tezgahlarında taze hazırlanmış yiyecekler görülebilir ve canlı bir atmosferde yemek yerken çok dilli konuşmalar duyulabilir. Satranç oynama, busking ve art-jamming gibi etkinlikler de gerçekleştirilmektedir. Kentleşme ve sosyo-ekonomik değişimlere rağmen, işporta merkezleri, kimliklerin yeniden teyit edildiği evlerin uzantıları olarak Singapur'daki topluluklar için erişilebilir ve ayrılmaz bir deneyim olmaya devam etmektedir (https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01146) SDG 1, SDG 2, SDG 3, SDG 12, SDG 16 hedeflerine uymaktadır.

Çin- Malezya İnsan Ve Okyanus Arasındaki Sürdürülebilir Bağlantıyı Sürdürmek İçin Ong Chun/Wangchuan/Wangkang Töreni, Ritüelleri ve İlgili Uygulamalar (8.b.22) unsuru;

Afetten korunma ve barışı desteklemeye yönelik ritüelleşmiş uygulamalar olarak Ong Chun Töreni, hem Çin'in Minnan kentinde hem de Malezya'nın Melaka kentinde kıyı bölgeleri boyunca geniş bir alana yayılmıştır. Hem yaygın hem de yerel topluluklar tarafından uygulanmaktadır. Minnan'da çoğunlukla her üç ya da dört yılda bir kuzeydoğu musonu sonbaharda geldiğinde; Melaka'da ise

tercihen artık ay yılının kurak mevsiminde gerçekleştirilir, her ikisi de titizlikle seçilen uğurlu bir günde başlar ve günlerce ya da aylarca sürer.

Bu unsur, kıyı toplulukları arasında Tye Tian Soon Siew Ong Yah olarak kabul edilen Ong Yah'a tapınmaya ilişkin halk inancı ve geleneklerine dayanmaktadır. Yerel halk, Ong Yah'ın Cennet tarafından insanları ve topraklarını felaketlerden korumak için düzenli devriye gezen bir komiser olarak atandığına inanmaktadır. Denizde hayatını kaybedenler, "iyi kardeşler" olarak saygı görür, yalnız ve evsiz gezgin ruhlar haline gelirler. Bu nedenle düzenli aralıklarla Ong Yah'ı karşılama ve ona eşlik etme ritüelleri, karayı ziyaret etmesi ve "iyi kardeşleri" kurtarması için düzenlenir.

Tören, deniz kenarında toplanan insanların Ong Yah'ı tapınaklarda veya klan salonlarında karşılaması ve sunular sunmasıyla başlar. "İyi kardeşleri" çağırmak ve onları azaptan kurtarmak için yakınlardaki tapınakların veya klan salonlarının etrafına kandil direkleri dikilir. Ong Yah'a karada ve ardından denizde devriye gezmesi için eşlik etme zamanı geldiğinde, topluluk üyeleri ya alayı yönlendiren ve iyi hazırlanmış Ong Chun, yani Ong Yah'ın mavnası (ahşap veya kağıttan yapılmış modeller) için yolları temizleyen gösteriler düzenler. "İyi kardeşler" teftiş turu boyunca Ong Chun'a binmek ve kitlelerin ve topraklarının barış ve refahını korumak için tanrı ile ortaklaşa göreve devam etmek üzere toplanırlar. Buna göre, bu unsur topluluk üyeleri tarafından "iyi işler yapmak" olarak kutlanmaktadır.

Çin ve Malezya'daki ilgili topluluklar tarafından ortak bir miras olarak kabul edilen element, insan ve okyanus arasındaki sürdürülebilir bağlantıyı temsil etmektedir. Topluluk bağlarının korunmasında ve sosyal uyumun geliştirilmesinde uzun zamandır önemli bir rol oynamaktadır. Deniz İpek Yolları boyunca uzanan topluluklar arasındaki kültürlerarası diyaloğa tanıklık etmekte ve sürdürülebilir kalkınmaya uygun kültürel yaratıcılığı yansıtmaktadır (https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01146) SDG 14, SDG 16 hedeflerine uymaktadır.

Japonya Ahşap Mimarinin Korunması Ve Aktarılmasına Yönelik Geleneksel Beceriler, Teknikler Ve Bilgiler (8.b.35) unsuru;

Adaylık, Japonya'da ahşap mimarinin korunması ve aktarılması için vazgeçilmez olan 17 geleneksel beceri ve teknikten oluşmaktadır. Bu beceri ve teknikler, bunları nesilden nesile aktaran zanaatkârlar tarafından uygulanmaktadır.

Bu zanaatkârların ahşap ve diğer doğal malzemelere ilişkin sahip oldukları engin bilgi birikimi Japonya'nın doğal çevresinden gelmektedir. Japonya'nın yaklaşık %70'i ormanlıktır. Bu nedenle, ahşap ve doğal malzemeler çok eski zamanlardan beri yaşamlarının bir parçası olmuştur; günlük kullanım için aletler yapmışlar, ahşaptan evler ve diğer yapılar inşa etmişlerdir. Japonya'nın büyük bir kısmı sıcak ve nemli bir iklime sahip olduğu için inşa edildikleri andan itibaren çürümeye başlayan bu ahşap yapıları restore etmek için de bilgi edinmişlerdir. Bu çevresel koşullar altında, sadece yeni yapılar inşa etme teknikleri değil, aynı zamanda mevcut yapıları restore etme teknikleri de ahşap yapılarla yaşamda çok önemli bir rol oynamıştır. Hasarlı kısımların her birkaç yılda veya on yılda bir

onarılması gerekir. Bu beceri ve teknikler sadece ince el işçiliği değil, aynı zamanda konservasyon ve restorasyon için gerekli hammaddeler hakkında bilgi sahibi olmayı da gerektirir.

Bu geleneksel beceri ve tekniklerle korunmuş ve yeniden yaratılmış birçok tarihi ahşap yapı, günümüz Japonları için kültürel semboller sağlamaya devam etmektedir. Örneğin, dünyanın ayakta kalan en eski ahşap yapısı olan Horyu-ji tapınağı (7. yüzyılın başlarında inşa edilmiştir) halen birçok kişi tarafından ziyaret edilmektedir. İç kısımları da dahil olmak üzere bu tür ahşap kültür mirası, Japon halkının kültürel ve manevi temeli olmuştur (https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01146) SDG 4, SDG 11, SDG 15 hedeflerine uymaktadır.

İtalya'da Trüf Mantarı Avcılığı ve Çıkarılması, Geleneksel Bilgi Ve Uygulama (8.b.18) unsuru;

"İtalya'da trüf mantarı avcılığı ve çıkarımı", yüzyıllardır sözlü olarak aktarılan, İtalyan trüf mantarı bölgelerinde ortaya çıkan ve bugün hala tüm taşıyıcı ve uygulayıcı grupların, "Tartufai "lerin kırsal yaşamını karakterize eden bir dizi bilgi ve uygulamadır.

Hem doğal orman, tepe ve nehir ekosistemlerinin yönetimi hem de köpek-trüf mantarı avcısı ilişkisiyle ilgili çok çeşitli beceri ve bilgileri (iklim, çevre, bitki örtüsü, zemin morfolojisi hakkında) içerirler.

Bu beceriler, önce "Avlanma" (Cerca), yani köklerinden trüf mantarı adı verilen yeraltı mantarı çıkan trüf bitkisinin kendiliğinden büyümesini teşvik eden alanların belirlenmesine ve ardından "Çıkarma" (Cavatura) adı verilen geleneksel tekniğin tanımlanmasına ve çıkarılmasına olanak tanır.

İkincisi, hem köpeğin eğitimle geliştirilmiş koku alma yeteneğinin hem de "vanghetto" veya "zappino" adı verilen özel bir kürekle toprak koşullarını değiştirmeden hareket eden taşıyıcıların becerilerinin sonucudur.

Bu unsurun uygulanması, ekolojik dengenin ve bitki biyoçeşitliliğinin korunmasını sağlayarak trüf mantarı türlerinin mevsimsel biyolojik yenilenmesini sağlayan geleneği sürdürmektedir. Klasik zamanlarda (örneğin Teofrasto, Apicio) anlatılan kırsal dünyaya ilişkin bu tür bilgiler, yerel kültürel kimliği yansıtan ve yerel sözcük dağarcığına giren sözlü ifadelere ve geleneklere derinden bağlıdır. Aslında bunlar hikayeler, masallar, anektodlar ve mevsimsel festival etkinliklerinde de paylaşılan tipik trüf mantarı temelli mutfak alışkanlıklarının ifadelerine karşılık gelen söyleme biçimleri aracılığıyla aktarılır (https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01191) SDG 2, SDG 12, SDG 15 hedeflerine uydundur.

Moritanya'daki Mahadraların Geleneksel Öğretim Sistemi (8.b.24) unsuru;

Mahadra olarak bilinen geleneksel eğitim sistemi, yöntem ve araçlarıyla geniş kapsamlı eğitim vermeyi mümkün kılan, aslen ülkede hüküm süren göçebe yaşam tarzına uyarlanmış bir sistemdir.

İslam'ın Moritanya'ya girmesiyle birlikte, yaşam biçimine uyarlanmış koşullar altında bilgi edinmek ve aktarmak ve öğretim araçlarının üretimi için yerel ürünleri kullanmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Yaş, cinsiyet, seviye veya sosyal statü gözetmeksizin herkese açık bir eğitim kurumudur.

Öğretimi çok disiplinlidir (Kur'an-ı Kerim, Peygamberlik Geleneği (Hadis), İslami Doktrin (Fıkıh), Antolojiler ve şiir, gramer, Arap dili, edebiyat, ahlak ve etik, tarih, soybilim, matematik, astroloji, geometri, tıp, dilbilim, mantık ve coğrafya).

Bazılarının "çölün üniversitesi" olarak adlandırdığı Mahadra'da farklı seviyelerde eğitim verilmektedir.

Dersler su, Arap zamkı ve kömür karışımından yapılan mürekkep kullanılarak ahşap tahtalara yazılır ve öğrencilerden ezberleyene kadar dersi tekrar tekrar okumaları istenir.

Çok disiplinli bir eğitim kurumu olmasının ötesinde Mahadra, öğrencilerin birbirlerini tanıdıkları, birbirlerinin farklılıklarına saygı duymayı öğrendikleri ve dayanışma ruhu geliştirdikleri bir yaşam okuludur.

Aynı zamanda dürüstlük, doğruluk ve farklılıklar içinde kardeşlik gibi asil değerlerin öğrenildiği ve yayıldığı bir merkezdir.

Son olarak, erişim ücretsizdir ve öğretmenin görevleri herhangi bir ödeme yapılmaksızın gönüllülük esasına göre yürütülür.

Bununla birlikte, tüm topluluk, her biri kendi kapasitesine göre öğretmene yardım ve destek sağlar (https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01191) SDG 4, SDG 5, SDG 10 hedeflerine uygundur.

Afganistan - Azerbaycan - İran (İslam Cumhuriyeti) - Türkiye - Tacikistan - Türkmenistan – Özbekistan İpekböcekçiliği Ve Geleneksel Dokuma Amaçlı İpek Üretimi (7.b.37) unsuru;

Tüm eyaletlerde ipekböcekçiliği ve dokuma için geleneksel ipek üretimi, ilgili toplulukların dut ağacı yetiştirme, ipekböceği yetiştirme, dokuma ve diğer amaçlar için ipek ipliği üretme ile ilgili geleneksel bilgi, beceri ve el sanatları uygulamalarını içermektedir. Çiftçiler, ipekböceklerinin beslendiği yaprakları sağlayan dut ağaçları yetiştirmekte, ardından ipekböceği yumurtaları üretmekte ve yumurta aşamasından koza tamamlanana kadar (olgunlaşmış ipekböceklerinin kozaya dönüştürülmesi) ipekböceğinin bakımını (dut yapraklarıyla beslenme) sağlamaktadır. Topluluklar daha sonra ipek iplikleri sararak ipek üretmekte, ipek kumaşlar dokumakta ve bu kumaşları el sanatlarında kullanmaktadır. Her iki cinsiyetten zanaatkârlar, larvaların içinde geliştiği kozayı oluşturmak için larva, özellikle de evcilleştirilmiş ipekböceği yetiştirerek ham ipek üretirler. İpekböceği, uzun bir elyaf ya da filament ile etrafını sararak kozasını oluşturur. Taze dut yapraklarıyla beslenen ipekböcekleri 26-28 gün sonra ipek kozalarını örmeye başlar. Tüm süreç iklime bağlı olarak Mart ile Eylül ayları arasında başlar. Pupa kozasını delmeden önce kozalar toplanır ve daha sonra toplanan bu kozalar kurutulur. Serisin içeren ipek "ham ipek" olarak adlandırılır. Sakızımsı madde genellikle iplik veya kumaş aşamasına kadar tutulur ve ipeğin sabun ve suda kaynatılmasıyla çıkarılır.

Topluluklar daha sonra kozaları yıkayarak yumuşatır ve ipliğin tepe noktasının elde edilmesini sağlar. Ham ipek elde etmek için, iplik veren birkaç koza aynı anda sarma işlemine tabi tutulur. Elde edilen ham ipek, temizlenmesi ve kuruması için makaradan alınır ve kamışa asılır.

Dokuma işlemine hazırlık olarak iplikler bükülür ve çözgüler çözülür. Tahar ve pile hazır hale getirildikten sonra dokuma işlemine başlanır. Ham ipek iplikle dokunan serasinli kumaşları çıkarmak için sabunlu suda kaynatırlar. Kaynatma işleminden sonra topluluklar çeşitli geleneksel yöntemler kullanarak kumaşları renklendirir ve izlerini çıkarır. Zanaatkârlar ipek iplikleri kumaş, halı gibi çeşitli el sanatları ürünleri yaratmak için kullanırlar. İpek ürünleri, düğünler, cenazeler ve aile toplantıları da dahil olmak üzere çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerde kullanan topluluklar arasında çok takdir edilmektedir.

Büyük İpek Yolu geleneklerinde derin kökleri olan ipekçilik ve dokuma için geleneksel ipek üretimi, kültürel kimliğin, asırlık geleneklerin bir ifadesi ve sosyal uyumun bir sembolüdür. İpek ticareti yüzyıllar boyunca devam ederken, ipek kültürünün, sağlığının ve biliminin gönderen devletlerin toplulukları arasında yayılmasını sağlamıştır. Tüm üye devletlerde ipek ihtişamın, zarafetin ve baharın sembolü olarak işlev görmektedir. Tüm eyaletlerde ipek üreticileri çoğunlukla köylülerdir ve kooperatif halinde çalışırlar ve ipek üretildiğinde özel törenler düzenlerler (https://ich.unesco.org/en/7b-representative-list-01281) SDG 8, SDG 10, SDG 12, SDG 16 hedeflerine uygundur.

Azerbaycan- Türkiye Kimliğin, Misafirperverliğin Ve Sosyal Etkileşimin Sembolü Olan Çay Kültürü (Çay) (7.b.44) unsuru;

Çay kültürü sosyal ve kültürel yaşamın önemli bir parçasıdır ve misafirperverliği göstermeyi, toplulukların yaşamlarındaki önemli anları kutlamayı ve sosyal ilişkiler kurmalarına ve sürdürmelerine yardımcı olmayı ve sosyal alışveriş ve etkileşim için çay içerek anların tadını çıkarmayı amaçlayan önemli bir sosyal uygulamadır. Aynı zamanda Türkiye ve Azerbaycan'daki topluluklar tarafından çayın yetiştirilmesi, hazırlanması ve içilmesiyle bağlantılı bilgi, gelenek ve becerileri temsil etmektedir.

Çay, yaprakları ve tomurcukları içecek yapımında kullanılan bir tarım bitkisidir. Çay bitkisi koparma, soldurma, bozma, oksidasyon ve kurutma gibi aşamalardan sonra kurutulmuş yapraklara dönüşür. Her iki ülkede de farklı türleri ve demleme teknikleri olmasına rağmen, toplumlar çoğunlukla siyah çayı hasat etmekte ve tüketmektedir.

Çay hazırlama ve hasadında kullanılan geleneksel teknikler, çaydanlık, semaver, gümüş tepsi, dokuma çay sepetleri ve çay toplama makası gibi özel alet ve kapların geliştirilmesine yol açmıştır.

Toplumlar çayı, Azerbaycan'da "çaydan" ya da "çaynik" olarak adlandırılan geleneksel işçilikle üretilmiş çok çeşitli çaydanlıklar, Türkiye'de "çaydanlık" olarak adlandırılan ikili bir kap ve her iki ülkede de semaver kullanarak demlemektedir. Büyük demlikte su kaynatılır ve çay yaprakları küçük demliğe eklenir. Semaver, semaverin üzerine konulan daha küçük demlikte çay demlemek için suyu ısıtmak ve kaynatmak amacıyla kullanılan geleneksel bakır,

kil, metal veya pirinç bir kaptır. Bu yöntem insanların çayı istedikleri gibi içebilmelerini sağlar: sert ya da hafif. Özellikle kırsal bölgelerde, topluluklar odunla ısıtılan metal semaverler ya da "çaydanlık" kullanırlar.

Çay geleneksel olarak Azerbaycan'da cam, porselen, fayans ve gümüşten yapılan ve "armudu" adı verilen armut şeklindeki özel bardaklarda, Türkiye'de ise "ince belli bardak" adı verilen lale şeklindeki küçük bardaklarda servis edilir. Topluluklar geleneksel olarak çayı taze, demlenmiş ve sıcak olarak, çeşitli tatlılar, hamur işleri, şeker, limon dilimleri, reçeller ve kuru meyveler eşliğinde servis etmektedir. Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde topluluklar çaya tarçın, zencefil ve kekik gibi yerel baharatlar ve otlar da ekler. Her iki ülkede de "kıtlama" ya da "çanaklama" adı verilen özel bir şekerli çay içme tarzı vardır. Bu tarzda çay, şekeri doğrudan bardağa dökmek yerine dil ile çene arasına bir parça şeker konularak içilir (https://ich.unesco.org/en/7b-representative-list-01281) SDG 3, SDG 12 hedeflerine uymaktadır.

Yukarıda 2016-2022 yılları arasında sunulan aday dosyalar, UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne girmek için verilmiştir. UNESCO kültürü kalkınmanın sağlayıcısı olarak görmüş ve çalışmalarını da bu düşünce ışığında yön vermiştir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için uluslararası düzeyde bir koruma geliştirmek için metinler hazırlamıştır. Somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisini anlatan örnek vaka çalışmaları hazırlamıştır. Yine somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisini anlatan broşür hazırlamış, sergiler düzenlenmiştir. Son olarak UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne sunulacak dosyaların sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirilmesi istenmiştir. Metinsel olarak eksiksiz görünen çalışmaların aksine Temsili Listede sürdürülebilir kalkınma ilişkisi gözetilmemiştir. UNESCO aday dosyadan sadece "unsur sürdürülebilir kalkınmaya uygun mudur?" sorusu yöneltmekte ve dosyayı veren ülke ya da ülkeler "uygundur" demektedir. Genel Kurul Kararlarında dosyanın uygunluğunun yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisinin tartışması yapılmamıştır. Kararlarda sadece aday dosyanın içeriği verilip "teşekkür" edilmiştir. Özellikle UNESCO Genel Kurul Kararları'nda sürdürülebilir kalkınma etrafında oluşturulacak tartışmalar, taraf devletlerin aday dosyası sunarken sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gözetmesine ve böylelikle de sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayacak unsurların sunulması sağlayacaktır. Sonuç olarak bu tartışma yürütülmemiş ve UNESCO çalışmaları dijital veri olarak sitede yıllarca durmaktadır. Marta Severo (2018) Safeguarding Without a Record? The Digital Inventories of Intangible Cultural Heritage adlı eserinde somut olmayan kültürel miras dosyalarının UNESCO'nun

dijital müzesi olarak eleştirdiği noktada UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri bölümüne daha uygun bir eleştiri olacaktır. UNESCO açısından özellikle yapılması gereken huşu Selcan Gürçayır Teke'nin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Listelerinde Yaşayan Miraslar ve Sabitlenen Gelenekler adlı makalesinde UNESCO'ya eleştiri olarak sunduğu "korunan yaşayan miras mı yoksa yaşanması arzu edilen miras mı" sorusunun sürdürülebilir kalkınma hedefleri için değiştirmek mümkündür (Gürçayır Teke, 2018:24). Bu noktada sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için yaşatılması gereken mirasların öncelikli olarak listelere alınması gerekmektedir.

4. SONUÇ

Halk bilimi çalışmaları ilk olarak 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çalışılmaya başlamış ve günümüze kadar gelinen süreçte kültüre, kültürel varlıklara ve kültürel varlıkların korunmasında gelişerek yoluna devam etmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından 2. Dünya Savaşı sonrası kurulan UNESCO' da halk biliminin ilgilendiği alanları korumayı benimsemiş ve insanların zihninde barışı inşa etmeye çalışmıştır. UNESCO' da tıpkı kültüre, kültürel varlıklara ve bunların korunmasında halk bilimi gibi gelişim göstermiştir. İlk kültür sözleşmelerinde kültüre somut olarak yaklaşan UNESCO, 1973'te kültürün sadece somut olarak değerlendirilmemesi tartışmalarıyla başlayan ve 1989'da çıkarılan 1989 Tavsiye Kararı ve bunun devamında 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve 2005 yılında çıkarılan Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi ile birlikte bakış açısını değiştirerek; somut olmayan kültürel miraslara ve bunların zenginliğinin toplumlar için önemine dikkat çekmiştir. Böylelikle UNESCO ilk kültür sözleşmelerinde insanın yarattıkları ve doğanın yarattıklarının yanında toplumların kültürünü yani toplumların korunmasını sağlamaya çalışmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından çıkarılan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ise UNESCO için yeni bir dönemin başlayacağının habercisi olmuş ve kapsayıcı bir koruma yöntemi belirlemesine sebep olmuştur.

Birlemiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni 2015 yılında oluşturmuştur. Söz konusu hedeflerin alt yapısını ise 20. yüzyılın son çeyreğinde hazırlanan rapor ve bildirgeler kaynaklık etmiştir.

Birleşmiş Milletler insan ve dünya için duyduğu endişeyi ilk olarak 1972 İnsan Çevresi Konferansı' nda dile getirmiştir. Konferansın temel endişesi dünya kaynaklarının bilinçsiz kullanıldığı, bilinçsiz kullanımın önüne geçilmezse insanların yaşam standartlarını düşüreceği ve gelecek kuşaklara iyi bir dünya bırakılamayacağıdır. Bu endişeler etrafında kalkınma planları yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler söz konusu raporda kalkınmanın nasıl sağlanması gerektiğini ve taraf devletlere düşen görevleri sıralamaktadır. Kalkınmanın sağlanması ise ekonomik ve sosyal temellere dayandırmaktadır. Buna karşılık sosyal kalkınmaktan ziyade ekonomik temelli kalkınma daha ağır basmaktadır. Birleşmiş Milletler' in söz konusu raporun içeriğinde kültüre ve kültürün korunmasına dair herhangi bir cümle

geçmemektedir. Kültürün korunmasının kalkınmanın sağlayacağı düşüncesi bu raporda hayat bulmamıştır.

1972 İnsan ve Çevresi raporundan sonra, 1980 yılında Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) Dünya Koruma Stratejisi'ni yayınlamıştır. Buradaki temel endişe insan ve doğanın korunmasıdır. İnsanların yoksulluğunun ve doğanın korunmasını sağlamaya çalışan strateji planları içerisinde sürdürülebilir kalkınmanın da geçmesi açısından önemlidir. Bu haliyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin hazırlanmasına öncülük eden ilk rapordur. İnsanı, doğayı korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya çalışmak konusunda benimsenen koruma yöntemi yine ekonomik, sosyal çerçevede ilerlemiştir. Söz konusu raporda kültürel korumaya dair herhangi bir cümle yoktur. Bunun yanı sıra 1975 yılında AFRICACULT programı ve metninden yararlanılmamıştır. Metnin ilk cümlesi kültürün kalkınmadaki rolü belirtilmiştir. Bu bağlamda 1980 Dünya Koruma Stratejisini oluşturanlar kalkınmaya tek taraflı bakarak kültürel metinlerden faydalanmamıştır.

1982'de Dünya Koruma Stratejisi'nin inisiyatifiyle BM Genel Kurulu Stockholm Bildirgesi'nin onuncu yıl dönümünde gerçekleşen 48. Oturumunda ortaya Dünya Doğa Şartı'nı kabul etmiştir. İnsanın doğanın bir parçası olduğuna ve bunun önemine dikkat çeken Dünya Doğa Şartı kendinden önceki rapor ve bildirgeler gibi kültüre ve kültürün kalkınmaya sağlayacağı katkıya odaklanmamıştır. Bunun yanı sıra 1975 AFRICACULT ve 1982 MONDIACULT raporlarından da faydalanmamıştır. Ekonomik temellerle insanı ve doğayı koruma planlanmış ve kültürün insanın ve doğanın ayrılmaz parçası olduğu gerçeği söz konusu rapora yansımamıştır.

1983'te ise Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) kurulmuş ve 1987'de Ortak Geleceğimiz başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Rapor kendinden önceki raporlardan daha dinamik konumdadır. Korunacak olan aynı iken koruma modeli daha gelişmiştir. Ayrıca rapor sürdürülebilir kalkınmanın tanımını yapması açısından da oldukça önemlidir. Bu rapordan sonra Rio Deklarasyonu ve Orman Prensipleri yayınlanmıştır. Son olarak Rio+20 gerçekleştirilmiştir. Bu rapor ve bildirgelerin ortak özelliği dünya ve insanlık için duyulan endişenin yanı sıra korumada kültüre yer vermemeleridir. UNESCO bünyesinde tartışılan kültür konuları Birleşmiş Milletlerin diğer kurumlarınca iyi okunmadığı ve metinlerin kalkınmaya eklenmediği açıkça

ortadadır. Özellikle 1973' te başlayan kültür çalışmaları ve yayınlanan raporlar kalkınmanın sağlayıcısı kısmına eklenmemiştir. Kalkınma hep ekonomik çıktılarla sağlanmaya çalışılmıştır. Buna karşılık ekonomik temelli bir kalkınma hayal edilse de başarılı olunmamıştır. Bunun en büyük sebeplerinden biri söz konusu raporların ülkelere yaptırımının olmamasıdır. Her raporda kurallara uymayan devletlere yaptırımdan bahsedilirken; Birleşmiş Milletlere taraf olan gelişmiş ülkelerin, gelişmemiş ülkelerin kaynakları üzerindeki hegemonyası ve o ülkelerin kaynakları bilinçsiz kullanmasının yaptırımının olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır. Sonuç olarak metinsel açıdan eksiksiz görünen belgeler, koruma yönünden ve işleyiş bakımından eksik metinlerdir.

Birleşmiş Milletler bünyesinde çıkarılan ve yukardaki raporlarla aynı endişenin duyulduğu bir diğer rapor 2000 Binyıl Kalkınma Hedefleridir. Yine yukarıdaki rapor ve belgeler gibi kültürel bir koruma modeli benimsenmeyip başarısız olarak 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin hazırlanmasına sebep olmuştur.

2015 yılında çıkarılan ve hedeflenen başarıya ulaşmak için 15 yıl belirleyen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri yukarıda verilen raporların devamı niteliğindedir. 17 ana hedefi ve 169 alt hedefi bulunan raporda kültürden sadece alt hedeflerde dört kez bahsetmektedir. Koruma olarak ekonomik, sosyal ve çevresel olarak ilerleyen rapor koruma sistemine kültürü eklememiştir.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri Birleşmiş Milletlerin ütopyasıdır. Belirlenen 17 hedefin kültürel bir koruma benimsememesinden ziyade her ülkenin gerçeklerinin farklı olması gözden kaçırılmış ve tek tip rapor hazırlanmıştır. Gelişmemiş ülkelerin temel sorunu açlık, yoksullukken gelişmiş ülkelerin farklı sorunları vardır. Bu noktada hedefler ülke gerçeklerinin farkında olmadan hazırlanmış gibi gözükmektedir. Bunun yanı sıra kendinden önceki raporlar gibi kültürden yararlanmaması da yine belirlenen hedeflerin önündeki en büyük engeldir. Buna karşılık kültürel koruma yönteminden faydalanmaması açısından eksik olmasına rağmen belirlediği maddeler ve ulaşmak istediği hedefler eksiksizdir.

UNESCO Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan diğer kurumların aksine kültürün kalkınmanın sağlayışı olduğunu her metinde dile getirmektedir. Bu açıdan hem kültürün korunmasına hem de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına ağırlık

vermektedir. Bunu özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunması çalışmalarında sıkça vurgulamaktadır. Kültür ve kalkınmanın birlikte değerlendirilmesi gerektiği ve sözleşmelere buna uygun unsurların getirilmesini istemektedir.

UNESCO 2014 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen toplantıdan sonra sürdürülebilir kalkınma için Operasyonel Direktifler hazırlamıştır. Söz konusu metinde kültürün kalkınma üzerindeki etkisine ve sıkı ilişkisine dikkat çekmiştir. Taraf Devletlere ise somut olmayan kültürel mirasın ve sürdürülebilir kalkınmanın korunması için üzerlerine düşen görevler belirtilmiştir. Kültürün korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın uluslararası düzeyde korunmasının önemi son noktada kalıcı barışa ulaşmak başlığında verilmiştir.

UNESCO'nun Operaasyonel Direktiflerden sonra Sentetik Broşür yayınlamıştır. Bu broşürde de kültür ve kalkınma arasındaki ilişki açıklanmış ve kültürün kalkınmanın sağlayıcısı olduğu belirtilmiştir.

UNESCO sürdürülebilir kalkınma için sanal sergi de düzenlemiştir. UNESCO sayfasında paylaşılan sergiye ise sayfa içerisinde ulaşılamamaktadır.

UNESCO'nun bir diğer çalışması ise sürdürülebilir kalkınma için örnek vaka çalışmalarıdır. UNESCO resmi sayfasında bulunan örnek vaka çalışmaları 33 tanedir. Buradaki farklı ülkelerin geleneğinin sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumunun örnekleridir. Her gelenek hedeflerden hangi maddeye uyumluysa belirtilmiştir. Bu yönüyle Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı gibi görünse de durum bundan oldukça farklıdır. Söz konusu örnek vakalar öylesine toplanmış metinlerden ibarettir. Örnek vakaların sonunda sorular da yöneltilmiştir fakat bu soruların muhatabı kim ya da cevapları nerede bilinmemektedir. UNESCO'nun paylaştığı örnek vaka çalışmaları somut olmayan kültürel miras ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağı biraz olsun anlamak adına dijital müzelemeden ibarettir.

UNESCO'nun tüm bunlara nazaran önemsediği bir diğer konu ve önemini sıklıkla vurguladığı konu Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine sunulacak aday dosyaların sürdürülebilir kalkınma ile olan ilişkilerinin istenmesidir. UNESCO toplantılarında sürdürülebilir kalkınmanın önemini vurgulamış ve dosyaların da bunu gözeterek hazırlanmasını istemiştir. Buraya kadar eksiksiz giden

düşünce dosyaların sunulması ve UNESCO'nun verdiği reaksiyon açısından durum tam tersini göstermektedir.

2016-2022 yılları arasında sunulan adaylık dosyaları incelendiğinde UNESCO'nun aday dosyada sadece sürdürülebilir kalkınmaya uygunluğunu sorduğu ve adayı sunan ülke ya da ülkelerin dosyanın uygun olduğunu cevaplandırdığı saptanmıştır. Metinsel olarak kültürün kalkınmanın sağlayıcı olduğunu savunan UNESCO'nun özellikle adaylık dosyalarında sürdürülebilir kalkınma konusunu pratik olarak sürdürmediği saptanmıştır. UNESCO sitesinde yer alan sürdürülebilir kalkınma bölümü ise dijital müze örneği açısından kısmen başarılıdır.

2016-2022 yılları arasında aday dosyalarda sürdürülebilir kalkınma konusunun değinilmemesi UNESCO'nun kendiyle çelişmesine sebep olmaktadır. Burada yapılması gereken temel şey aday dosyaların özellikle 2015 yılından sonra sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayacak unsurların sunulması ve bunların kalkınmaya katkılarının iyi bir şekilde açıklanmasıdır. Buna karşılık bu yöntemin hiçbiri benimsenmemiş ve hedefler metin üzerinde kalmıştır.

Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan ve kalkınmayı hedefleyen kurumlar ve UNESCO eksiksiz metinler ortaya getirirken pratikte bu metinlerin hayat bulmadığı sonucuna varılmış ve hedeflere gerekli önemin verilmediği anlaşılmıştır. 2022 yılında yayınlanan MONDIACULT metni bu bağlamda yine yerini başka bir metne bırakacakken, yine 2022 yılında yayınlanan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin neden gerisinde olunduğu Covid-19 ve Ukrayna-Rusya Savaşı bahanesine sığınılacaktır. Sonuç olarak hem Birleşmiş Milletler hem de UNESCO iyi birer metin hazırlayıcılarıdır. Metin hazırlamadaki başarılarına karşılık pratik açıdan da oldukça başarısızdırlar.

KAYNAKLAR

Alpaslan, İ. (2015). UNESCO, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kültür: Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Örneği, UNESCO Uzmanlık Tezi, Ankara.

Basat, Metin. E. (2013). Somut ve Somut Olmayan Mirası Birlikte Koruyabilmek. Milli Folklor. 61-71.

Dundes, A. (2006). "Halk Kimdir?". *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1*. (yay. hzl. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayımcılık. 11-26.

Gürçayır, Teke. S. (2018). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Listelerinde Yaşayan Miraslar ve Sabitlenen Gelenekler". Milli Folklor. 19-31.

Oğuz M. Ö. (2008). Soküm'ün Korunması Sözleşmesine Giden Yolda 1989 Tavsiye Kararı. Milli Folkor. 26-32.

Oğuz M. Ö. (2019). *Paldır Kültür Kentleşmeler.* Ankara: Geleneksel Yayınclık.

Oğuz, M. Ö. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. Milli Folklor.5-13.

Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: GelenekseYayıncılık.

Ölçer Özünel, E. (2013). " Yeni Miras" Lar ve Uluslararası Sözleşmelerde Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri. Milli Folklor. 14-30.

Özünel Ölçer E. (2017). ''İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı'': Somut Olmayan Kültürel Miras ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım. Milli Folklor.18-32.

Pallemaerts, M. (1997). "Stockholm'den Rio'ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım Mı?. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 52 (01).

Severo, Marta (2018). "Safeguarding Without a Record? The Digital Inventories of Intangible Cultural Heritage". Towards a Philosophy of Digital Media. University Paris Nanterre. 165-182.

the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972.

UNESCO, AFRICACULT 1975.

UNESCO, Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1954.

UNESCO, Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property, 1970.

UNESCO, MONDIACULT 1982.

UNESCO, Operational Directives https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage) (Erişim Tarihi: 13.02.2023).

United Nations . (1992, Ağustos 12). A/CONF.151/26 (Vol. I) . Rio Declaration on Environment and Development . United Nations.

United Nations Conference for Sustainable Development, 2011.

United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janerio, 1992.

United Nations Development Programme, The Millennium Devolopment Goals Report, 2014.

United Nations World Conservation Strategy, 1980.

United Nations, Convention Concerning.

United Nations, Millenium Development Goals, 2000.

United Nations. (2011). A/RES/65/166. New York: United Nations.

Uniteted Nations Conference for Sustainable Development, 2011.

İnternet Kaynakları

https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-00891 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01013 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/10b-representative-list-01098 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/11b-representative-list-00939 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/7b-representative-list-01281 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01146 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/8b-representative-list-01191 (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/capacity-building-materials (Erişim Tarihi: 15.03.2023).
https://ich.unesco.org/en/directives (Erişim Tarihi: 17.03.2023).
https://ich.unesco.org/en/events/expert-meeting-on-safeguarding-intangible-cultural-heritage-and-sustainable-development-at-the-national-level-00454 (Erişim Tarihi: 18.04.2023).
https://ich.unesco.org/en/ich-for-sustainable-development-a-virtual-exhibition-2013-00693 (Erişim Tarihi: 06.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00005 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00006 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00009 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00015 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00017 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00024 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00025 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00026 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00026 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00028 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/individual-case-study-00988&id=00034 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
https://ich.unesco.org/en/kit#8 (Erişim Tarihi: 14.04.2023).
https://ich.unesco.org/en/kit#8 (Erişim Tarihi: 14.04.2023).
https://ich.unesco.org/en/living-human-treasures (Erişim Tarihi: 10.02.2023).
https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
https://turkiye.un.org/tr/sdgs (Erişim Tarihi: 10.02.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/ (Erişim Tarihi: 14.03.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/ (Erişim Tarihi: 15.05.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/economic-growth/ (Erişim Tarihi: 15.05.2023).

https://www.un.org/sustainabledevelopment/education/ (Erişim Tarihi: 15.05.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/ (Erişim Tarihi: 11.05.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/ (Erişim Tarihi: 12.06.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/ (Erişim Tarihi: 12.06.2023).
https://www.un.org/sustainabledevelopment/why-the-sdgs-matter/ (Erişim Tarihi: 15.04.2023).
https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/ (Erişim Tarihi: 10.02.2023).
https://www.unesco.org.tr/Pages/183/19#:~:text=Ya%C5%9Fayan%20Ulusal%20%C4%B0nsan%20Hazineleri%20sisteminin,gerekli%20bilgi%20ve%20becerilerin%20korunmas%C4%B1d%C4%B1r (Erişim Tarihi: 13.02.2023).
UTMK Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı, https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176 (Erişim Tarihi: 10.03.2023).
UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/ (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/ (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
UTMK, https://www.unesco.org.tr/Pages/99/2 (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Korkmaz, Nizamettin

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Gazi Üniversitesi	2020
Lise	Ankara Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2023 -	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Hobiler

Müzik, Tiyatro, Sinema, Seyahat, Edebiyat

ankara
HBM

ankara HBV

le.ahbv.edu.tr